

भारतको राजपत्र
सीजीडीएलई 11042020-219035
आसाधारण
भाग – II खण्ड 3 – उपखण्ड (ii)
प्राधिकारद्वारा प्रकाशित

सङ्ख्या 1071

नयाँ दिल्ली, 23 मार्च, 2020, 03 चैत्र, 1942

पर्यावरण, वन तथा जलवायु परिवर्तन मन्त्रालय
अधिसूचना
नयाँ दिल्ली, 23 मार्च 2020

का. आ 1199 (अ).- केन्द्र सरकार, पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 (1986 को 29) को धारा 3 को उपधारा (1) र धारा (2) को खण्ड (V) द्वारा प्रदत्त शक्तिहरूको प्रयोग गर्दै, भारतको कुनै पनि भागमा कुनै परियोजनाको शुरुवात गर्ने वा क्षमता बढाउने यस्ता विद्यमान परियोजनाहरूको विस्तार अनि आधुनिकीकरणमाथि कतिपय नियम एवं शर्त लागू गर्नका लागि पर्यावरण सङ्घात निर्धारण अधिसूचना का.आ. 1533, मिति 14 सेप्टेम्बर, 2006 तथा यसपछिका संशोधनहरू अधिक्रान्त गर्दै निम्नलिखित अधिसूचना जारी गर्ने प्रस्ताव गर्दछ र जसलाई पर्यावरण (संरक्षण) नियम, 1986 को नियम 5 को उपनियम (3) को अपेक्षाअनुसार यसबाट प्रभावित हुनजाने जनताको जानकारीका लागि, प्रकाशित गरिन्छ, साथै उक्त मस्यौदा अधिसूचनामा त्यस मितिदेखि, जुन मितिदेखि यस अधिसूचनाको राजपत्रको प्रतिलिपि जनतालाई उपलब्ध गराइन्छ, त्यसको 60 दिनको अवधि समाप्तिमा वा त्यसपछि विचार गरिने पनि यहाँ सूचित गरिन्छ।

प्रारूप अधिसूचनामा सामेल प्रस्तावमा कुनै आक्षेप गर्ने वा सुझाउ दिने हितबद्ध कुनै पनि व्यक्तिले यसलाई विनिर्दिष्ट अवधिभित्र लिखित रूपमा केन्द्र सरकारद्वारा विचार गर्न, सचिव, पर्यावरण, वन एवं जलवायु परिवर्तन

मन्त्रालय, इन्दिरा पर्यावरण भवन, जोरबाग रोड, अलिगञ्ज, नयाँ दिल्ली – 110
003 मा पठाउन सकेछन् वा ई-मेल ठेगाना eia2020-moefcc@gov.in मा
पनि पठाउनसकेछन्।

प्रारूप अधिसूचना

केन्द्र सरकारले, भारतको तत्कालीन पर्यावरण एवं वन मन्त्रालयको अधिसूचना सं.का.आ.1533(अ), मिति 14 सेप्टेम्बर, 2006 (जसमा यसपछि ईआइएए अधिसूचना 2006 भनिएको छ)-द्वारा ईआइएए अधिसूचना 2006 को अनुसूचीमा सूचीबद्ध भारतको कुनै पनि भागमा कुनै परियोजनाशुरु गर्न वा क्षमता बढाउनका लागि यस्ता विद्यमान परियोजनाहरूको विस्तार वा आधुनिकीकरणमाथि तबसम्म कतिपय शर्त एवं नियम लागू गर्नसकिनेछ, जबसम्म ईआइएए अधिसूचना 2006 तथा तत्पश्चातका संशोधनहरूमा विनिर्दिष्ट प्रक्रिया अनुसार, यथास्थि, मन्त्रालय वा राज्य स्तरीय पर्यावरण सङ्घात निर्धारण प्राधिकारी वा जिल्ला स्तरीय पर्यावरण समाघात प्राधिकारीद्वारा पूर्व पर्यावरण अनापत्ति प्रदान गरिएको छैन।

अब न्यायालय अनि राष्ट्रिय हरित प्राधिकरणको प्रक्रिया, विकेन्द्रिकरण तता कार्यान्वयनलाई सरल बनाउनका लागि समय-समयमा ईआइए अधिसूचना 2006 का लागि अनेकौं संशोधन जारी गरिएका छन्। यद्यपि, ईआइए अधिसूचना, 2006 प्रस्तावित परियोजनाहरूको कारण पर्यावरण प्रभाव निर्धारण गरी यस्ता आवश्यक पर्यावरण सुरक्षा उपायहरू साकार गर्न सहायक बनेको छ, जसमा नियोजन प्रक्रियामाथि नै पूर्व पर्यावरण अनापत्ति अपेक्षित छ। यसैले केन्द्र सरकारले अनलाइन प्रणाली कार्यान्वयन, प्रक्रियाको अरू बढी प्रत्यायोजन, सुव्यवस्थिकरण, मानकीकरण आदिको माध्यमद्वारा यस प्रक्रियालाई अरू बढी पारदर्शी तथा विवेकसम्मत बनाउने सुनिश्चित गर्दछ।

तथा मन्त्रालयले 6 महिनाको समय सीमासहित मामिलाहरूको उल्लङ्घनको मूल्याङ्कनका लागि प्रक्रिया अधिकथित गर्ने अधिसूचना सङ्ख्या का.आ.804(अ), मिति 14 मार्च, 2017 जारी गरेको थियो। उक्त अधिसूचनाले यस्ता परियोजनाहरूको उल्लङ्घन परिभाषित गरेको छ, जसमा निर्माण कार्य शुरु गरिसकेका छन् वा पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको आधारमा उत्पाद-मिश्रणमा विस्तार वा आधुनिकीकरण वा परिवर्तन गरेका छन्।

तथापि, यस प्रकार हुने उल्लङ्घन विनियामक प्राधिकरणद्वारा मूल्याङ्कन वा निगरानी वा निरीक्षणको प्रक्रियाको समय भविष्यमा आइपर्नसक्नेछ। यसैले मन्त्रालयले चाँडोभन्दा चाँडो पर्यावरणको हितमा परियोजनाहरूद्वारा त्यस्ता उल्लङ्घनलाई नियमहरूका अधीनमा ल्याउने प्रक्रिया अधिकथित गर्न आवश्यक मान्दछ, नकि तिनीहरूलाई अनियन्त्रित अनि निर्बाध छोड्न, जुन पर्यावरणको निम्ति बढी खतरनाक साबित हुनसक्नेछ।

अनि हिन्दुस्तान कपर लिमिटेड बनाम भारत सङ्घको मामिलामा रिट याचिका (सिभिल) सङ्ख्या 2364 मा माननीय झारखण्ड उच्च न्यायालयको आदेश, मिति 28 नोभेम्बर, 2014 मा अन्यका साथसाथै पर्यावरण अनापत्तिको प्रस्तावका लागि विचार गर्ने विषयमा त्यसको गुणको आधारमा समीक्षा गरिनुपर्नेछ, जुन पर्यावरण सम्बन्धी विधिहरूद्वारा निर्धारित उल्लङ्घनका लागि प्रस्तावित कुनै पनि कारवाहीसँग स्वतन्त्र रहनेछ भन्ने निधो गरिएको छ।

अनि मूल आवेदन सङ्ख्या 837/2018, सन्दीप मित्तल बनाम पर्यावरण, वन एवं जलवायु परिवर्तन मन्त्राल एवं अन्यको मामिलामा मूल आवेदन सङ्ख्या 837/2018 मा माननीय राष्ट्रिय हरित प्राधिकरणले मन्त्रालयले पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको शर्तहरू अनुपालन गर्न निगरानी तन्त्र सुदृढ गर्नुपर्ने निर्णय सुनाएको थियो।

अनि केन्द्र सरकार, पर्यावरण (संरक्षण) नियम, 1986 को धारा 3 को उपधारा (1) अनि उपधारा (2) को खण्ड (V)-का साथमा पठित पर्यावरण (संरक्षण) नियम, 1956 को उपनियम (3) को खण्ड (घ) वा नियम 5 द्वारा प्रदत्त शक्तिहरूको प्रयोग गर्दै अनि पश्चातका संशोधनहरूका साथ पठित अधिसूचना सङ्ख्या स.का.आ.1533 (अ), मिति 14 सेप्टेम्बर, 2006, अधिसूचना स.का.आ.190(अ), मिति 20 जनवरी, 2016 का.आ 4307 (अ), मिति 29 नोभेम्बर, 2019 का.आ.750(अ), मिति 17 फरवरी, 2020 का ती कुराहरूका अतिरिक्त अधिक्रान्त/प्रतिस्थापित गर्दै, जसलाई त्यस्ता प्रतिस्थापनका अधि गरिएका छन् वा गर्नबाट अलग राखिएका छन्, यस प्रारूप अधिसूचनालाई प्रकाशित गरिन्छ।

1. संक्षिप्त नाम अनि प्रारम्भ

- (i) यस अधिसूचनाको संक्षिप्त नाम पर्यावरण प्रभाव निर्धारण अधिसूचना, 2020 (यसपश्चात् “ईएआइ” अधिसूचना 2020 भनिनेछ) हो।
- (ii) यो अधिसूचना राजपत्रमा यसको अन्तिम प्रकाशमको मितिदेखि लागू हुनेछ।

2. अधिसूचना लागू हुनु : यो अधिसूचना सम्पूर्ण भारतमा यसअन्तर्गत पर्ने राज्य क्षेत्रीय सागर खण्डमा पनि लागू हुनेछ।

3. परिभाषा : यस अधिसूचनामा, सन्दर्भमा अन्यथा अपेक्षित नभएसम्म, पदहरूलाई निम्नानुसार परिभाषित गरिएका छन्

- (1) “प्रत्यायित पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण परामर्शी सङ्गठन (जसलाई यसउपरान्त “एसीओ” भनिएको छ), एउटा यस्तो सङ्गठन हो, जुन भारतीय गुणवत्ता परिषद् (क्युसीआइ)-को राष्ट्रिय शिक्षा एवं प्रशिक्षण

प्रत्यायन बोर्ड (एनएबीईटी) वा कुनै अन्य प्राधिकरण, जुन मन्त्रालयद्वारा सम-समयमा अधिसूचित गरिनेछ, त्यसबाट प्रत्यायित वा मान्यताप्राप्त छ।

- (2) “अधिनियम”ले पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 (1986 को अधिनियम सङ्ख्या 29) बुझिनेछ।
- (3) “मूल्याङ्कन”ले निर्दिष्ट प्रारूपमा आवेदन र सबै दस्तावेज, जसमा ईआइए रिपोर्ट पनि सामेल रहनेछ, पूर्व पर्यावरण अनापत्ति प्रदान गर्नका लागि मूल्याङ्कन समितिद्वारा लोक परामर्शको परिणामको विस्तृत समीक्षा बुझिनेछ।
- (4) “मूल्याङ्कन समिति”ले यथा-स्थिति, केन्द्रिय स्तरका विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति वा राज्य स्तरीय विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति वा सङ्घ राज्य क्षेत्रीय विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति वा जिल्ला स्तरीय विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति बुझिनेछ।
- (5) “आधार रेखा आँकडा” (जसलाई यसपश्चात् बीएलडी भनिनेछ)-ले पूर्व परियोजना वा पूर्व विस्तार पर्यावरणीय परिदृश्य चित्रित गर्ने आँकडा बुझिनेछ, जसमा स्थलमा अनि अध्ययन क्षेत्रमा प्रस्तावित परियोजनाहरूको वायु, जल, भूमि, वनस्पति, प्राणी, सामाजिक-आर्थिक आदि सम्बन्धित आँकडा पनि सामेल रहनेछ।
- (6) “सीमा क्षेत्र”ले भारतको सीमावर्ती देशका साथमा वास्तविक नियन्त्रण रेखादेखि 100 किलोमिटरको आकाशीय दूरी अन्तर्गत पर्ने सबै क्षेत्र बुझिनेछ।
- (7) “निर्मित क्षेत्र”ले भवनहरू वा निर्माण परियोजनामा प्रस्तावित गरिएका तथा एक साथ रहेको तलाका साथमा यस अन्तर्गत बनाइएका तहखानासहित अन्य सेवा क्षेत्र र आच्छादित क्षेत्र पनि बुझिनेछ।
- (8) “उत्कृष्ट तलकर्षण”ले विशाल पोतहरूको सहायता गर्ने उद्देश्यका साथपोत परिवहन मार्ग सिर्जना गर्न वा गहिरो बनाउनका लागि समुद्रको फेदबाट दूषित सामग्री हटाउने एकपटकको प्रक्रिया बुझिनेछ।

- यस अन्तर्गत पोत वा बन्दरगाह अनि कुलोहरूका भित्र-बाहिर तलकर्षणको क्रियाकलाप पनि सामेल रहनेछ।
- (9) प्रवर्ग “क”ले यस अधिसूचनाको अनुसूचीको स्तम्भ (3) मा यथा सूचीबद्ध परियोजना वा क्रियाकलाप बुझिनेछ।
- (10) प्रवर्ग “ख”ले यस अधिसूचनाको अनुसूचीको स्तम्भ (4) मा यथा सूचीबद्ध परियोजना वा क्रियाकलाप बुझिनेछ।
- (11) प्रवर्गत “ख²”ले यस अधिसूचनाको अनुसूचीको स्तम्भ (5) मा यथा सूचीबद्ध परियोजना वा क्रियाकलाप बुझिनेछ।
- (12) “केन्द्रिय प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड” (जसलाई यसपश्चात् सीपीसीबी भनिनेछ), एउटा यस्तो बोर्ड हो जुन, जल (प्रदूषण निवारण एवं नियन्त्रण) अधिनियम, 1974 (1974 को 6) अन्तर्गत गठन गरिएको हो।
- (13) “हरित भवन निर्माण प्रमाणपत्र”ले एकिकृत प्राकृतिक वास निर्धारण (जीआरआइएचए)का लागि हरित रेटिङको रेटिङ कार्यक्रम, भारतीय ऊर्जा एवं पर्यावरण डिजाइनमा नेतृत्व (एलईईडी), बृहत्तर दक्षताको डिजाइनमा उत्कृष्टता वा समय-समयमा मन्त्रालयद्वारा जारी कुनै तृतीय पक्षकार हरित भवन निर्माण रेटिङ प्रणालीका अधीन जारी प्रमाणपत्र बुझिनेछ।
- (14) “क्लस्टर”ले यस अधिसूचनाको परिच्छेद 24 को उप-परिच्छेद (3) मा दिइएको मापदण्ड अनुसार खानी वा पट्टाको समूहद्वारा बनाइएको कुनै क्षेत्र बुझिनेछ।
- (15) “क्लस्टर प्रमाणपत्र” खानी एवं भूविज्ञानका निर्देशक वा अन्य कुनै सक्षम प्राधिकारीद्वारा जारी गरिएको खानी वा पट्टाको क्लस्टरको निमित्त प्रमाणपत्र बुझिनेछ।
- (16) “करपोरेट पर्यावरण उत्तरदायित्व” (यसलाई यसउपरान्त सीईआर भनिनेछ), ईएमपीको भाग हो, जसलाई परियोजना प्रस्तावकले लोक परामर्शको समय उठाइएका मुद्दामाथि वा ईआइए अध्ययनको समय गरिएको निर्धारणको आधारमा सामाजिक आवश्यकतामा आधारित

परियोजनाको निकट परिस्थितिमा पर्यावरण सुरक्षाका लागि कतिपय क्रियाकलापको निम्ति आदेश रहेको हुन्छ।

- (17) “तटीय विनियामक क्षेत्र” (जसलाई यसपश्चात् सीआरजेड भनिनेछ), त्यो क्षेत्र हो जसलाई तटीय विनियामक क्षेत्र अधिसूचना, 2019 र समय-समयमा जारी अनुवर्ती संशोधनको अधीनमा अधिसूचित गरिएका छन्।
- (18) “सङ्कटमय प्रदूषित क्षेत्र”ले समय-समयमा केन्द्रिय प्रदूषण नियन्त्रण बोर्डद्वारा पहिचान गरिएका औद्योगिक समूह वा क्षेत्र बुझिनेछ।
- (19) “जिल्ला वा प्रभागीय स्तरको विशेषज्ञ मूल्याङ्कन कमिटी” (जसलाई यसउपरान्त डीईएसी भनिनेछ), अधिनियमको धारा 23 अन्तर्गत प्रदान गरिएको शक्ति प्रयोग गर्दै एसईआइएए वा युटीआइएएद्वारा जिल्ला स्तर वा प्रभागीय स्तरमा यसलाई निर्दिष्ट परियोजनाको पर्यावरण मूल्याङ्कनका लागि राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेशको सिफारिशमा यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि तथा समुचित सिफारिशका लागि गठित विशेषज्ञहरूको समिति बुझिनेछ।
- (20) “जिल्ला सर्वेक्षण रिपोर्ट”ले खनन गरिने अधिवृद्धि वा भण्डार क्षेत्रका रूपमा जानिने र क्षय हुने क्षेत्रको रूपमा चिन्हित गरिएका साथै कुनै संरचना वा संस्थापनका नजिक खनन निषेध गरिएका तथा पुनःपूर्तिका लागि निर्धारित समयका लागि जिल्लामा भूविज्ञान वा सिञ्चाई वा वन विभाग वा लोक निर्माण विभाग वा भूमिगत जल बोर्ड वा सुदूर संवेदनशील विभाग वा खनन विभाग आदिद्वारा तयार त्यस सम्बन्धी रिपोर्ट बुझिनेछ।
- (21) “परिस्थितिकी संवेदनशील क्षेत्र” (जसलाई यसपश्चात् ईएसए भनिनेछ), पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम 1986 को 3 को उपधारा (2) र समय-समयमा पश्चातवर्ती संशोधनका अधीन अधिसूचित त्यस्ता क्षेत्र बुझिनेछ।

- (22) “परिस्थितिकी संवेदनशील क्षेत्र” (जसलाई यसपश्चात् ईएसजेट भनिनेछ), पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम 1986 को 3 को उपधारा (2) र समय-समयमा पश्चातवर्ती संशोधनका अधीन अधिसूचित त्यस्ता क्षेत्र बुझिनेछ।
- (23) “पर्यावरण प्रभाव निर्धारण (जसलाई यसपश्चात् ईआइए भनिनेछ) रिपोर्ट” त्यो रिपोर्ट हो, जुन विनियामक प्राधिकरण अन्तर्गत सुम्पिएका कार्यहरूमा आधारित तथा यसलाई अधिसूचनाको परिशिष्ट 10 मा दिइएका साधारण संरचना अनुसार प्रस्तावित परियोजनाका लागि एसीओको माध्यमद्वारा परियोजना प्रस्तावकद्वारा तयार गरिन्छ।
- (क) “प्रारूप ईआइए रिपोर्ट” लोक परामर्शको प्रयोजनका लागि विनियामक प्राधनकरणको निर्देश अनुसार तयार गरिएको ईआइए रिपोर्ट हो।
- (ख) “अन्तिम ईआइए रिपोर्ट” लोक परामर्श, जसमा मूल्याङ्कनको प्रयोजनका लागि जनताद्वारा उठाइएका विषयहरूको सम्यक् समाधान गर्ने न्यूनिकरण उपाय, समयबद्ध कार्ययोजना, परियोजना प्रस्तावकद्वारा यसमा गरिएको प्रतिबद्धताका लागि बजेट प्रावधान राख्दै तयार गरिएको ईआइ रिपोर्ट हो।
- (24) “ईआइए समन्वयक” एक क्षेत्रीय विशेषज्ञ अनि कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञका समन्वयक हुन्, जो एसीओद्वारा प्रत्यातित हुन्छन्।
- (25) “पर्यावरण प्रबन्धन क्षेत्र योजना (जसलाई यसपश्चात् ईएमपी भनिनेछ) रिपोर्ट” यस अधिसूचनाको परिशिष्ट (xi) मा दिइएको साधारण संरचना अनुसार प्रस्तावित परियोजनाका लागि एसीओको माध्यमद्वारा परियोजना प्रस्तावकद्वारा तयार गरिएको दस्तावेज हो।
- (26) “विस्तार”ले अनुसूची वा यथास्थिति प्राप्त पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा सम्बन्धित परियोजनाका लागि विनिर्दिष्ट सीमाहरूदेखि इतर क्षमता वृद्धका परियोजनाहरू लागू गर्न खानपट्टा क्षेत्र वा परियोजना क्षेत्र संवर्धनीय कमा क्षेत्र वा निर्मित क्षेत्र वा लम्बाई वा सङ्ख्या वा जनन

क्षमता वा उत्पादन क्षमता वा आद्योपान्त वा प्रबन्ध क्षमता आदिमा बोर्डको वृद्धि बुझिनेछ। खनन परियोजना वा क्रियाकलापको दशामा खानपट्टा वा क्षेत्र वा उत्पादन क्षमतामा कुनै वृद्धिको विस्तारको रूपमा बुझिनेछ।

(27) “विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति”ले (जसलाई यसपश्चात् ईएसी भनिनेछ), मन्त्रालयद्वारा निर्दिष्ट गरिएका परियोजनाहरूको मूल्याङ्कनका साथै समुचित सिफारिशका लागि केन्द्रिय स्तरमा गठित विशेषज्ञ समिति बुझिनेछ।

(28) “प्रारूप”को अर्थ यस अधिसूचनामा संलग्न प्रारूप बुझिनेछ।

(29) “कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञ”ले (यसपश्चात् जसलाई एफएई भनिनेछ), एसीओद्वारा प्रत्यायित विशेषज्ञ बुझिनेछ, जसले एसीओका साथमा काम गर्नेछन् र यसका साथ सूचीबद्ध रहनेछन्।

(30) “साधारण शर्त”ले (जसलाई यसपश्चात् जीसी भनिनेछ), समूह “ख-1”-मा विनिर्दिष्ट कुनै परियोजना वा क्रियाकलाप, तलको (क) वा (ख)-मा उल्लेखित क्षेत्रहरूमा यदि पूर्ण वा आंशिक रूपमा, प्रवर्गमा कुनै परिवर्तनबिना केन्द्रिय स्तरमा मूल्याङ्कन गरिने भए :

क) निम्नलिखित सीमा अन्तर्गत अनुसूचीको सङ्ख्या 3, 5, 32, 33 को सन्दर्भमा 10 किलोमिटरभित्र र अन्य मामिलामा 5 किलोमिटरभित्र

(i) संरक्षित क्षेत्र, वा

(ii) सङ्कटमय प्रदूषित क्षेत्र, वा

(iii) पारिस्थितिकी संवेदनशील क्षेत्र, वा

(iv) अन्तर राज्य वा सङ्घ राज्य क्षेत्र,

ख) निम्नलिखितको सीमाभित्र

(i) अत्यन्त प्रदूषित क्षेत्र, वा

(ii) पारिस्थितिकी संवेदनशील क्षेत्र।

(31) “द्वीप तटीय विनियामक क्षेत्र”ले (यसपश्चात् आइसीआरजेड भनिनेछ), द्वीप तटीय विनियामक क्षेत्र, अधिसूचना, 2019 र समय-

समयमा गरिएको संशोधनको अधीनमा अधिसूचित त्यस्तो क्षेत्र बुझिनेछ।

- (32) “अनुरक्षण तलकर्षण”ले नौवहन, निर्माण वा सक्रियात्मक प्रयोजनका लागि (जल) समुचित सुरक्षित गहिराई कायम गर्न विद्यमान नौवहन च्यानल, घाट, झोलुङ्गे बाँध घाटबाट तलछटलाई सामयिक रूपमा हटाउनु बुझिनेछ।
- (33) “सूक्ष्म लघु एवं मध्यम उद्यम”ले सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उद्यम विकास अधिनियम, 2006 (2006 को अधिनियम सङ्ख्या 27) तथा यसमा पछिबाट गरिएका संशोधनहरूका अधीनमा परिभाषित परियोजना बुझिनेछ।
- (34) “खनिज सज्जीकरण”ले भौतिक वा भौतिक रासायनिक पृथक्करण प्रक्रियाको माध्यमद्वारा अयस्कको मूल्यवान घटक छान्ने प्रक्रिया बुझिनेछ।
- (35) “मन्त्रालय”ले भारत सरकारको पर्यावरण, वन एवं जलवायु परिवर्तन मन्त्रालय बुझिनेछ।
- (36) “आधुनिकीकरण” प्रक्रिया वा प्रविधिमा परिवर्तन वा काँचो सामग्री मिश्रण वा उत्पाद मिश्रणमा परिवर्तन वा मार्गविरोध निवारण वा कार्य दिवसको सङ्ख्यामा वृद्धि वा विद्यमान खानीपट्टा क्षेत्र, जसका लागि विनियामक प्राधिकरणद्वारा यथास्थितिअघि वा ईपी अनुमोदित गर्नअघि, उत्खनन दरमा वृद्धिसहित परियोजनामा संयन्त्र अनि मशिनहरूको उपयोग क्षमतामा वृद्धि बुझिनेछ।
- (37) “अनुपालन”ले परियोजनाका लागि पर्यावरण अनापत्तिअघि वा पर्यावरण अनुज्ञाअघि विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्दिष्ट शर्त एवं नियमको अनुपालन बुझिनेछ।
- (38) “अधिसूचित औद्योगिक सम्पदा”ले त्यस्ता उद्यान, प्रक्षेत्र, क्षेत्र, निर्यात प्रसंस्करण क्षेत्र (ईपीजेड), विशेष आर्थिक क्षेत्र (एसईजेड), जैव प्रविधि उद्यान, चर्म प्रक्षेत्र टटीय आर्थिक क्षेत्र (सीईजेड), विशेष विनिधान क्षेत्र (एसआइआर), राष्ट्रिय विनिधान एवं विनिर्माण क्षेत्र

(एसआइएमजेड), औद्योगिक क्लस्टर, पेट्रोलियम, रसायन वा पेट्रो रसायन विनिधान क्षेत्र (पीसीपीआइआर), पनि सामेल रहनेछ, जसलाई केन्द्र सरकार वा राज्य सरकारद्वारा केन्द्र शासित प्रदेशद्वारा 14 सेप्टेम्बर, 2006 भन्दा अघि अधिसूचित गरिएका छन् वा जसलाई ईआइएए अधिसूचना सङ्ख्या 2006 वा यस अधिसूचना अन्तर्गत यथा आदेशअघि पर्यावरण अनापत्ति प्राप्त गरिएको औद्योगिक सम्पदा बुझिनेछ।

(39) “संरक्षित क्षेत्र”ले वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, 1972 (1972 को 53) र समय-समयमा पछिबाट संशोधनको अधीनमा यथा अधिसूचित क्षेत्र बुझिनेछ।

(40) “पूर्व पर्यावरण अनापत्ति” (जसलाई यसपश्चात् पूर्व ईपी भनिनेछ)-ले अनुसूचीमा यथा विनिर्दिष्ट मूल्याङ्कन समितिसमक्ष राख्न अपेक्षित प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत अनुसूचीमा “क”मा सूचीबद्ध प्रस्तावित परियोजनासित सम्बन्धित मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशमाथि विनियामक प्राधिकरणको अनापत्ति वा सहमति बुझिनेछ।

(41) “पूर्व पर्यावरण अनुज्ञा” (जसलाई यसपश्चात् पूर्व ईपी भनिनेछ)-ले अनुसूचीमा यथा विनिर्दिष्ट मूल्याङ्कन समितिसमक्ष अपेक्षा नगरिएको प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत अनुसूची “क”मा सूचीबद्ध प्रस्तावित परियोजना कार्यान्वित गर्नका लागि विनियामक प्राधिकरणको अनुज्ञा वा सहमति बुझिनेछ।

(42) “पूर्व पर्यावरण अनापत्ति शर्त”ले विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्दिष्ट त्यस्ता शर्त बुझिनेछ, जसका लागि पूर्व पर्यावरण अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरण अनुज्ञा अनिवार्य गरिएका छन्।

(क) “विनिर्दिष्ट शर्त”ले मूल्याङ्कन समितिद्वारा निर्दिष्ट मामिला दर मामिलाको आधारमा यदि भए, विनिर्दिष्ट परियोजना वा अवस्थान सम्बन्धी शर्त बुझिनेछ।

(ख) “मानक शर्त”ले यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी प्रदान गर्दा नियत गर्नका लागि समय-समयमा मन्त्रालयद्वारा निर्दिष्ट शर्त

बुझिनेछ। तथापि, यस्ता शर्तहरू मूल्याङ्कन समितिद्वारा (पूर्व ईसीको मामिलामा तथा विनियामक प्राधिकरणद्वारा पूर्व ईपीको मामिलामा) मामिला दर मामिलाको आधारमा मूल्याङ्कनको समय सम्यक् तत्परतामा उपान्तरित गर्नसकिनेछ।

- (43) “परियोजना”ले परियोजना वा कुनै क्रियाकलाप बुझिनेछ।
- (44) “परियोजना अवधि”ले परियोजनाको काल अवधि बुझिनेछ, जसमा (i) निर्माण वा संस्थापना वा स्थापन वा प्रतिष्ठान, (ii) प्रचलन, तथा (iii) व्यतिरिक्तता वा परियोजना सम्पन्न भएपछि बन्द गर्नु वा विखण्डित गर्नु सामेल रहनेछ।
- (45) “परियोजना प्रस्तावक”ले त्यस्ता व्यक्ति वा लोक वा निजी अस्तित्व बुझिनेछ, जसले परियोजनाको गतिविधिको पूर्ण नियन्त्रण राख्दछन् र कम्पनीको निर्देशक मण्डली वा यस्ता अस्तित्व वा प्रतिष्ठान वा न्यास वा समिति दायित्व वा सहभागिता वा संयुक्त उद्यम वा विशेष प्रयोजन माध्यमका सक्षम प्राधिकारीद्वारा केन्द्र सरकार वा राज्य सरकार वा स्थानीय सरकारद्वारा परियोजनाको क्रियाकलापको प्रबन्ध गर्नका लागि समयक्त प्राधिकृत वा नियुक्ति गरिएका हुन् र यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि विनियामक प्राधिकारीसमक्ष पत्राचार गर्न तता दस्तावेजहरू निष्पादित गर्न सम्यक् प्राधिकृत वा नियुक्त भएका हुन्।
- (46) “लोक परामर्श”ले त्यस्तो प्रक्रिया बुझिनेछ, जसद्वारा त्यस्ता स्थानीय प्रभावित व्यक्तिहरू वा अन्य व्यक्तिहरू, जसलाई परियोजनाको पर्यावरण प्रभावमा युक्तियुक्त सरोकार राख्दछन् र परियोजनाको खाका तयार गर्दा यस्ता सबै तात्त्विक चिन्ताहरूलाई समुचित रूपले ध्यानमा राख्ने ध्येयले सुनिश्चित गरिएका छन्।
- (47) “विनियामक प्राधिकरण”ले मन्त्रालय वा राज्य स्तरीय पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण वा केन्द्र शासित प्रदेश स्तरीय पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण बुझिनेछ।
- (48) “अनुसूची”ले यस अधिसूचनामा संलग्न अधिसूचना बुझिनेछ।

- (49) “विस्तारण”ले पूर्व ईसीद्वारा वाञ्छित परियोजनाका लागि ईआइएए प्रतिवेदन तयार गर्न विनियामक प्राधिकरणद्वारा सुम्पिएको कार्य ग्रहण गर्ने प्रक्रिया बुझिनेछ।
- (50) “गौण धातु विज्ञानी”ले उत्पादन प्रक्रिया बुझिनेछ, जुन अयस्क कटौती प्रक्रिया, स्क्र्याप, उद्धरण तथा उद्योगको निम्ति विनिवेशका रूपमा शिलिकाको उत्पादनका साथ शुरु हुँदछ र यसको उत्पाद अर्ध तयार उत्पाद वा तयार उत्पाद हुँदछ।
- (51) “अत्यन्त प्रदूषित क्षेत्र”ले औद्योगिक क्लस्टर वा क्षेत्र बुझिनेछ, जसको पहिचान समय-समयमा केन्द्रिय प्रदूषण नियन्त्रण बोर्डद्वारा अत्यन्त प्रदूषित क्षेत्रको रूपमा गरिएको छ।
- (52) “राज्य स्तरीय विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति”ले (यसपश्चात् एसईसी भनिनेछ), यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि राज्य स्तरमा मन्त्रालयद्वारा यसको निर्दिष्ट परियोजनाको पर्यावरण मूल्याङ्कनका लागि समुचित सिफारिश गर्न गठित विशेषज्ञहरूको समिति बुझिनेछ।
- (53) “राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड”ले (यसपश्चात् एसपीसीबी भनिनेछ) जल (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम, 1974 (1974 को 6) अन्तर्गत गठित बोर्ड बुझिनेछ।
- (54) “राज्य स्तरीय पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण”ले (यसपश्चात् एसईआइएए भनिनेछ) (यसपश्चात् एसईआइएए भनिनेछ) पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 को धारा 3 को उपधारा (3) अन्तर्गत केन्द्र सरकारद्वारा गठित प्राधिकरण बुझिनेछ।
- (55) “अध्ययन क्षेत्र”ले यथास्थिति प्रवर्ग “क” अन्तर्गत पर्ने परियोजनाको सीमाको वरिपरी 120 किलोमिटर वा प्रवर्ग “ख” अन्तर्गत पर्ने परियोजनाको सीमादेखि वरिपरी 5 किलोमिटरको आकाशीय दूरीभित्र पर्ने क्षेत्र बुझिनेछ।
- (56) “सुम्पिएको कार्य”ले (यसपश्चात् टीओआर भनिनेछ), ईआइएए प्रतिवेदन तयार गर्ने प्रयोजनका लागि परियोजनाको निम्ति विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्दिष्ट विस्तृत कार्यक्षेत्र बुझिनेछ।

- (क) “निर्दिष्ट सुम्पिएको कार्य”ले ईआइएए प्रतिवेदन तयार गर्न आवश्यक मानिएको मूल्याङ्कन समितिद्वारा निर्दिष्ट परियोजना वा अवस्थानका लागि सुम्पिएको काम बुझिनेछ।
- (ख) “मानक सुम्पिएको कार्य”ले अनुसूचीमा सूचीबद्ध परियोजनाहरू अन्तर्गत ईआइएए प्रतिवेदन तयार गर्न समय-समयमा मन्त्रालयद्वारा जारी मानक सुम्पिएको कार्य बुझिनेछ।
- (57) “सङ्घ राज्य क्षेत्रको विशेष मूल्याङ्कन समिति”ले (यसपश्चात् युटीईएसी भनिनेछ), निर्दिष्ट परियोजनाको पर्यावरणीय मूल्याङ्कनका लागि समुचित सिफारिश गर्न मन्त्रालयद्वारा केन्द्र शासित प्रदेश स्तरमा यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि गठित विशेषज्ञहरूको समिति बुझिनेछ।
- (58) “केन्द्र शासित प्रदेश स्तरीय पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण”ले (यसपश्चात् युटीईआइएए भनिनेछ), पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 को धारा 3 को उपधारा (3) अन्तर्गत मन्त्रालयद्वारा गठित प्राधिकरण बुझिनेछ।
- (59) “केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समिति”ले (यसपश्चात् युटीपीसीसी भनिनेछ) जल प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण अधिनियम 1974 अन्तर्गत गठित समिति बुझिनेछ।
- (60) “उल्लङ्घन”ले परियोजनाहरूले यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी प्राप्त नगरी पूर्व ईसीमा विनिर्दिष्ट सीमादेखि इतर स्थलमा निर्माण कार्य वा संस्थापन वा उत्खनन, जुन पहिले आउँछ, शुरु गरिसकेको छ वा उत्पादन वा परियोजना क्षेत्र विस्तार गरिएका त्यस्ता मामिला बुझिनेछ।

4. पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरणीय अनुज्ञाको अपेक्षा

1. प्रवर्ग “क” प्रवर्ग “ख” तथा “ख-2” अन्तर्गत अनुसूचीमा सूचीबद्ध परियोजना वा क्रियाकलापको विस्तार वा आधुनिकीकरणसहित नयाँ परियोजनाहरू वा क्रियाकलापमा, जसलाई अनुसूचीमा यथा विनिर्दिष्ट मूल्याङ्कन समितिसक्षम राख्न अपेक्षित छ, स्थलमा कुनै निर्माण कार्य

वा संस्थापना वा स्थापना वा उत्खनन, जुन पहिले आउँछ, शुरु गर्नअघि वा शुरुमा स्वीकृत, यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईसीमा विनिर्दिष्ट सीमादेखि इतर उत्पादन वा परियोजना क्षेत्र विस्तार गर्नअघि सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरारीद्वारा पूर्व पर्यावरण अनापत्ति प्राप्त गर्न अपेक्षित रहनेछ।

2. ख-2 प्रवर्ग अन्तर्गत अनुसूचीमा सूचीबद्ध परियोजना वा क्रियाकलापको विस्तार वा आधुनिकीकरणसहित नयाँ परियोजना वा क्रियाकलापमा जसलाई अनुसूचीमा यथा विनिर्दिष्ट मूल्याङ्कन समितिसमक्ष राख्न अपेक्षित छ, स्थलमा कुनै निर्माण कार्य वा संस्थापना वा स्थापना वा उत्खनन, जुन पहिले आउँछ, शुरु गर्नअघि वा पूर्वमा स्वीकृत, यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा विनिर्दिष्ट सीमादेखि इतर उत्पादन वा परियोजना क्षेत्र विस्तार गर्नअघि सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणबाट पूर्व पर्यावरण प्राप्त गर्न अपेक्षित रहनेछ।
3. तथापि, यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि निर्माण कार्यमा बारबेर गरेर भूमि सुरक्षित गर्नु वा घेरा पर्खाल, सुरक्षा गारदका लागि अस्थायी कटेरा वा कुनै रुखको कटाइ नगरी भूमि समतल गर्नु, भूमिका लागि अपेक्षित भू-तकनिकी अन्वेषण, यदि भए, सम्मिलित रहनेछैन।

5. परियोजनाको क्रियाकलापको वर्गिकरण

1. अनुसूचीमा सूचीबद्ध सबै परियोजना तीन प्रवर्ग अर्थात् प्रवर्क “क”, प्रवर्ग “ख” र प्रवर्ग “ख-1” तथा प्रवर्ग “ख-2” मा विभाजित छ, जुन सम्भाव्य सामाजिक एवं पर्यावरणीय प्रभाव तथा ती प्रभावहरूको स्थानिक विस्तारमा आधारित छ।
2. अनुसूचीमा प्रवर्ग “क” अन्तर्गत सबै परियोजनामा, जसमा विद्यमान परियोजनाको विस्तार तथा आधुनिकीकरण पनि सामेल छ, मन्त्रालयबाट पूर्व ईसी अपेक्षित रहनेछ।
3. अनुसूची मा प्रवर्ग “ख-1” अन्तर्गत सबै परियोजनामा, जसमा विद्यमान परियोजनाको विस्तार तथा आधुनिकीकरण सामेल छ, तर यस अन्तर्गत उक्त परियोजना होइन र जुन यस अधिसूचनाको खण्ड-3 को उपखण्ड

- (3) अन्तर्गत परिभाषित साधारण शर्तहरू पूरा गर्दछ, परियोजनाको प्रवर्गमा कुनै परिवर्तनबिना मन्त्रालयबाट पूर्व ईसी अपेक्षित रहनेछ।
4. अनुसूचीमा प्रवर्ग “ख-1” अन्तर्गत सबै परियोजनामा, जसमा विद्यमान परियोजनाको विस्तार तथा आधुनिकीकरण पनि सामेल छ, र यस अधिसूचनाको खण्ड (3) अन्तर्गत परिभाषित साधारण शर्त पूरा गर्दछ, परियोजनाको प्रवर्गमा कुनै परिवर्तन नगरी मन्त्रालयबाट पूर्व ईसी प्राप्त गर्न अपेक्षित रहनेछ।
5. प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत सबै परियोजनामा, जसलाई अनुसूचीमा यथा विनिर्दिष्ट मूल्याङ्कन समिति समक्ष राख्न अपेक्षित छ, यथास्थिति एसईआइए वा युटीईआइएबाट पूर्व ईसी प्राप्त गर्न अपेक्षित रहनेछ।
6. प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत सबै अन्य परियोजनामा (उपरोक्त उपखण्ड-(5) अन्तर्गत निर्दिष्ट परियोजनाभन्दा फरक परियोजना) यथास्थिति, एसईआइए वा युटीईआइएबाट पूर्व ईपी प्राप्त गर्न अपेक्षित रहनेछ। यो परियोजना मूल्याङ्कन समितिसमक्ष राखिनेछ।
7. केन्द्र सरकारद्वारा यथा अवधारित राष्ट्रिय रक्षा एवं सुरक्षासित सम्बन्ध राख्ने वा अन्य रणनीतिक महत्त्व बोक्ने परियोजनाहरूमा, परियोजनाको प्रवर्गमा कुनै परिवर्तन नगरी मन्त्रालयबाट, यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी प्राप्त गर्न अपेक्षित रहनेछ। यसका अतिरिक्त यस्ता परियोजनाहरूसित सम्बन्धित कुनै जानकारी सार्वजनिक अधिकार क्षेत्रमा राखिनेछैन।
- 6. विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति (ईसी)**
- (1) ईसी निम्नलिखित पात्रता मापदण्ड पूरा गर्ने विशेषज्ञहरू मिलेर बनिनेछ :
- (क) योग्यता : व्यक्तिसँग कुनै मान्यताप्राप्त विश्वविद्यालयबाट विज्ञान वा वाणिज्य वा कला वा विधि वा कारोबार प्रशासन वा कृषि वा उद्यान कृषि वा अर्थशास्त्रमा स्नातकोत्तर डिग्री वा प्रौद्योगिकी वा अभियान्त्रिकी वा वास्तुविदमा स्नातक डिग्री वा पेशेवर प्रमाणपत्र (सीए, सीएस वा सीएमए) हुनुपर्नेछ।

- (ख) आयु : मूल्याङ्कन समितिको निमित्त नाम निर्देशनको मितिसम्म 70 वर्षभन्दा कम उमेरको हुनुपर्नेछ।
- (ग) अनुभव : तल दिइएका सुसङ्गत क्षेत्रमा 15 वर्षको अनुभव हुनुपर्नेछ।
- (i) पर्यावरण गुणवत्ता : पर्यावरण गुणवत्ता सम्बन्धित डाटाको मापन, निगरानी, विश्लेषण तथा निर्वचनमा विशेषज्ञ।
 - (ii) क्षेत्रीय परियोजना प्रबन्धन : क्षेत्र अर्थात् खनन, प्राकृतिक संसाधनको निष्कर्षण, सिञ्चाई, विद्युत उत्पादन, परमाणु ऊर्जा, प्राथमिक प्रसंस्करण, सामग्री उत्पादन, सामग्री प्रसंस्करण, विनिर्माण, फेब्रिकेशन, भौतिक पूर्वाधार, जसमा पर्यावरण सेवाहरू पनि सामेल रनहेछ, आदिमा परियोजना प्रबन्ध वा प्रसंस्करण वा प्रक्रिया वा सुविधाको प्रबन्धनमा विशेषज्ञ।
 - (iii) पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्रक्रिया : ईआइए सञ्चालित गर्ने तथा कार्यान्वित गर्ने र ईएपी तयार गर्ने र अन्य प्रबन्ध योजनाहरूमा विशेषज्ञ तथा ईआइए प्रक्रियामा प्रयोग हुने भविष्य सूचक प्रविधि र यन्त्रहरूको विशेषज्ञता तथा जानकारी राख्ने व्यक्ति।
 - (iv) जोखिम निर्धारण वा व्यावसायिक स्वास्थ्य
 - (v) जीव विज्ञान (वनस्पति तथा जीवजन्तु सम्बन्धी प्रबन्धन) वा वाणिकी वा वन्य जीव वा समुद्र विज्ञान।
 - (vi) पर्यावरण अर्थशास्त्र, जसका साथ परियोजना मूल्याङ्कनको अनुभव छ।
 - (vii) प्रदूषण निवारण वा न्यूनिकरण वा पर्यावरणीय विज्ञान
 - (viii) लोक प्रशासन वा प्रबन्ध, जसअन्तर्गत विभिन्न विकासात्मक क्षेत्र तथा पर्यावरण विषय पनि सामेल छ।
 - (ix) पर्यावरण विधि, र
 - (x) सामाजिक प्रभाव निर्धारण वा पुनर्वास एवं पुनर्स्थापना।

- (2) ईसीको पदावधि तीन वर्षभन्दा धेरै हुनेछैन।
- (3) ईएसीको सङ्ख्या अध्यक्ष तथा सचिवसहित पन्ध्र नियमित सदस्यभन्दा धेरै हुनेछैन। तथापि, अध्यक्ष समितिको विशेष बैठकका लागि सुसङ्गत क्षेत्रमा सदस्यहरूका रूपमा विशेषज्ञहरू सहयोजित गर्नसकिनेछ।
- (4) अध्यक्ष वा सभापति यस्ता प्रतिष्ठित व्यक्ति हुनेछन्, जसले पर्यावरण नीति सम्बन्धी विषयमा, प्रबन्धनमा वा विभिन्न विकासात्मक क्षेत्रसित सम्बन्धित लोक प्रशासनको अनुभव राख्दछन्।
- (5) अध्यक्ष वा सभापति सदस्यहरूमा कुनै एक सदस्यलाई उपाध्यक्ष वा उपसभापतिको नामले निर्देशित गरिनेछ, जसले अध्यायक्ष वा सभापतिको अनुपस्थितिमा ईएसीको अध्यक्षता गर्नेछन्।
- (6) अध्यक्ष वा सभापति पनि सामेल रहेका सदस्यको अधिकतम पदावधि मूल्याङ्कन समिति वा प्राधिकरणमध्ये कुनै एक समिति वा प्राधिकरणमा तीन वर्ष वा त्यसको भागको दुई पदावधिका लागि हुनेछ। अध्यायक्ष वा सभापति अनि सदस्यले यस अधिसूचनाको अधीनमा गठित प्राधिकरण वा समितिका साथसाथमा काम गर्न पाउनेछैन।
- (7) अध्यायक्ष वा सभापति तथा सदस्यहरूको कार्यकालको समाप्तिअघि, कुनै पूर्व कारणबिना र मन्त्रालयद्वारा सञ्चालित उचित जाँचबिना मनमानी तरिकाले कम्ति गर्नसकिनेछैन।
- (8) मन्त्रालयले मुनासिब ठानेअनुरूप, एकभन्दा धेरै विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति गर्नसक्नेछ।
- (9) सम्बन्धित ईएसीका प्राधिकृत सदस्यले त्यस्ता परियोजनासित सम्बन्धित कुनै स्थलको निरीक्षण गर्नसक्नेछन्, जसको सम्बन्धमा विस्तारण वा मूल्याङ्कनको प्रयोजनका साथ पूर्व पर्यावरण अनापत्ति मागिएको छ र परियोजना प्रस्तावकलाई कम्तिको पनि सात दिनको पूर्व सूचना दिइएको भए, निरीक्षणको निम्ति आवश्यक सहयोगको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

- (10) ईसीले सामूहिक दायित्वको सिद्धान्तमा काम गर्नेछ। अधअयक्षले प्रत्येक मामिलामा सर्वसम्मति बनाउन सक्दो कोशिश गर्नुपर्नेछ तथा यदि सर्वसम्मति नबने, बहुमतको सिद्धान्त अप्राउनुपर्नेछ। तर यदि विनिश्चय बहुमतद्वारा गरिए पक्ष अनि विपक्षमा, मतको विवरण कार्यवृत्तमा दर्ता गरिनुपर्नेछ।
- (11) निर्देशक वा वैज्ञानिक “ई” वा समतुल्य पङ्क्तिभन्दा गौण पङ्क्तिलाई मन्त्रालयको प्रतिनिधिले समिति सचिवका रूपमा काम गर्नुपर्नेछ।
- (12) ईसीले प्रत्येक महिना कम्तिमा एउटा बैठक डाक्नुपर्नेछ।
- (13) मन्त्रालयले समय-समयमा ईएसी गठन गर्न अनुसरण गरिने प्रक्रिया जारी गर्नेछ।

7. राज्य स्तरीय पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण वा केन्द्र शासित प्रदेश स्तरीय पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्राधिकरण :

- (1) एसईआइए वा युटीईआइए तीन सदस्य मिलेर बन्नेछ, जसमा अध्यक्ष वा सभापति र सदस्य सचिव रहनेछन्। सदस्य सचिव सम्बन्धित राज्य सरकार वा सङ्घ राज्य प्रशासनका यस्ता सेवारत अधिकारी हुनेछन्, जसले राज्य सरकार वा सङ्घ राज्य क्षेत्रमा निर्देशक वा समतुल्य पदका हुनेछन्। सदस्य सचिव पर्यावरण सम्बन्धी ऐन-कानूनका जानकार हुनुपर्ने अपेक्षा गरिन्छ।
- (2) एसईआइए वा युटीईआइएको कार्यकाल तीन वर्षको हुनेछ। तथापि, आवश्यक अनि मुनासिब ठहरिए, मन्त्रालयले विद्यमान प्राधिकरणको कार्यकाल बढीमा तीन महिनासम्मको निम्ति बढाउनसक्नेछ।
- (3) अध्यक्ष वा सभापति यस्ता प्रतिष्ठित व्यक्ति हुनेछन्, जो पर्यावरण नीति सम्बद्ध विषयमा, प्रबन्धनमा, विभिन्न विकासात्मक क्षेत्रसित सम्बन्धित लोक प्रशासनका अनुभव राख्दछन्। योग्यता, आयु र अनुभव यस अधिसूचनाको खण्ड 6 को उपखण्ड (1) मा दिइएको मापदण्ड अनुसार हुनेछ।

- (4) अध्यक्ष अनि सभापति पनि रहेका गैर सरकारी सदस्यको अधिकतम कार्यकाल मूल्याङ्कन समिति वा प्राधिकरणमा कुनै एक समिति वा प्राधिकरणमा तीन वर्ष वा त्यसको भागको दुई पदावधिका लागि हुनेछ, अध्यक्ष वा सभापति तथा सदस्यले यस सूचना अन्तर्गत गठित एकभन्दा धेरै प्राधिकरण वा समितिमा साथसाथ काम गर्नसक्ने छैनन्।
- (5) अध्यक्ष वा सभापति तथा सदस्यहरूको कार्यकालको समाप्तिभन्दा अघि कुनै कारण बिना र सम्बन्धित राज्य वा सङ्घ राज्य क्षेत्रद्वारा सञ्चालित उचित जाँचबिना मनमानी तरिकाले घटाउन सकिनेछैन।
- (6) राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनले सदस्य अनि अध्यक्षको नाम विद्यमान प्राधिकरणको कार्यकाल समाप्तिभन्दा कम्तिको पनि पैतालीस दिनअघि मन्त्रालयलाई पठाउनु पर्नेछ तथा मन्त्रालयले विद्यमान प्राधिकरणको कार्यकाल पूरा हुनअघि यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि एसईआइएए वा युटीआइएएलाई प्राधिकरणको रूपमा गठन गर्नुपर्नेछ।
- (7) यदि राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनले विद्यमान प्राधिकरणको कार्यकालको समाप्तिभन्दा पैतालीस दिनअघि मन्त्रालयमा सदस्य तथा अध्यक्षको नाम पठाउन असफल बने, मन्त्रालयले यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि एसईआइएए वा युटीईआइएएलाई, राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनलाई जानकारी नगराई, प्राधिकरणखो रूपमा गठन गर्नुपर्नेछ।
- (8) एसईआइएए वा युटीईआइएएको बैठकमा गरिने निर्णय सामान्य रूपमा सर्वसम्मतिले हुनुपर्नेछ। तर यदि कुनै निर्णय बहुमतद्वारा गरिए, पक्ष अनि विपक्षका मतको विवरण कार्यवृत्तमा स्पष्ट रूपमा दर्ता गरिनुपर्नेछ तथा त्यसको प्रतिलिपि मन्त्रालयलाई पठाउनु पर्नेछ।
- (9) एसईआइएए वा युटीईआइएएले प्रत्येक महिना कम्तिको पनि एउटा बैठक डाक्नुपर्नेछ।

8. राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेश वा जिल्ला स्तरीय विशेषज्ञ मूल्याङ्कन समिति:

- (1) एसईएसी वा युटीईएसी वा डीईएसीका अध्यक्ष वा सभापति वा सदस्यको योग्यता आयु र अनुभव यस अधिसूचनाको खण्ड 6 को उपखण्ड (1) मा दिइएको मापदण्ड अनुसार हुनेछ।
- (2) एसईएसी वा युटीईएसी वा डीईएसीको अन्य मापदण्ड अनि कार्य यस अधिसूचनाको खण्ड 6 को उपखण्ड (2) देखि उपखण्ड (10) सम्म दिइएको मापदण्ड अनुसार हुनेछ।
- (3) राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनका एक प्रतिनिधि, जो राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनमा निर्देशक वा समतुल्य पदका व्यक्ति, एसईएसी वा युटीईएसीको मामिलामा, समितिका सचिवका रूपमा काम गर्नेछन्।
- (4) राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासन प्रदूषण नियन्त्रण समितिका कुनै अधिकारीले डीईएसीका सचिवका रूपमा काम गर्नेछन्।
- (5) डीईएसीको पुनर्गठन जिल्ला प्रशासन वा राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनद्वारा पठाइएका नामहरूको आधारमा एसईआइए वा युटीआइएद्वारा प्रत्येक तीन वर्षपछि गरिनेछ।
- (6) एसईएसी वा युटीईएसीको पुनर्गठन केन्द्र सरकारद्वारा राजपत्र अधिसूचनाको माध्यमद्वारा प्रत्येक तीन वर्षपछि गरिनेछ। आवश्यक तथा मुनासिब ठहरिए, मन्त्रालयले तीन महिनाभन्दा बढी अवधिका लागि विद्यमान समितिको कार्यकाल बढाउन सक्नेछ।
- (7) राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनले विद्यमान एसईएसी वा युटीईएसीको कार्यकाल समाप्तिको कम्तिमा पनि 45 दिनअघि सदस्य तथा अध्यक्षको नाम मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ र मन्त्रालयले विद्यमान समितिको कार्यकाल समाप्त हुनअघि नै यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि एसईएसी वा युटीएसएसी गठन गर्नुपर्नेछ।
- (8) यदि राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेशले, विद्यमान एसईएसी वा युटीएसएसीको कार्यकाल समाप्त हुनुभन्दा 45 दिनअघि सदस्य एवं अध्यक्षको नाम मन्त्रालयलाई नपठाए, मन्त्रालयले, राज्य सरकार वा

केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनलाई निर्दिष्ट नगरी, यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि मूल्याङ्कन समितिको रूपमा एसईएसी वा युटीईएसी गठन गर्नुपर्नेछ।

(9) यदि राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनले विद्यमान डीईएसीको कार्यकाल समाप्त हुनुभन्दा 45 दिनअघि डीईएसीका सदस्य तथा अध्यक्षको नाम यथास्थिति, एसईआइएए वा युटीईआइएएलाई नपठाए, तब यथास्थिति, एसईआइएए वा युटीईआइएएले, जिल्ला प्रशासन वा राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनलाई निर्दिष्ट नगरी यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि मूल्याङ्कन समितिको रूपमा डीईएसी गठन गर्नुपर्नेछ।

(10) यसका अतिरिक्त, यदि यथास्थिति, सम्बन्धित एसईआइएए वा युटीईआइएए, समय-समयमा मन्त्रालयद्वारा अधिसूचित समय अवधिभित्र डीईएसी गठन गर्न असफल बने, मन्त्रालयले उचित ठानेअनुरूप, यथास्थिति, सम्बन्धित एसईआइएए वा युटीआइएए सम्बन्धी एसईईसी गठन नगरेसम्म, यस्ता सदस्यहरूद्वारा मिलेर बनेको सुसङ्गत डीएएसीको गठन त्यति नै अवधिका (कम्तिमा 6 महिना) गर्नुपर्नेछ।

(11) मन्त्रालयले प्रशासनिक सुविधाका कारण अनि प्रस्तावहरू चाँडै फछ्योट गर्न राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेशका लागि एकभन्दा धेरै एसईएसी वा युटीईएसी गठन गर्नसक्नेछ।

(12) एसईएसी वा युटीईएसीले कम्तिमा पनि प्रत्येक महिना एउटा बैठक गर्नुपर्नेछ।

9. तकनिकी विशेषज्ञ समिति :

(1) तकनिकी विशेषज्ञ समिति, पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 को धारा 3 को उपधारा (3) अन्तर्गत, केन्द्र सरकारद्वारा गठन गरिनेछ, जसमा अध्यक्ष अनि सदस्यसचिवसहित अधिकतम 10 सदस्य हुनुपर्नेछ।

- (2) तकनिकी विशेषज्ञ समितिले, समय-समयमा मन्त्रालयद्वारा यस अधिसूचनाको प्रयोजनका लागि समितिलाई जारी दिशानिर्देश अन्तर्गत अन्य कार्यसहित, वैज्ञानिक सिद्धान्तमा परियोजनाको वर्गिकरण वा पुनर्वर्गिकरण लगायत प्रक्रियाहरूको सरलीकरण शुरु गर्नुपर्नेछ।
- (3) समितिको कार्यकाल पाँच वर्षको हुनेछ।
- (4) तकनिकी विशेषज्ञ समितिका प्राधिकृत सदस्यले, मन्त्रालयद्वारा परियोजना प्रस्तावकलाई कम्तिको सात दिनको पूर्व सूचना दिई, परियोजनामा अन्तरनिहित पर्यावरण प्रभाव निर्धारण गर्ने प्रयोजनका लागि कुनै पनि परियोजनाको क्रियाकलापसित सम्बन्धित कुनै स्थलको दौडाहा गर्नसक्नेछ।

10. पूर्व पर्यावरण अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरण अनुज्ञा प्रक्रियाका चरण :

- (1) प्रवर्ग “क” वा प्रवर्गत “ख-1” को पूर्व पर्यावरण अनापत्ति प्रक्रिया बढीमा 6 वटा प्रक्रम मिलाएर बनाइनेछ। तथापि, विशेष मामिलामा वा मामिलाहरूको वर्गका लागि यस्ता प्रकर्महरूको प्रयोजन यस अधिसूचनामा दिइएका छन्। अनुक्रमिक क्रममा 6 वटा प्रक्रम निम्नलिखित छन् :
 - प्रक्रम (1) : विस्तारण,
 - प्रक्रम (2) : प्रारूप ईआइए प्रतिवेदन तयार गर्नु,
 - प्रक्रम (3) : लोक परामर्श,
 - प्रक्रम (4) अन्तिम ईआइए तयार गर्नु,
 - प्रक्रम (5) : मूल्याङ्कन, तथा
 - प्रक्रम (6) : पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको स्वीकृति वा अस्वीकृति।
- (2) प्रवर्ग “ख-2”का लागि, पूर्व पर्यावरण अनापत्ति प्रक्रिया, जसलाई अनुसूचीमा यथा विनिर्दिष्ट मूल्याङ्कन समितिसमक्ष राखिनुपर्नेछ, बढीमा तीन प्रक्रम मिलेर बनाउनु पर्नेछ। ती तीन प्रक्रम आनुक्रमिक रूपमा निम्नलिखित छन् :
 - प्रक्रम (1) : ईएमपी प्रतिवेदन तयार गर्नु,

प्रक्रम (2) : मूल्याङ्कन,

प्रक्रम (3) : पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको स्वीकृति वा अस्वीकृति।

(3) प्रवर्ग “ख-2”का लागि पर्यावरण अनापत्ति प्रक्रिया, जसलाई अनुसूचीमा यथा निर्दिष्ट मूल्याङ्कन समितिसमक्ष राख्नुपर्नेछ, अधिकतम दुई प्रक्रम मिलेर बनाउनु पर्नेछ। दुई प्रक्रमको आनुक्रमिक क्रम निम्नलिखित छन् :

प्रक्रम (1) : ईएमपी प्रतिवेदन तयार गर्नु,

प्रक्रम (2) : विनियामक प्राधिकरणद्वारा आवेदनको सम्पूर्णताको सत्यापन, र

प्रक्रम (3) : पूर्व पर्यावरण अनुज्ञाको स्वीकृति वा अस्वीकृति।

तथापि, ईएमपी तयार गर्ने एसीओ तथा परियोजना प्रस्तावक ईएमपीको पर्याप्तताको निम्ति जिम्मेवार रहनुपर्नेछ।

अद्यापि, ईएमपी प्रतिवेदन अभिलेखमा राखिएको छ भने विनियामक प्राधिकरणसमक्ष परियोजनाका लागि अतिरिक्त उपाय निर्धारित गर्ने अधिकार आरक्षित रहनेछ।

11. यथास्थिति, पूर्व पर्यावरण अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरण अनुज्ञाका लागि आवेदनको प्रक्रिया :

(1) अनुसूचीमा सूचीबद्ध परियोजनाका लागि यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी अपेक्षित परियोजनाका प्रस्तावकले, प्रत्येक प्रक्रमको सामु उल्लेखित सम्बन्धित प्रारूपमा अधिसूचित अनलाइन पोर्टलको माध्यमद्वारा आवेदन गर्नुपर्नेछ। अफलाइन आवेदन स्वीकार गरिनेछैन।

प्रक्रम	प्रारूप	-द्वारा अनुपूरित	प्रयोजन	विनियामक प्राधिकरण
विस्तारण	प्रारूप-1	पूर्व साध्यता प्रतिवेदन	प्रवर्ग “क” तथा प्रवर्ग “ख-1” अन्तर्गत सबै परियोजना	मन्त्रालयले प्रवर्ग “क” तथा प्रवर्ग “ख-1” (जसमाथि साधारण शर्त लागू हुन्छ) अन्तर्गत परियोजनाका लागि तथा यथास्थिति एसईआइएए वा युटीईआइएए प्रवर्ग “ख-1”

				अन्तर्गत परियोजनाका लागि, (जसमाथि साधारण शर्त लागू हुँदैन) र प्रवर्ग "ख-2"
लोक परामर्श	प्रेषित साधारण पत्र	(i) अङ्ग्रेजीमा तयार गरिएको प्रारूप ईआइए प्रतिवेदनको कम्तिमा दस प्रतिलिपि र एउटा सफ्ट प्रति (ईलेक्ट्रोनिक) (ii) अङ्ग्रेजीमा तथा राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदेशको राजभाषा वा प्रादेशिक भाषामा ईआइए प्रतिवेदनको सारांशको कम्तिमा 10 प्रति हार्ड कपी।	यस अधिसूचनाको खण्ड 14 को उपखण्ड (1) मा उल्लेखित सबै परियोजना	सम्बन्धित एसपीसीबी/युटीपीसीसीका सदस्य सचिव
मूल्याङ्कन	प्रारूप 1	(i) प्रारूप-1 क र (ii) वैचारिक योजना	अनुसूचीको विषय 42 र 43 अन्तर्गत स्तम्भ (5) मा उल्लेखित सबै परियोजना	यथास्थिति, यस ईआइए वा युटीईआइए
	प्रारूप 1	(i) प्रारूप -1, ख-2 (ii) ईएमपी (iii) अन्तिम अभिन्यास योजना	प्रवर्ग "ख-2" अन्तर्गत आउने सबै परियोजना	यथास्थिति एसईआइए वा युटीईआइए

		<p>(iv) खनन परियोजनाहरूको दशामा साध्यता प्रतिवेदन वा खनन योजना</p> <p>(v) लघु खनिज खननको स्थितिमा जिल्ला सर्वेक्षण प्रतिवेदन, र</p> <p>(vi) क्लस्टर स्थितिमा क्लस्टर प्रमाणपत्र</p>		
	प्रारूप 2	<p>(i) अन्तिम ईआइए प्रतिवेदन,</p> <p>(ii) खनन परियोजनाको स्थितिमा साध्यता प्रतिवेदन वा अनुमोदित खनन योजनाको प्रतिलिपि</p> <p>(iii) अन्तिम अभिन्यास योजनाको प्रति</p> <p>(iv) लोक परामर्श कारवाही,</p> <p>(v) लघु खनिज</p>	प्रवर्ग “क” वा प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत आउने सबै परियोजना	मन्त्रालय : प्रवर्ग “क” तथा “ख-1” (जसमाथि साधारण शर्त लागू हुँदछ), अन्तर्गत परियोजनाका लागि; यथास्थिति, एसईआइए वा युटीआइए प्रवर्ग “ख-1” (जसमाथि साधारण शर्त लागू हुँदैन) र प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत पर्ने परियोजनाहरूका लागि

		<p>खननको स्थितिमा जिल्ला सर्वेक्षण प्रतिवेदन, (vi) क्लस्टरको सस्थितिमा क्लस्टर प्रमाणपत्र, (vii) विस्तारण वा आधुनिकीकरण को स्थितिमा सक्षम प्राधिकारीद्वारा जारी यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी शर्तहरूको अनुपालन प्रमाणपत्र, र (viii) यस अधिसूचनाको परिच्छेद 17 को उप-परिच्छेद (5)-मा यथा विनिर्दिष्ट अन्य पूर्व अपेक्षाहरू।</p>		
--	--	---	--	--

(2) यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको स्थितिमा, प्रक्रियाको कार्ययोदजना सम्बन्धी निरूपण परिशिष्ट -14 मा दिइएका छन्।

12. विस्तारण :

- (1) अनुसूचीको प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत सूचीबद्ध सबै परियोजनामा विस्तारण अपेक्षित रहनेछैन।
- (2) परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् तत्परतालाई सुगम बनाउनु, जसमा यथास्थिति, प्राथमिक वा गौण आँकडा सङ्ग्रहण पनि सामेल रहनेछ, र टीओआर वा पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको अनुमोदनका लागि आवेदन दर्ता गर्नअघि पनि, मन्त्रालयद्वारा समय-समयमा विकसित क्षेत्रगत मानक टीओआर मन्त्रालयद्वारा वेबसाइटमा प्रदर्शित गरिनेछ।
- (3) मानक टीओआर, विनियामक प्राधिकरणद्वारा मूल्याङ्कन समितिलाई निर्दिष्ट नगरी, सात कार्य दिवसभित्र आवेदनको स्वीकृति अनलाइन पद्धतिको माध्यमद्वारा निम्नलिखित परियोजनाका लागि जारी गरिनेछ :
 - (क) अनुसूचीको विषय 38 को स्तम्भ (3) र (4) को प्रविष्टि (1) र प्रविष्टि (2) अन्तर्गत आउने सबै सीमा क्षेत्रका सबै राजमार्ग परियोजना,
 - (ख) त्यस्ता सबै परियोजना, जसलाई अधिसूचित औद्योगिक सम्पदामा अवस्थित गर्न प्रस्तावित छ र जुन यस्ता अधिसूचनामा अस्वीकृत छैनन्,
 - (ग) ती विद्यमान परियोजनाका सबै विस्तार सम्बन्धी प्रस्ताव, जसमाथि पूर्वमा पूर्व पर्यावरण अनापत्ति प्राप्त भएका छन्,
 - (घ) अनुसूचीको विषय 42 र धारा 43 को स्तम्भ (4) मा प्रविष्टि अन्तर्गत आउने सबै भवन निर्माण एवं क्षेत्र विकास परियोजना।
 तथापि, मूल्याङ्कन समितिद्वारा परियोजनाका लागि मानक टीओआर जारी गर्ने सम्बन्धमा सूचित गरिनेछ। यदि मानक टीओआर जारी गर्नुभन्दा तीन दिनभित्र त्यस परियोजनाका लागि आवश्यक पाइए। मूल्याङ्कन समितिबाट मानक टीओआरका अतिरिक्त विनिर्दिष्ट टीओआरको सिफारिश।
- (4) माथिको उप-परिच्छेद (3) मा विनिर्दिष्टभन्दा फरक नयाँ परियोजना मानक टीओआरका अतिरिक्त विनिर्दिष्ट टीओआरको सिफारिश गर्नका लागि, यदि आवश्यक परे, आवेदनको मितिदेखि 30 दिनभित्र

विनियामक प्राधिकारीद्वारा मूल्याङ्कन समितिलाई निर्दिष्ट गरिनेछ। यदि विनियामक प्राधिकरणको मामिलामा प्रारूप-1 मा आवेदनको मितिदेखि 30 दिनभित्र मूल्याङ्कन समितिलाई निर्दिष्ट नगरिए, क्षेत्र विनिर्दिष्ट मानक टीओएआर, विनियामक प्राधनकरणद्वारा तीसौं दिनमा अनलाइन जारी गरिनेछ।

- (5) टीओआरका लागि आवेदन मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशलाई सम्बन्धित विनियामक प्राधिकारीद्वारा अस्वीकृत गर्नसकिनेछ। यस्ता अस्वीकृतिको स्थितिमा, अस्वीकृतिको कारणसहित निश्चय आवेदन प्राप्त भएको साठी दिनभित्र सम्यक् वैयक्तिक सुनुवाईपछि लिखितमा परियोजना प्रस्तावकलाई सूचित गरिनेछ।
- (6) परियोजना प्रस्तावक, मूल्याङ्कन समितिद्वारा नियत गरिएको क्षेत्र विनिर्दिष्ट मानक टीओआर र विनिर्दिष्ट टीओआरले, यदि भए, त्यसमाथि आधारित आधारित ईआइए तयार गर्नुपर्नेछ।
- (7) सम्बन्धित विनियामक प्राधिकारीद्वारा जारी नदी घाटी परियोजनाबाहेक, परियोजनाका लागि सुम्पिएको कार्यको विधिमान्यता, यसको जारी गरिएको मितिदेखि चार वर्षको अवधिका लागि हुनेछ। नदी घाटी परियोजनाको मामिलामा यो विधिमान्यता पाँच वर्षको निम्ति हुनेछ।
- (8) त्यस्ता परियोजनाको विस्तारमा कुनै परिवर्तनको स्थितिमा, जसका लागि विनियामक प्राधिकारीद्वारा टीओआर निर्दिष्ट गरिएको छ, परियोजना प्रस्तावकद्वारा टीओआरको विधिमान्यताभित्र र लोक परामर्शअघि टीओआरमा संशोधनका लागि आवेदन प्रारूप 3 मा अनलाइन दर्ता गर्नसक्नेछ। त्यस्ता सबै प्रस्ताव, यदि अपेक्षित भए, आवेदनको मितिदेखि तीन दिनभित्र मूल्याङ्कन समितिलाई निर्दिष्ट गर्नसकिनेछ। तथापि, संशोधित टीओआरको विधिमान्यता पूर्ववर्ती टीओआर जारी गर्ने मितिदेखि नै गनिनेछ।
- (9) यदि, त्यस भूमि वा भागमा वा पूर्ण अन्य परियोजनासहित अतिव्यापी भूमिका लागि एकभन्दा धेरै प्रस्ताव प्राप्त भए, जसको

टीओआर वा पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी कुनै अन्य परियोजनाभन्दा अघि नै जारी गरिएको छ भने, त्यस्ता सबै मामिलालाई थाँतीमा राखिनेछ। विनियामक प्राधिकरणसित सम्बन्धित राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेशका मुख्य सचिवलाई लिखित सूचना पठाइनेछ र राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनको सल्लाहको आधारमा फछ्छोट गरिनेछ।

13. पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदन तयार गर्नु :

- (1) आधार रेखा आँकडा समय-समयमा मन्त्रालयद्वारा जारी वा सीपीसीबीद्वारा निर्धारित क्षेत्रगत निर्दिष्ट ईआइए मार्गदर्शी पुस्तिकामा विनिर्दिष्ट नयाचारहरू अनुसार सङ्ग्रहित गरिनेछ।
- (2) आधार रेखा आँकडा, नदी घाटी परियोजनाभन्दा फरक सबै परियोजनाका लागि ईआइए प्रतिवेदनका लागि वर्षाको मौसमभन्दा अलग एक सिजनको निम्ति सङ्ग्रहित गरिनेछ। तथापि, टीओआर अनुमोदन गर्दा मूल्याङ्कन समितिद्वारा यदि अपेक्षा गरिएको भए वर्षाको मौसमको आधार रेखा आँकडा पनि सङ्ग्रहित गरिनुपर्नेछ।
- (3) दी घाटी परियोजनाको सम्बन्धमा ईआइएका लागि वर्षाको आधार रेखा आँकडा एक वर्षका लागि सङ्ग्रहित गरिनुपर्नेछ।
- (4) आधार रेखा आँकडाको सङ्ग्रहण अनि विश्लेषण पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 अन्तर्गत सम्यक् रूपमा अधिसूचित पर्यावरण प्रयोगशालाको माध्यमद्वारा गरिनुपर्नेछ।
- (5) उपलब्ध गौण आँकडामाथि पनि 12 समुद्री कोशदेखि टाढा प्रस्तावित परियोजनाका लागि आधार रेखाको रूपमा विचार गर्नुपर्नेछ।
- (6) माथिको उपखण्ड (1) देखि उपखण्ड (5) मा निर्दिष्ट आधार रेखाको आँकडा, विस्तारणका लागि आवेदनलाई ध्यानमा नराखी कुनै पनि प्रक्रममा सङ्ग्रहित गर्नसकिनेछ। तथापि, लोक परामर्शका लागि एसपीसीबी वा युटीपीसीसीको प्रारूप ईआइए प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्दा त्यस्ता आधार रेखाका आँकडा तीन वर्षभन्दा पुरानो हुनुभएन।
- (7) पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 अन्तर्गत सम्यक् अधिसूचित पर्यावरण प्रयोगशालाको माध्यमद्वारा सङ्ग्रह गरिएको

परियोजनापछिको निगरानी आँकडामाथि पनि परियोजनाको विस्तार वा आधुनिकीकरणका लागि विचार गर्नसकिनेछ।

- (8) ईआइए प्रतिवेदन, यस्ता एसीओको माध्यमद्वारा परियोजना प्रस्तावकद्वारा परिशिष्ट 10 मा दिइएको सामान्य संरचना अनुसार तयार गरिनुपर्नेछ, जुन विशिष्ट क्षेत्र अनि त्यस क्षेत्रका लागि परियोजनाको प्रवर्गका लागि प्रत्यायित छन्।
- (9) प्रारूप ईआइए प्रतिवेदन, लोक परामर्शको प्रयोजनका लागि तथा मूल्याङ्कनको प्रयोजनका लागि अन्तिम ईआइए प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ।
- (10) पर्यावरण प्रभाव निर्धारणमा अन्तरनिहित ईआइए समन्वयक तथा कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञहरूका साथ प्रत्यायित ईआइए परामर्शी सङ्ठनको प्रकटन, परिशिष्ट 13 मा विनिर्दिष्ट गरिएअनुरूप सम्मिलित गरिनेछ र उनीहरू परियोजना प्रस्तावकका अतिरिक्त, त्यसमा दिइएका अन्तरवस्तुका आँकडाको निम्ति जवाफदेय हुनेछन्।
- (11) कुनै ईआइए प्रतिवेदन प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत सूचीबद्ध परियोजनाका लागि अपेक्षित रहनेछ। तथापि, परिशिष्ट 11 मा दिइएको सामान्य संरचना अनुसार ईएपी प्रतिवेदन एसीओको माध्यमद्वारा तयार गरिनेछ र आवेदनका साथ प्रस्तुत गरिनेछ।

14. लोक परामर्श :

- (1) लोक परामर्शको सामान्यता निम्नलिखितसँग मिलेर बनेको दुई घटक हुनेछन् :
 - (क) स्थलमा वा यसका नजिक सामीप्यमा वा एकभन्दा धेरै जिल्लामा अवस्थित परियोजना क्षेत्रको स्थितिमा जिल्लागत लोक सुनुवाई स्थानीय प्रभावित व्यक्तिहरूका मामिलामा सुनिश्चित गर्न अधिसूचनामा निर्दिष्ट तरिकाले गर्नुपर्नेछ,
 - (ख) परियोजनाको पर्यावरणीय पक्षसँग युक्तियुक्त सरोकार राख्नेहरूबाट लिखित प्रत्युत्तर आमन्त्रित गर्नु,

(ग) यसका अतिरिक्त, यदि अपेक्षित भए, परियोजनाको आधारमा मामिला दर मामिला कुनै अन्य समुचित तरिकाले लोक परामर्शको सिफारिश मूल्याङ्कन समिति वा विनियामक समितिद्वारा गर्नुपर्नेछ। तथापि, विनियामक प्राधिकरणले यस अधिसूचनाको खण्ड 5 को उपखण्ड (7) अन्तर्गत विचाराधीन रक्षा परियोजनाका मामिलामा लोक सुनुवाई वा परामर्शको साध्यता र अपेक्षामाथि निर्णय लिनसक्नेछ।

(2) नयाँ वा विस्तार प्रस्ताव वा आधुनिकीकरणका सबै प्रवर्ग “क” र प्रवर्ग “ख-1” परियोजनाको यदि 50 प्रतिशतभन्दा धेरै क्षमतामा वृद्धि गरिने भए, लोक परामर्श गर्नुपर्नेछ।

तथापि, निम्नलिखितका लागि लोक परामर्शबाट छूट रहनेछन् :

क. अनुसूचीको विषय 4 अन्तर्गत आउने सबै सिञ्चाई परियोजनाको आधुनिकीकरण,

ख. अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित अनुसूचीको विषय 10(च), 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 36, 40 अन्तर्गत आउने सबै परियोजना,

ग. अनुसूचीको विषय 42 र 43 अन्तर्गत आउने सबै परियोजना,

घ. सबै प्रवर्ग “ख-2” परियोजना र क्रियाकलाप,

ङ. राष्ट्रिय रक्षा तथा सुरक्षासित सम्बन्ध राख्ने तथा अन्य सामरिक महत्त्व बोक्ने परियोजनाहरू, जुन केन्द्र सरकारद्वारा ग्रहण गरिएका छन्,

च. सीमा क्षेत्रमा धारा 31 र धारा 38 अन्तर्गत सबै रेखीय परियोजना,

छ. 12 समुद्री माइलदेखि टाढा अवस्थित सबै अपतट परियोजना ।

तथापि, अनुसूचीको विषय 31 अन्तर्गत राष्ट्रिय उद्यान वा अभयारण्य वा प्रवालभित्ती वा पारिस्थितिको संवेदनशील क्षेत्र अवस्थित सबै परियोजनामा, लोक परामर्श जिल्लासम्म सीमित रहनेछ।

(3) जहाँ लोक सुनुवाईको माध्यमद्वारा लोक परामर्श अपेक्षित हुन्छ, त्यहाँ परियोजना प्रस्तावकले यथास्थिति एसपीसीबी वा युटीपीसीसीसित

सम्बन्धित सदस्य सचिवलाई, जसको अधिकार क्षेत्रमा परियोजना अवस्थित छ, परिशिष्ट 1 मा दिइएअनुसार निर्दिष्ट प्रपत्रमा अनुरोध पत्रका साथ अङ्ग्रेजीमा तयार गरिएको प्रारूप ईआइए प्रतिवेदनको कम्तिमा 10 वटा मुद्रित प्रतिलिपि र एउटा सफ्ट प्रतिलिपि (ईलेक्ट्रनिक) र अङ्ग्रेजी साथै राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेशको राजभाषा वा प्रादेशिक भाषामा ईआइए प्रतिवेदनको सारांशको कम्तिमा 10 वटा मुद्रित प्रतिलिपि प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ।

- (4) यदि परियोजना स्थल अन्तर्गत एउटा जिल्ला वा राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेशभन्दा धेरै जिल्ला वा राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेश आए, परियोजना प्रस्तावकले प्रक्रिया अनुसार लोक सुनुवाई आयोजित गर्नका लागि प्रत्येक सम्बन्धित एसपीसीबी वा युटीपीसीसीलाई अलग अलग अनुरोध गर्नुपर्नेछ।
- (5) लोक परामर्श परिशिष्ट 1 मा दिइएको प्रक्रिया अनुसार परियोजनालाई निर्दिष्ट गरिनुपर्नेछ।
- (6) लोक सुनुवाई, जसअन्तर्गत सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणले लोक सुनुवाईको कारवाही प्रस्तुत गरनुपर्नेछ, परियोजना प्रस्तावकको अनुरोध प्राप्त भएको मितिदेखि चालीस कार्य दिवसको अवधिभित्र सम्बन्धित एसपीसीसी वा युटीपीसीसीद्वारा पूरा गरिनुपर्नेछ।
- (7) यदि सम्बन्धित एसपीसीबी वा युटीपीसीसीले पूर्वोक्तअनुसार निर्दिष्ट अवधिभित्र लोक सुनुवाई आरम्भ अनि पूरा नगरे, विनियामक प्राधिकरणले आफ्नो अधीनमा रहेको कुनै अन्य लोक अभिकरण वा प्राधिकरणलाई, यस अधिसूचनामा अधिकथित प्रक्रिया अनुसार चालीस कार्य दिवसको अतिरिक्त अवधिभित्र प्रक्रिया पूरा गर्न विनियोजित गर्नुपर्नेछ।
- (8) यदि उपरोक्त उपखण्ड (7) अन्तर्गत नाम निर्दिष्ट लोक अभिकरण वा प्राधिकरणले सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणलाई स्थानीय परिस्थितिको कारण, सम्बन्धित स्थानीय व्यक्तिहरूको विचार स्वतन्त्र रूपले अभिव्यक्त गर्न समर्थ बनाउने रीतिले लोक सुनुवाई गर्न सम्भव

नरहेको रिपोर्ट गरे, सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणले विस्तारका साथ ती तथ्यहरूको जानकारी गर्नुपर्नेछ र त्यस्ता अन्य विश्वसनीय जानकारीमाथि सम्यक् विचार गरेपछि, मामिलाको लोक परामर्शमा जनसुनुवाई सामेल गर्न आवश्यक छ वा छैन भन्ने निर्णय गर्नसकिनेछ।

(9) परियोजनाको पर्यावरण पक्षहरूमा युक्तियुक्त चासो राख्ने अन्य सम्बन्धित व्यक्तिहरूबाट लिखितमा प्रत्युत्तर प्राप्त गर्नका लागि सम्बन्धित एसपीसीबी वा युटीपीसीसीले लोक सुनुवाईको व्यवस्था गर्न लिखित अनुरोध प्राप्त गरेको दस दिनभित्र आफ्नो वेबसाइटमा निर्दिष्ट प्रारूपमा आवेदनको प्रतिका साथमा आवेदकद्वारा तयार सार ईआइए प्रतिवेदन सामेल गरी सम्बन्धित व्यक्तिहरूबाट उत्तर आमन्त्रित गर्नुपर्नेछ। गोपनीय सूचना, जसमा बौद्धिक सम्पदाको अधिकार रहेको गैर प्रकटनीय वा विधिगत विशेषाधिकार सूचना पनि सामेल छन्, आवेदनमा विनिर्दिष्ट स्रोत वेबसाइटमा प्रकाशित गरिनेछैन। सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणले परियोजनामाबारे व्यापक प्रचार सुनिश्चित गर्नका लागि अन्य समुचित सञ्चार माध्यमको उपयोग गर्नसक्नेछ। तथापि, विनियामक प्राधिकरणले, लोक सुनुवाईको मितिसम्म सामान्य कार्यालयको समयमा अधिसूचित स्थानको निरीक्षणका लागि प्रारूप ईआइए प्रतिवेदनको निम्ति कुनै पनि सम्बन्धित व्यक्तिबाट लिखित अनुरोध भए, उपलब्ध गराउनुपर्नेछ। यस लोक परामर्श प्रक्रियाको भागको रूपमा प्राप्त सबै प्रत्युत्तर चाँडोभन्दा चाँडो उपलब्ध साधनको माध्यमद्वारा परियोजना प्रस्तावकलाई अग्रेसित गरिनुपर्नेछ।

(10) लोक परामर्श पूरा भएपछि, लोक सुनुवाईको कार्वाहीको एक प्रतिलिपि परियोजना प्रस्तावकलाई पनि उपलब्ध गराउनुपर्नेछ। परियोजना प्रस्तावकले त्यस प्रक्रियाको समय अभिव्यक्त तात्त्विक सबै पर्यावरण समस्याको समाधान गर्नुपर्नेछ र प्रारूप ईआइए प्रतिवेदन तथा ईएमपीमा न्यूनीकरण योजनासहित समुचित परिवर्तन गर्नुपर्नेछ। यस प्रकार तयार गरिएको अन्तिम ईआइए प्रतिवेदनको मूल्याङ्कनका

लागि सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणलाई परियोजना प्रस्तावकले पेश गर्नुपर्नेछ।

15. मूल्याङ्कन :

- (1) परियोजना प्रस्तावकद्वारा प्रस्तुत आवेदन प्राप्त भएको मितिदेखि पन्ध्र कार्य दिवसभित्र सम्बन्धित विनियामक प्राधिकारीद्वारा परियोजनाको निम्ति सुम्पिएको गतिविधिको निम्ति निर्देशलाई गहनताका साथ समीक्षा गर्नुपर्नेछ। आवेदनको अपर्याप्ततालाई अनलाइन सूचित गर्नुपर्नेछ वा पूर्ण आवेदन अनलाइन नै स्वीकार गर्नुपर्नेछ।
- (2) प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत आउने विषयहरू बाहेक, अनुसूचीको विषयमा स्पष्ट रूपमा उल्लेखित नभएसम्म, विनियामक प्राधिकरणद्वारा स्वीकार गरिएको प्रत्येक आवेदन मूल्याङ्कन समितिसमक्ष राखिनेछ र यसको मूल्याङ्कन आवेदन स्वीकार गरिएको 45 दिनभित्र पूरा गरिनुपर्नेछ। मूल्याङ्कन समितिको सिफारिश, बैठकहरूको कार्यवृत्तको माध्यमले, सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणको वेबसाइटमा प्रदर्शित गर्नुपर्नेछ।
- (3) प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत आउने विषयहरूका लागि प्रत्येक आवेदन, अन्यथा अनुसूचीमा उल्लेखित धारामा निर्दिष्ट तरिकाले उल्लेखित नभएसम्म, विनियामक प्राधिकरणद्वारा आवेदन स्वीकार गरिए, आवेदनको मितिदेखि 45 कार्य दिवसभित्र, ती परियोजनाहरूमा लागू हुने मानक शर्त संलग्न गरी अनलाइन प्रणालीको माध्यमद्वारा पूर्व ईपी जारी गरिनेछ।
- (4) मामिलाको मूल्याङ्कन यस अधिसूचनाको खण्ड 15 को उपखण्ड (2) अनुसार कुनै कार्वाही पारदर्शी रीतिले मूल्याङ्कन समितिद्वारा गरिनेछ, जसका लागि परियोजना प्रस्तावकले व्यक्तिगत रूपमा वा प्राधिकृत प्रतिनिधिको (निर्देशक मण्डलीमा अधिकारी स्तरका) माध्यमद्वारा वा भिडियो कन्फरेन्सको माध्यमद्वारा आवश्यक स्पष्टिकरण प्रस्तुत गर्नका लागि बोलाउन सकिनेछ। परियोजना प्रस्तावकले समितिसमक्ष मूल्याङ्कनको समय ईआइए प्रतिवेदन तयार

- गर्न ईआइए समन्वयक तथा कार्यात्मक क्षेत्रका विशेषज्ञहरूको सहायता लिन सकेछन्। यो कारवाही समाप्त भएपछि मूल्याङ्कन समितिले, विनियामक प्राधिकरणलाई कि त नियत शर्त एवं निबन्धनका साथ ईसी स्वाकीर गर्नका लागि वा यसका लागि कारणसहित पूर्व ईसीका लागि आवेदन अस्वीकार गर्न प्रवर्गीय सिफारिश गर्नसकेछन्।
- (5) यदि, पूर्व- ईसी स्वीकार गर्नका लागि परियोजनालाई सिफारिश गरिए, कार्यवृत्तमा विनिर्दिष्ट पर्यावरण सुरक्षा उपाय तथा शर्तहरू स्पष्ट रूपमा सूचीबद्ध गरिनुपर्नेछ। यदि सिफारिश अस्वीकृत गरिए, त्यसका कारण उल्लेख गर्नुपर्नेछ।
 - (6) परियोजना प्रस्तावकलाई, प्रस्तावमाथि विचार गर्न तथा बैठकको कार्यसूचीबारे अनलाइन प्रणालीको माध्यमद्वारा मूल्याङ्कन समितिको बैठकको नियत मितिभन्दा दस दिनअघि सूचित गर्नुपर्नेछ।
 - (7) मूल्याङ्कनको समय, मूल्याङ्कन समितिद्वारा जबसम्म मूल्याङ्कन समितिको ध्यानमा नयाँ तथ्य नआएसम्म साथै परियोजना प्रस्तावकबाट अतिरिक्त अध्ययन गर्ने माग अपरिहार्य नभएसम्म, नयाँ अध्ययनको माग गरिनेछैन, र यसलाई बैठकको कार्यवृत्तमा स्पष्ट दर्शाउनु पर्नेछ।
 - (8) अनुसूचीको विषय 42 को स्तम्भ (4) अन्तर्गत हरित भवन निर्माणको अनन्तिम प्रमाणपत्र हुने त्यस्ता परियोजनाहरूको निम्ति, प्रस्तावमाथि पूर्व रूपमा विचार गरिनेछ।
 - (9) मन्त्रालले समय-समयमा निर्गमित पर्यावरण उत्तरदायित्वका लागि, महत्त्वपूर्ण रूपले प्रदूषित क्षेत्र आदिमा स्थापित गर्नका लागि प्रस्तावित नयाँ परियोजना, विस्तार परियोजना, आधुनिकीकरण परियोजनाका लागि आधार परिकल्पित मार्गदर्शी सिद्धान्त जारी गर्नेछ।
 - (10) सक्षम प्राधिकारीसमक्ष प्रस्ताव अन्तिम निर्णयका लागि मूल्याङ्कन समितिको बैठकको कार्यवृत्तमा प्रदर्शित गरिएको मितिदेखि 15 कार्यदिवस भित्र राख्नुपर्नेछ।
 - (11) सक्षम प्राधिकारीले, अन्य 15 दिनभित्र अन्तिम निर्णय लिनुपर्नेछ।

16. आधुनिकीकरणका लागि पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको स्वीकृतिको प्रक्रिया

(1) अनुसूचीमा सूचीबद्ध परियोजनाका लागि विद्यमान परिसरमा खानी पट्टा क्षेत्रभित्र आधुनिकीकरणका लागि पूर्व ईसीको माग गर्ने सबै आवेदनमा तल दिइएको मेट्रिक्स अनुसार अपेक्षाको अधीनमा रहनेछन् :

खण्ड	आधुनिकीकरणको माध्यमले अपेक्षित उत्पादन क्षमतामा वृद्धि	अनलाइन पोर्टलको माध्यमद्वारा प्रारूपमा आवेदन	विस्तारणको अपेक्षा	पुनरीक्षित ईआइए रिपोर्टको अपेक्षा	पुनरीक्षित ईएमपीको अपेक्षा	के मूल्याङ्कन समितिद्वारा निर्दिष्ट गरिएको छ	लोक परामर्शको अपेक्षा
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
I	उत्पादन क्षमतामा वृद्धि बिना आधुनिकीकरण	प्रारूप-2	छैन	छैन	छैन	छैन	छैन
II	10 प्रतिशतसम्म	प्रारूप-2	छैन	छैन	छ	छैन	छैन
III	10 प्रतिशतभन्दा धेरै र 25 प्रतिशतसम्म	प्रारूप-2	छैन	छैन	छ	छ	छैन
IV	25 प्रतिशतभन्दा धेरै र 50 प्रतिशतसम्म	प्रारूप-2	छैन	छ	छ	छ	छैन
V	50 प्रतिशतभन्दा धेरै	प्रारूप-1	छ	छ	छ	छ	छ (खण्ड 14 अनुसार)

(2) मेट्रिक्स अनुसार, अपेक्षा यस खण्ड अन्तर्गत छूट सामेल नगरी, परियोजनाको जारी नवीनतम ईसी (जसको विस्तार प्रवर्ग अन्तर्गत पूर्व ईसी पनि छ), प्रति निर्देशले उत्पादन क्षमतामा सञ्चयी वृद्धिको हिसाबले लागू हुनेछ।

उदाहरणका लागि, यदि पूर्व ईसी "X" युनिटको उत्पादन क्षमताका लागि जारी गरिएको छ भने, आधुनिकीकरणका लागि पूर्व ईसीको

स्वीकृतिका लागि आवेदनमा निम्नलिखित अनुसार अलग-अलग स्ल्याब अन्तर्गत विचार गर्नसकिनेछ :

पूर्व ईसी (मानौ 1/1/2016 मा स्वीकृत गरिएको छ)

उत्पादन क्षमता “X”

क्र.स	सञ्चयी उत्पादन	मिति	लागू स्ल्याब	प्रक्रम	कारण
1	X		1	--	आधुनिकीकरणबिना क्षमतामा वृद्धि
2	1.1x	1.12.2020	II	प्रथम आधुनिकीकरण	नयाँ उत्पादन 1.1x छ (x : उत्पादन स्तर, जसको निम्ति पूर्व ईसी प्रदान गरिएको छ।
3	1.2x सम्म	1.06.2021	III	दोस्रो आधुनिकीकरण	नयाँ उत्पादन, त्यस उत्पादनको 1.2 गुणा छ, जसका लागि पूर्व ईसी प्रदान गरिएको थियो (x)। यो तथ्य हुँदाहुँदै पनि प्रस्तावित उत्पादन 1.1x भन्दा 10 प्रतिशत कमि छ (जुन प्रथम आधुनिकीकरणमा पूर्वमा अनुमोदित गरिएको थियो)।
4	1.4 x सम्म	1.06.2022	IV	तेस्रो आधुनिकीकरण	नयाँ उत्पादन त्यस उत्पादनको 1.4 गुणा छ, जसका लागि पूर्व ईसी प्रदान गरिएको थियो (x)। यो तथ्य हुँदाहुँदै पनि प्रस्तावित उत्पादन 1.2 x को 25 प्रतिशतभन्दा कमि छ (जुन दोस्रो आधुनिकीकरणमा पूर्वमा अनुमोदित गरिएको थियो)।

(3) तथापि, स्लेब (v) को शर्तअनुसार जारी पूर्व ईसी “विस्तार” प्रवर्ग अन्तर्गत प्रदान गरिएको मानिनेछ।

(4) उपरोक्त उपखण्ड (2) को शर्त परियोजनाका लागि लागू हुनेछैन।

- (क) जुन प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत आउँदछ र आधुनिकीकरणको आधारमा प्रवर्ग “ख-1” वा प्रवर्ग “क”मा परिवर्तित हुँदछ, र
- (ख) त्यस परियोजना, जसका लागि लोक सुनुवाई ईआए अधिसूचना अनुसार लागू थियो, र जसको जीवनक्रमको अवधिमा लोक सुनुवाई सञ्चालित गरिएको थिएन।
- (5) उत्पादन क्षमतामा वृद्धि वा पूर्वमा प्रदान पूर्व ईसीको सम्बन्धमा 10 प्रतिशतसम्म उत्पादन क्षमतामा वृद्धिको अपेक्षित प्रस्तावका लागि, पूर्व ईसीका लागि सबै आवेदन, विनियामक प्राधिकरणद्वारा आवेदन स्वीकृतिमा जारी गरिनेछ।
- (6) पूर्वमा स्वीकृत पूर्व ईसीको सम्बन्धमा 10 प्रतिशतदेखि 50 प्रतिशत उत्पादन क्षमतामा वृद्धिका लागि अपेक्षित प्रस्तावका लागि पूर्व ईसीको सबै आवेदनमा आवेदनको मितिदेखि 45 कार्य दिवसभित्र, मूल्याङ्कन समितिद्वारा विचार गरिनेछ र तदनुसार पूर्व ईसी स्वीकृत गर्नका लागि मूल्याङ्कन गरिनेछ।
- (7) वायु (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम, 1981 वा जल (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम, 1974 अन्तर्गत गठित तकनिकी समितिको सिफारिशमा एसपीसीबी वा युटीपीसीसीद्वारा जारी “प्रदूषण भारमा कुनै बढोत्तरी छैन” प्रमाणपत्रमा पनि माथिको उपखण्ड (1) मा दिइएको सारणीको स्तम्भ (5) र स्तम्भ (6) अन्तर्गत अपेक्षित ईआइए वा ईएमपीको ठाउँमा विचार गरिनेछ।

17. पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको स्वीकृति वा अस्वीकृति :

- (1) विनियामक प्राधिकरणले, मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशमाथि विचार गर्नेछ र तल दिइएका बाहेक मूल्याङ्कन समितिको बैठकको कार्यवृत्तबारे तीस कार्य दिवसभित्र र अपेक्षित दस्तावेजहरूका साथ सम्पूर्ण आवेदन प्राप्तिको नब्बे कार्य दिवसभित्र परियोजना प्रस्तावकलाई आफ्नो निर्णयबारे सूचित गर्नेछ।
- (2) विनियामक प्राधिकरणले मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशलाई सामान्यतः स्वीकार गर्नेछ। मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशसँग

असमहत रहेका मामिलामा, विनियामक प्राधिकरणले असहमतिका कारण उल्लेख गर्दै मूल्याङ्कन समितिको बैठकको कार्यवृत्तको पैतालीस कार्य दिवसभित्र मूल्याङ्कन समितिद्वारा पुनर्विचार गर्नका लागि अनुरोध गर्नेछ। यस निर्णयको सूचना अनलाइन माध्यमद्वारा आवेदकलाई सँगसँगै सूचित गर्नेछ। मूल्याङ्कन समितिले, पछिबाट, विनियामक प्राधिकारीहरूको सम्प्रेक्षणमाथि विचार गर्नेछ र पैतालीस कार्य दिवसको अतिरिक्त अवधिभित्र त्यसमाथि आफ्नो विचार प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ। मूल्याङ्कन समितिद्वारा विचारहरूमाथि मनन गरिएपछि विनियामक प्राधिकरणको निर्णय अन्तिम ठहरिनेछ। यो निर्णय सम्बन्धित विनियामक प्राधिकारीद्वारा आगामी तीस कार्य दिवसभित्र परियोजना प्रस्तावकलाई सूचित गरिनेछ।

- (3) विनियामक प्राधिकरणको निर्णय उपरोक्त उपखण्ड (2) मा निर्दिष्ट अवधिभित्र आवेदकलाई सूचित नगरिएको स्थितिमा, मागिएको पूर्व ईसी नियामक प्राधिकरणद्वारा मूल्याङ्कन समितिको अन्तिम सिफारिश नियामक प्राधिकरणद्वारा प्रदान गरिएको वा अस्वीकार गरिएको हिसाबले आवेदक अघि बढ्न सक्नेछन्।
- (4) उपरोक्त उपखण्ड (2) अन्तर्गत विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्णयका लागि निर्दिष्ट अवधि समाप्त भएको स्थितिमा, विनियामक प्राधिकरणको निर्णय तथा मूल्याङ्कन समितिको सिफारिश लोक दस्तावेज बन्नेछ।
- (5) अन्य विनियामक निकाय वा प्राधिकरणबाट अनीपत्तिहरूको यथास्थिति पूर्व ईसी वा विस्तारण वा मूल्याङ्कन वा सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणद्वारा गरिएको विनियामकभन्दा अघि, निम्नलिखितबाहेक अपेक्षित रहनेछैन :
 - (क) खनन परियोजनाको निम्ति सक्षम प्राधिकारीद्वारा खनन योजनाको अनुमोदन,

- (ख)परियोजनामा सामेल वन (संरक्षण) अधिनियम, 1980 (1980 को अधिनियम सङ्ख्या 6) अन्तर्गत वन भूमिको अपयोजनको सैद्धान्तिक रूपमा अनुमोदन।
- (ग)सीआरजेड वा आइसीआरजेड क्षेत्रमा अवस्थित परियोजनाको स्थितिमा राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेश तटीय प्रबन्ध प्राधिकरणका सिफारिश, तथा
- (घ)जहाँ पूर्व ईसीका लागि प्रस्तावमाथि विचार गर्न, भूमिको पूर्ण अधिग्रहण आवश्यक नभए तापनि, सरकारी हस्तक्षेपको माध्यमद्वारा अधिग्रहण गर्न प्रस्तावित परियोजना स्थलको सम्बन्धमा भूमिको स्थिति, समय-समयमा यथा संशोधित भूमि अधिग्रहण, पुनर्वास एवं पुनर्स्थापना अधिनियम, 2013 (2013 को अधिनियम सङ्ख्या 30) का प्रावधान अनुसार भूमि अधिग्रहणबारे सम्बन्धित राज्य सरकार वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासनद्वारा जारी प्रारम्भिक अधिसूचना वाञ्छनीय ठहरिनेछ। जमीनधनीका साथै निजी संवादको माध्यमद्वारा अधिग्रहण गरिने भूमिको स्थिति प्रस्तावित परियोजनाको निम्ति भूमिको बिक्री गर्ने जमीनधनीको आशय दर्शाउने विश्वसनीय दस्तावेज अपेक्षित ठहरिनेछ। खनन परियोजनाका लागि “आशय पत्र”लाई विश्वसनीय दस्तावेज मानिनेछ।
- (6) ईआइए प्रतिवेदन तयार पार्न अपेक्षित परियोजना प्रस्तावक वा एसीओ वा ईआइए समन्वयकको कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञद्वारा त्यस्ता मिथ्या वा गलत वा भ्रामक सूचना वा तथ्याङ्क लुकाउने वा पेश गर्ने, जसमा विस्तारण वा मूल्याङ्कन वा आवेदन, जसमा ईआइए वा ईएमपी प्रतिवेदन पनि सामेल छन्, आवेदन रद्द हुनका लागि दायी हुनेछन् र यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी निरस्त त्यस आधारमा स्वीकीर गरिनेछ जहाँ यस्ता आधारमा यथा स्थितिअघि नै आवेदन अस्वीकृत वा पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी रद्द भए, परियोजना प्रस्तावकलाई

वैयक्तिक सुनुवाईको अवसर दिएपछि र प्राकृतिक न्याय सिद्धान्त पालन गर्दै, विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्णय लिइनेछ।

(7) ईआइए प्रतिवेदन तयार गर्न सामेल परियोजना प्रस्तावक वा एसीओ वा ईआइए समन्वयक वा कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञद्वारा दिइएको मिथ्या वा गलत वा भ्रामक सूचना वा तथ्याङ्क संज्ञानमा आएपछि, मन्त्रालयले समुचित कारवाही गर्नेछ जसमा सङ्गठन वा जिम्मेवार व्यक्तिलाई कालो सूचीमा सामेल गर्ने विषय निहित रहनेछ।

(8) जहाँ परियोजना वा क्रियाकलापको कारण सरकारद्वारा मञ्जुर गरिएको कुनै पट्टा वा अनुज्ञापित वा अधिकार वा अनुज्ञा वा प्राधिकार वा कुनै विधिगत कारवाहीमा विधि अनुसार सरकारद्वारा रद्द गरिए, र त्यस परियोजनाको सम्बन्धमा उक्त पट्टा वा अनुज्ञप्ति वा अधिकार वा अनुज्ञा वा प्राधिकार कुनै अन्य व्यक्ति वा सफल दाबी ठोक्रेलाई स्वीकार गरिए, निम्नलिखित स्थितिमा

(क) तत्समय प्रवृत्त कुनै विधिको अधीनमा उक्त विषयमा निर्दिष्ट अधिनियमित यस्ता विधिको धारा लागू हुनेछ, र

(ख) तत्समय प्रवृत्त कुनै विधिका अधीन पूर्वोक्त विषयमा कुनै विनिर्दिष्ट अधिनियम नभए, र परियोजना आरम्भ गर्नका लागि हकदार व्यक्ति वा विधि अनुसार सरकारद्वारा चयनित सफल दाबेदारले पूर्व ईसीको स्वीकृतिका लागि, यस अधिसूचनाको परिशिष्ट 6 मा दिइएको प्रारूप-6 मा आवेदन गर्नसक्नेछन्। यस्ता सबै आवेदन विधिमान ईआइए प्रतिवेदन र पूर्वमा स्वीकृत गरिएका पूर्व ईसीमाथि विचार गरी मूल्याङ्कन समितिद्वारा विचार गरिनेछ। मूल्याङ्कन समितिले त्यसको वैधता अवधिको अधीनमा रहँदै पूर्व ईसीको स्वीकृतिका लागि शुरुमा अनुमोदन गरिएका शर्त एवं निबन्धनको सिफारिश गर्नसक्नेछ। तथापि, मूल्याङ्कन समितिले त्यस्ता परियोजनाका लागि मामिलामा निर्दिष्ट अतिरिक्त शर्त, यदि आवश्यक ठहरिए, नियत गर्नसक्नेछ।

18. पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा संशोधन :

- (1) परियोजना प्रस्तावकले, यथास्थिति, पीर्व ईसी वा पूर्व ईपीका शर्त एवं निबन्धनहरूमा कुनै प्रकारको परिवर्तनबारे निर्दिष्ट पोर्टलमा सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणको प्रारूप-4 मा अनलाइन आवेदन गर्नुपर्नेछ।
- (2) पूर्व ईसीमा संशोधनका लागि सबै आवेदनमा आवेदनको मितिदेखि 45 कार्य दिवसभित्र मूल्याङ्कन समितिद्वारा विचार गरिनेछ र पूर्व ईसीमा संशोधनको सिफारिशका लागि मूल्याङ्कन गरिनेछ।
- (3) पूर्व ईपीमा संशोधनका लागि सबै आवेदनमा आवेदनको मितिदेखि बीस कार्य दिवसभित्र विनियामक प्राधिकारीद्वारा विचार गर्दै तदनुसार पूर्व ईपीमा अनुमोदित संशोधन जारी गरिनेछ।
- (4) लोक परामर्श गर्ने वा पूर्व ईसीलाई मञ्जुरीपछि परियोजना स्थलमा कुनै परिवर्तनलाई नयाँ प्रस्ताव मानिनेछ र त्यसको निम्ति निर्दिष्ट प्रक्रिया अनुसार नयाँ तरिकाले मूल्याङ्कन समितिले परिवर्तन धेरै सानो रहेको र ईआए प्रतिवेदनमा फरक नपर्ने निधो नगरेसम्म मूल्याङ्कन गरिनेछैन। मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशमा विनियामक प्राधिकरणले पूर्व ईसीमा संशोधन जारी गर्नेछ।
- (5) जबसम्म उच्चतम उत्पादन क्षमता, खनन पट्टा क्षेत्र, खानी बन्द गर्ने शर्तहरू अपरिवर्तित रहनका साथै परियोजना प्रस्तावकद्वारा लागू गरिन्छ, तबसम्म न्यूनिकरण उपायको प्रकृति र विस्तार, स्वीकृत गरिएको पूर्व ईसीमा प्रतिबद्ध गरिए अनुसार त्यस समय विन्दुमा गरिएको उत्खननको मात्रा अनुरूप लागू भए, परियोजना प्रस्तावकले पूर्व ईसीमा अनुज्ञात उच्चतम उत्पादनको अधिकतम सीमासम्म उत्पादन गर्नसक्नेछ र खननको कार्यको अनुक्रममा परिवर्तन पनि अनुज्ञात गरिनेछ। तथापि, परियोजना प्रस्तावकले अनुसूचित उत्पादन वा आवधिक प्रतिवेदनमा तदनुरूप न्यूनिकरण उपायसहित कार्यहरूको अनुक्रममा त्यस्तो परिवर्तनको जानकारी दिनुपर्नेछ। यसका अतिरिक्त, असफल उत्पादनको मात्रा तदनुरूप आंशिक न्यूनिकरण उपाय हुनेछ, जुन कार्यको अनुक्रममा परिवर्तनलाई ध्यानमा राख्दै अपेक्षित छ,

जसमाथि परियोजना प्रस्तावकको तर्फबाट “अनुपालन”को रूपमा विचार गरिनेछ, जुन अपेक्षित कार्वाहीका लागि दायी रहनेछ।

(6) अन्य परियोजनाको मामिलामा, यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा कुनै संशोधन त्यस समग्र स्वीकृत क्षमतामा, जसका लागि यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी स्वीकृत गरिएको छ, परिवर्तनबिना युनिट या उपकरण वा मशिनको समाकृतिमा परिवर्तनका लागि अपेक्षित छ।

(7) सिञ्चाई प्रविधिमा यस्ता परिवर्तन, जसको परिणाम पर्यावरणीय फाइदाका (जस्तै, फोहोराद्वारा सिञ्चाई आदिका लागि बाढी सिञ्चाई) कारण संवर्धनीय कमान क्षेत्रमा वृद्धि हुँदछ, तर बाँधको उँचाइ र जलमग्नतामा वृद्धि बिना यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा संशोधन आवश्यक पर्नेछैन।

19. पूर्व पर्यावरण अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरण अनुज्ञाको विधि मान्यता :

(1) यथा स्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको अवधिको विधिमान्यतामा परियोजनाको तीन चरण सामेल रहनेछ :

(क)निर्माण वा संस्थापन चरण,

(ख) सक्रियात्मक चरण, र

(ग) व्यतिरिक्तता वा समापन वा विखण्डन चरण

I. निर्माण वा संस्थापन चरण : निर्माण वा संस्थापन चरणमा विनियामक प्राधिकरणद्वारा निम्नलिखितका लागि, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको स्वीकृतिको मितिदेखिको अवधि बुझिनेछ।

(क) निर्माण परियोजनाको मामिलामा (अनुसूचीको विषय 42 र 43), सबै निर्माण गतिविधिको समापन, जसका लागि, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको आवेदन सम्बन्धित छन्, वा,

(ख) संयन्त्र वा मशिनको स्थापनाको समापन, जसमा सबै अन्य मामिलामा (अनुसूचीको विषय1, विषय 42 र विषय 43 भन्दा

अलग) उत्पादन प्रक्रियाको शुरुवात पनि छ, सन्दर्भअनुरूप, पीर्व ईसी वा पूर्व ईपीका लागि आवेदनसित सम्बन्धित छ,

(ग) मूल्याङ्कन समितिद्वारा यथा अनुमानित परियोजनाको अवधि बढीमा पचास वर्ष वा खनन पट्टाको विधिमान्यताको अवधिसम्म, यसमध्ये जुन पहिले आउँछ, त्यसको अधीनमा छ। निर्माण वा संस्थापन चरणका लागि पूर्व ईसीको विधिमान्यताको अवधि निम्नलिखित रहनेछ :

(घ) खनन परियोजना : मूल्याङ्कन समितिद्वारा यथा अनुमानित परियोजनाको अवधि बढीमा पचास वर्षको अधीनमा वा खनन पट्टाको विधिमान्यताको अवधिसम्म, जुन पहिले आउँछ, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको स्वीकृतिको मितिदेखि दस वर्षभित्र खनन गतिविधि शुरुवात गर्नुको अधीनमा।

(ङ) नदी घाटी परियोजना (अनुसूचीको विषय 3) वा सिञ्चाई परियोजना (अनुसूचीको विषय 4) वा परमाणु शक्ति परियोजना र परमाणु इन्धन प्रसंस्करण (अनुसूचीको विषय 6) ; पन्ध्र वर्ष;

(च) सबै अन्य परियोजना : 10 वर्ष , तर राष्ट्रिय कम्पनी विधि प्राधिकरणसमक्ष कम्पनीहरूको दिवाला समाधान प्रक्रियाको अवधि वा कुनै अन्य प्राधिकरण वा न्यायालयद्वारा परियोजनाको निर्माण र संस्थापनमाथि बन्देज वा निषेधको अवधि वा कुनै अन्य प्राधिकरणको अधिरोपित विलम्बन काल, तीन वर्षको अधिकतम अवधिको अधीनमा माथि विनिर्दिष्ट, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पीर्व ईपीको विधिमान्यताको अवधिको गणनाका लागि अपवर्जित गरिनेछ।

II. क्रियात्मक चरण : निर्माण र संस्थापन यस अधिसूचनाको खण्ड 19 को उपखण्ड (2) र उपखण्ड (3) अनुसार, यदि सन्दर्भअनुरूप, स्थानिक विधिमान्यताभित्र पूरा नगरिए, क्रियात्मक चरणको विधिमान्यता मियाद समाप्त हुनेछ। यस अधिसूचनाको खण्ड 19

को उपखण्ड (2) का प्रावधानका अधीनमा, खननबाहेक परियोजनाहरूको क्रियात्मक चरणका लागि, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको विधिमान्यता :

(क) परियोजनाको रहल अवधिका लागि शाश्वत् रहनेछ।

(ख) परियोजना उपरोक्त निर्दिष्ट अवधिभित्र आंशिक रूपमा कार्यान्वित गरिए मात्र सम्पूरित परियोजनासम्म सीमित हुनेछ वा केवल परियोजनाको सम्पूरित भाग परियोजनाको रहल अवधिका लागि शाश्वत् रूपमा मानिने कुरा यहाँ स्पष्ट गरिन्छ।

(2) क्षेत्र विकास परियोजनाका मामिलामा, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको विधि मान्यता त्यस्ता क्रियाकलापसम्म सीमित रहनेछ, जुन विकासकर्ताका रूपमा परियोजना प्रस्तावकको जिम्मेवारी हुनसक्नेछ।

(3) त्यस्ता खनन परियोजनाका मामिलामा, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको स्वीकृत क्षमताभन्दा कम कार्य गरिएको छ र मूल्याङ्कन समितिद्वारा, सन्दर्भअनुरूप अनुमानित परि.योजना अवधिभित्र आरक्षिति समाप्त भएको छैन भने, पूर्व ईसीको विधिमान्यता अवधि त्यस उत्पादन क्षमता र खनन पट्टा क्षेत्रका लागि मूल्याङ्कन समितिको सिफारिशमा बढाउन सकिनेछ, जसका लागि सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी स्वीकृत गरिएको थियो। तथापि, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको विधिमान्यता खनन पट्टाको अवधिभन्दा बढी हुनेछैन।

20. परियोजनापछि पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको निगरानी :

(1) परियोजना प्रस्तावकले कम्तिमा दुईवटा स्थानीय समाचार पत्रमा, आफ्नो खर्चमा, परियोजना विनियामक प्राधिकरणको वेबसाइटको विवरणका साथ, तदअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी प्रदान गरिएको र यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको प्रति प्रदर्शित गरिने विषय प्रकाशित गर्नुपर्नेछ। यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको प्रतिलिपि पनि कम्पनी तथा सुसङ्गत परियोजनाको वेबसाइटमा स्थायी रूपमा प्रदर्शित गर्नुपर्नेछ।

- (2) विनियामक प्राधिकरणले सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी आफ्नो निर्धारित पोर्टल वा सार्वजनिक स्थलमा पनि प्रदर्शित गर्नुपर्नेछ।
- (3) पूर्व ईसीको प्रतिलिपि, अनापत्ति स्वीकृत गरिएको तीस दिनभित्र, निम्नलिखित प्राधिकारीहरूलाई परियोजना प्रस्तावकद्वारा प्रस्तुत गरिनुपर्नेछ, जसलाई प्राप्तिको मितिदेखि तीन दिनभित्र प्रदर्शित गरिनुपर्नेछ :
- (क) जिल्ला मेजिस्ट्रेट/जिल्ला कलेक्टर/उपायुक्त (हरू),
 - (ख) जिल्ला परिषद् वा नगर निगम वा पञ्चायत सङ्घ,
 - (ग) जिल्ला उद्योग कार्यालय,
 - (घ) शहरी स्थानीय निकाय (युएलबी)/ सम्बन्धित पञ्चायतीराज संस्थान/विकास प्राधिकरण,
 - (ङ) मन्त्रालयको सम्बन्धित प्रादेशिक कार्यालय, र
 - (च) एसपीसीबी वा युटीपीसीसीको सम्बन्धित कार्यालय।
- (4) परियोजना प्रस्तावका लागि, पूर्व वित्तीय वर्षसित सम्बन्धित, यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा नियत शर्तहरूको अनुपालन प्रतिवेदन निर्दिष्ट पोर्टलको माध्यमद्वारा अनलाइन 30 जूनभित्र प्रस्तुत गर्न अनिवार्य ठहरिनेछ। वार्षिक अनुपालन प्रतिवेदन, सम्बन्धित विनियामक प्राधिकारीलाई पूर्व ईसी अनुमोदनको मितिदेखि परियोजना अवधिसम्म, प्रत्येक वर्ष प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ, तथापि, विनियामक प्राधिकरणले, यदि आवश्यक ठाने, अरू धेरै बारम्बार अन्तरालमा त्यस्तो अनुपालन प्रतिवेदनको माग गर्नसक्नेछ।
- (5) पूर्ववर्ती वित्तीय वर्षसित सम्बन्धित, यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा उल्लेखित शर्तहरूको वार्षिक अनुपालन, वर्तमान वर्षको 30 जूनभित्र प्रस्तुत गर्न असफल रहेको स्थितिमा, प्रवर्ग “ख-2” का परियोजनाको मामिलामा पाँच सय रुपियाँ (रु. 500) प्रतिदिन विलम्ब शुल्क; प्रवर्ग “ख-1”का परियोजनाको मामिलामा एक हजार रुपियाँ (रु.1000) प्रतिदिन र प्रवर्ग “क”का परियोजनाहरूको मामिलामा पच्चीस सय रुपियाँ (रु.2,500) प्रतिदिन विलम्ब शुल्क अशुल गरिनेछ।

- यदि, यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा उल्लेखित शर्तहरू अनुपालन सम्बन्धी प्रतिवेदन प्रस्तुत नगरिए, निरन्तर तीन वर्षको अवधिका लागि शर्तहरू लागू रहनेछ, र सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी, यस सम्बन्धमा कुनै सूचनाबिना निरस्त गरिएको मानिनेछ।
- (6) परियोजना प्रस्तावकद्वारा प्रस्तुत सबै अनुपालन प्रतिवेदनलाई सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणको वेबसाइटमा उपलब्ध गराइनेछ।
 - (7) नवीनतम अनुपालन प्रतिवेदन, परियोजना प्रस्तावकको वेबसाइटमा पनि प्रदर्शित गरिनुपर्नेछ।
 - (8) प्रवर्ग “क” परियोजनाहरूका लागि पूर्व ईसीमा निर्दिष्ट शर्तहरूको अनुपालनको निगरानी मन्त्रालयको प्रादेशिक कार्यालय वा सीपीसीबीको प्रादेशिक निर्देशालयद्वारा गरिनेछ। निगरानी प्रतिवेदन, निरीक्षणको मितिदेखि 15 दिनभित्र निर्दिष्ट वेब पोर्टलमा अपलोड गरिनेछ।
 - (9) प्रवर्ग “ख-1” परियोजनाहरूका लागि, पूर्व ईसी तथा प्रवर्ग “ख-2” परियोजनाका लागि पूर्व ईपीमा निर्दिष्ट शर्तहरूको अनुपालनको निगरानी एसपीसीबी वा युटीपीसीसीद्वारा गरिनेछ र निगरानी प्रतिवेदन, निरीक्षणको मितिदेखि 15 दिनभित्र निर्दिष्ट पोर्टलमा अपलोड गरिनेछ।
 - (10) उपरोक्त शर्तहरू हुँदाहुँदै पनि मन्त्रालयको प्रादेशिक कार्यालय, सीपीसीबी, एसपीसीबी वा युटीपीसीसीको प्रादेशिक निर्देशालयको माध्यमद्वारा निगरानीको निम्ति मन्त्रालयको प्रयासहरू प्रतिपूर्ति गर्न, मन्त्रालयले स्वैच्छिक रीतिले परियोजनाहरूको, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीका शर्तहरूको अनुपालनको निगरानी गर्न राष्ट्रिय ख्यातिप्राप्त सरकारी संस्थानहरूलाई सूचीबद्ध गर्नसक्नेछ।
 - (11) अनुपालन निगरानी, अन्यका साथसाथै मूल्याङ्कन समितिद्वारा यथा मूल्याङ्कित ईआइ प्रतिवेदनमा उपलब्ध आधार रेखा सूचना, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीका शर्त एवं निबन्धनका साथै मन्त्रालयद्वारा समय-समयमा निर्दिष्ट शर्तहरूका लागि पनि गरिनेछ।

21. पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको स्थानान्तरणीयता :

- (1) कुनै परियोजना प्रस्तावकले निर्दिष्ट परियोजनाको निम्ति स्वीकृत, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी, अन्तरणको मितिदेखि एक वर्षभित्र प्रारूप-5 मा अन्तरकद्वारा वा अन्तरितिद्वारा आवेदन गरिए, परियोजना आरम्भ गर्नका लागि हकदार अन्य विधिक व्यक्तिलाई यसको विधिमान्यताको समय अन्तरकद्वारा लिखित अनापत्ति, जुन विनियामक प्राधिकरणसमक्ष दर्ता गरिए, साथमा अन्तरित गर्नसकिनेछ। विनियामक प्राधिकरणले, ती शर्त एवं निबन्धनको आधारमा, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी अन्तरित गर्नसक्नेछ, जसको अधीनमा, यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी शुरुमा स्वीकृत गरिएको थियो, तथा त्यसै विधिमान्यता अवधिका लागि यस्ता मामिलामा मूल्याङ्कन समितिलाई कुनै निर्देश जारी गरिनेछैन।
- (2) कुनै विनिर्दिष्ट परियोजनाका लागि स्वीकृत पूर्व ईसी, दुई वा धेरै त्यस्ता व्यक्तिबीच विभाजित गर्नसकिनेछ, जो परियोजना शुरु गर्न हकदार छन् र अन्तरणको मितिदेखि एक वर्षभित्र विनियामक प्राधिकरणसमक्ष दर्ता गरिने प्रारूपमा अन्तरणद्वारा आवेदनमा कुनै अन्य विधिक व्यक्ति (हरू)-लाई विधिमान्यताको अवधिमा अन्तरित गर्नसकिनेछ। विनियामक प्राधिकरणलेस, मूल्याङ्कन समितिको सिफारिसमा, पूर्व ईसी अन्तरण गर्नुपर्नेछ, जुन दुई वा धेरै विधिक व्यक्तिमा विभाजित सबै परियोजनाका लागि लागू हुने शर्त निधो गर्नेछ।
- (3) परियोजना शुरु गर्नका लागि हकदार दुई वा धेरै विधिक व्यक्तिका लागि स्वीकृत गरिएको पूर्व ईसी, यदि परियोजना संलग्न भूमिमा अवस्थित भए, भूमि एकमुष्ट बनाउँदै, परियोजना ग्रहण गर्न हकदार अन्य विधिक व्यक्तिलाई यसको विधिमान्यताको अवधिमा अन्तरण गर्नसकिनेछ। अन्तरकले, अन्तरणको मितिदेखि एक वर्षको अवधिभित्र, सम्मिलन गतिविधिको निम्ति लागू हुने विनियामक प्राधिकरणसमक्ष, प्रपत्र-5 मा “अनापत्ति”को आवेदन दर्ता गर्नुपर्नेछ।

22. अतिक्रमणको मामिलामा कार्वाही :

- (1) अतिक्रमणमाथि संज्ञान निम्नलिखितमाथि गरिनेछ :
 - (क) परियोजना प्रस्तावको स्वप्रेरणाद्वारा गरिएको आवेदन, वा
 - (ख) कुनै सरकारी प्राधिकारीद्वारा रिपोर्ट गरिए, वा
 - (ग) मूल्याङ्कन समितिद्वारा मूल्याङ्कनको समय उजागर भए, वा
 - (घ) विनियामक प्राधिकरणद्वारा गरिएको आवेदन, यदि भए, प्रक्रियाको समय पत्तो लागे।
- (2) अतिक्रमणको मामिलालाई मूल्याङ्कन समितिद्वारा, परियोजना निर्धारित स्थलमै गरिएको वा अघि बढाइएको, र विद्यमान विधिअनुसार स्वीकार्य वा विस्तार कार्य पर्याप्त पर्यावरण सुरक्षा उपायका साथ पर्यावरणका नियमहरू पालन गर्दै दीर्घगामी रूपमा परिचालन गर्नसकिने भएको जाँचपरख गर्ने ध्येयका साथ गरिनेछ। यदि मूल्याङ्कन समितिको निष्कर्ष नकारात्मक भए, परियोजनाको समापनको सिफारिश पुनः उपचारका लागि निर्देशहरू सहित विधिका अधीन अन्य कार्वाहीका साथ गरिनेछ।
- (3) यदि मूल्याङ्कन समितिको निष्कर्ष सकारात्मक भए, त्यहाँ यस प्रवर्गका अधीनमा परियोजना परिस्थितिकीय नोक्सानीको निर्धारण, पुनःउपचार योजना र परियोजनामाथि लागू मानक सुम्पिएको कार्यका अतिरिक्त प्राकृतिक एवं सामुदायिक संसाधन वृद्धिमाथि समुचित विनिर्दिष्ट सुम्पिएको कार्यका साथ निर्दिष्ट गरिनेछ।
- (4) सीपीसीबीले समय-समयमा परिस्थितिकीय नोक्सानीको निर्धारण गर्न मार्गदर्शी सिद्धान्त जारी गर्नेछ।
- (5) परियोजना प्रस्तावकले समय-समयमा, यसबारे सीपीसीबीद्वारा जारी मार्गदर्शी सिद्धान्त अनुसार परिस्थितिकीय नोक्सानी निर्धारणको रिपोर्ट एसीओको माध्यमद्वारा ईआइए प्रतिवेदनमा स्वतन्त्र अध्यायको रूपमा पुनःउपचार योजना तथा प्राकृतिक एवं सामुदायिक संसाधन वृद्धि योजनाका साथ तयार गर्नुपर्नेछ।

- (6) परिस्थितिकीय नोक्सानीको निर्धारणका लागि तथ्याङ्क सङ्कलन अनि विश्लेषण पुनःउपचार योजना तथा प्राकृतिक एवं सामुदायिक संसाधन वृद्धि योजनाको तयारी, पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम, 1986 अन्तर्गत सम्यक्त अधिसूचित पर्यावरण प्रयोगशाला परीक्षण तथा अंश शोधन प्रयोगशालाका लागि राष्ट्रिय प्रत्यायन बोर्डद्वारा प्रत्यायित पर्यावरण प्रयोगशाला वा पर्यावरणको क्षेत्रमा काम गर्ने संस्थाका वावैज्ञानिक एवं औद्योगिक अनुसन्धान परिषद्को प्रयोगशालाले गर्नेछ।
- (7) मूल्याङ्कन समितिले, ईएमपी कार्यान्वयनको नियत गर्नेछ, जसमा निर्धारित परिस्थितिकीय नोक्सानी स्वप्रेरणाका लागि गरिएको आवेदनको मामिलामा अतिक्रमणको कारण उत्पन्न आर्थिक फाइदाको 1.5 गुणा वा पर्यावरण अनापत्तिको शर्तका रूपमा सरकारद्वारा रिपोर्ट गरिएको वा मूल्याङ्कन समितिद्वारा मूल्याङ्कनको समया पाएको वा विनियामक प्राधिकरणद्वारा आवेदन, यदि भए, प्रक्रियाको समय पाएको मामिलाहरूमा अतिक्रमणको कारण निर्धारित परिस्थितिकीय नोक्सानी तथा उत्पन्न आर्थिक फाइदाको दुई गुणा बराबर पुनः उपचार योजना तथा प्राकृतिक एवं सामुदायिक संसाधन योजना सामेल हुनुपर्नेछ। तथापि, मन्त्रालयले उपयुक्त मार्गदर्शी सिद्धान्त वा तन्त्र निर्दिष्ट गर्नेसक्रेछ, जसको माध्यमद्वारा परियोजना प्रस्तावकले उपरोक्त दायित्व निर्वाह गर्नुपर्नेछ।
- (8) स्वप्रेरणाका लागि आवेदनको माध्यमद्वारा अतिक्रमणको संज्ञान लिइए, प्रवर्ग “ख-2” परियोजनाको मामिलामा रु.1000/- प्रतिदिन; प्रवर्ग “ख-1” परियोजनाको मामिलामा रु.2000/- प्रतिदिन र प्रवर्ग “क” परियोजनाको मामिलामा रु.5,000/- प्रतिदिनको हिसाबले विलम्ब शुल्क आवेदनको मितिसम्म, आवेदनको समय अतिक्रमणको मितिको अवधिका लागि हिसाब गरिएअनुसार परियोजना प्रस्तावकद्वारा चुकाउनु पर्नेछ।

(9) कुनै सरकारी प्राधिकारीद्वारा रिपोर्ट गरिए वा मूल्याङ्कन समितिद्वारा मूल्याङ्कनको समय पाइए वा विनियामक प्राधिकरणद्वारा आवेदनको, यदि भए, प्रक्रियामा उजागर भएको अतिक्रमणको संज्ञान लिइए, प्रवर्ग “ख-2” परियोजनाको मामिलामा रु.2,000/- प्रतिदिन; प्रवर्ग “ख-1” परियोजनाको मामिलामा रु.4,000/- प्रतिदिन; र “क” परियोजनाको मामिलामा रु.10,000/- प्रतिदिन विलम्ब शुल्क, आवेदनको मितिदेखि अतिक्रमणको अवधिसम्मको मितिका लागि हिसाब गरिएअनुसार परियोजना समन्वयकद्वारा चुकाउनुपर्नेछ।

उपरोक्त उपखण्ड (8) र उपखण्ड (9)को प्रयोजनका लागि अतिक्रमणको मिति 14 अप्रेल, 2018 मानिनेछ (अधिसूचना सङ्ख्या आ.804 (अ), मिति 14 मार्च, 2017, 2018 को डब्लुएमपी सङ्ख्या 3361 र 3362 र 2017 को रिट याचिका सङ्ख्या 11189 मा डब्लुएमपी सङ्ख्या 3721 मा माननीय मद्रास उच्च न्यायालयको आदेश, मिति 14 मार्च, 2018 द्वारा पश्चातवर्ती आदेश) वा अतिक्रमणको मामिलाको निम्ति उपबन्धित समय सीमा बन्द भएको मिति, जुन वर्षको 1 अप्रेलमा अतिक्रमण भएको थियो।

(10) परियोजना प्रस्तावकले पुनःउपचार योजना तथा प्राकृतिक एवं सामुदायिक संसाधन वृद्धि योजनाको रकमभन्दा समतुल्य पाँच वर्षको निम्ति वैध यथास्थिति/ब्याङ्क ग्यारेन्टी/एसपीसीबी वा युटीपीसीसीलाई प्रस्तुत गर्ने अपेक्षा गरिनेछ र आवेदकको सिफारिश मूल्याङ्कनद्वारा गरिनेछ भने तीन वर्षको अवधिभित्र कार्यान्वयन गर्नुपर्ने शर्तसहित विनियामक प्राधिकरणद्वारा अन्तिम रूप दिइनेछ।

(11) परियोजना प्रस्तावकले यस अधिसूचनाको खण्ड 13 मा दिइएको उपबन्ध अनुसार ईआइ प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ र अधिसूचनाको खण्ड 14 मा दिइएका उपबन्ध अनुसार लोक परामर्श गर्नुपर्नेछ।

(12) प्रस्तावहरूको मूल्याङ्कन यस अधिसूचनाको खण्ड 15 मा दिइएका उपबन्ध अनुसार गरिनेछ।

- (13) ब्याङ्क ग्यारेन्टी पर्यावरण अनापत्तिको स्वीकृतिभन्दा अघि जमा गर्नुपर्नेछ र पुनःउपचार योजना साथै प्राकृतिक एवं सामुदायिक संसाधन वृद्धिको सफल कार्यान्वयनका साथमा प्रवर्ग “क” परियोजनाको सन्दर्भमा मन्त्रालयको प्रादेशिक कार्यालयले सिफारिशहरू, यथास्थिति, एसपीसीबी वा युटीपीसीसीको क्रियाकलाप तथा विनियामक प्राधिकारीको अनुमोदन पश्चात जारी गर्नुपर्नेछ।
- (14) यसका अतिरिक्त, प्रचालनका लागि कुनै सहमति वा परियोजनाको अतिक्रमण सङ्घटकका लागि उपभोग प्रमाणपत्र, परियोजनाको पर्यावरण अनापत्ति स्वीकृत नभएसम्म जारी गरिनेछैन। यदि यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीबिना नै परियोजना परिचालन गर्न सहमति वा उपभोग प्रमाण पत्र जारी गरिएको छ भने यसलाई अनन्तिम मानिनेछ र यस्ता परियोजनाका लागि अतिक्रमणको रिपोर्ट गर्ने काम 6 महिनाभित्र समाप्त हुनेछ जसमा यस अधिसूचनाको खण्ड 14 को उपखण्ड (2) अनुसार लोक परामर्श गर्न अपेक्षित गरिनेछैन र परियोजनाका लागि एक वर्षसम्म लोक परामर्श गर्न, त्यस्ता अवधिभित्र, यथास्थिति, ईआइ रिपोर्ट वा ईएमपीका साथ पूर्व ईसी, कुनैका लागि आवेदन दर्ता नगरिएसम्म, लोक परामर्श अपेक्षित रहनेछैन।

23. अनुपालनमाथि कार्वाही :

- (1) यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीका शर्तहरू अनुपालनको संज्ञान, परियोजना प्रस्तावकद्वारा स्वप्रेरणाले रिपोर्ट गर्ने वा सरकारी प्राधिकारीद्वारा रिपोर्ट गर्ने आधारमा वा मूल्याङ्कन समितिको मूल्याङ्कनको समय पाइएको वा विनियामक प्राधिकरणद्वारा, यदि भए, गरिएको प्रक्रियाको समय पाइएको आधारमा गरिनेछ।
- (2) प्रवर्ग “क” परियोजनाका सम्बन्धमा पूर्व ईसीका शर्तहरू अनुपालन नगरिएको विषय केन्द्रिय स्तरमा मन्त्रालयद्वारा यस प्रयोजनका लागि गठित विशेष समितिलाई अवगत गरिनेछ।

- (3) प्रवर्ग “ख”का परियोजनामा पूर्व ईसीको शर्तको अनुपालन नगरिएको विषय, राज्य स्तरमा मन्त्रालयद्वारा यस प्रयोजनका लागि गठित समितिलाई अवगत गराइनेछ।
- (4) सम्यक्त गठित विशेषज्ञ समितिको अनुपस्थितिमा, सम्बन्धित मूल्याङ्कन समितिले विशेषज्ञ समितिको रूपमा काम गर्नेछ।
- (5) विशेषज्ञ समितिले यस्ता कुनै कारवाहीमा पारदर्शी तरिकाले रिपोर्ट गरिएको अनुपालनहरूमाथि विचार-विमर्श गर्नेछ, जसका लागि परियोजना प्रस्तावकलाई व्यक्तिगत रूपमा, वा प्राधिकृत प्रतिनिधिको माध्यमले वा भिडियो कन्फरेन्सको माध्यमले आवश्यक स्पष्टिकरण दिन डाकिनेछ। जसको निधो विनियामक प्राधिकरणद्वारा गरिनेछ।
- (6) कारवाही समाप्त भएपछि, विशेषज्ञ समितिले, पूर्व ईसीका शर्तहरूको निमित्त समयबद्ध कारवाही योजनाका लागि परियोजना प्रस्तावकलाई, यथास्थिति, तथा एसपीसीबी वा युटीपीसीसीसँग अनुपालनको प्रयोजनका लागि प्रत्याभूतिको रूपमा जमा ब्याङ्क ग्यारेन्टीको रकमका लागि निर्णयात्मक सिफारिश गर्नेछ।
- (7) ब्याङ्क ग्यारेन्टी, कारवाही योजनाको सफल कार्यान्वयनपछि तथा मन्त्रालयको क्षेत्रीय कार्यालय वा प्रवर्ग “क” परियोजनाका मामिलामा, सीपीसीबी, प्रवर्ग “ख” परियोजनाको मामिलामा एसपीसीबी वा युटीपीसीसीको क्षेत्रीय निर्देशालयले सिफारिशहरू जारी गर्नेछ।

24. बालुवा खनन वा नदीफेद खनन तथा अन्य लघु खनिज खनन, क्लस्टर विरचनाका लागि जिल्ला सर्वेक्षण प्रतिवेदनको तयारी एवं निगरानी प्रक्रिया

- (1) पर्यावरण, वन एवं जलवायु परिवर्तन मन्त्रालयले, समय-समयमा लघु खनिजको खननका लागि जिल्ला सर्वेक्षण प्रतिवेदन तयार गर्ने निर्दिष्ट प्रक्रिया जारी गर्नेछ।
- (2) पर्यावरण, वन तथा जलवायु परिवर्तन मन्त्रालयले, समय-समयमा पर्यावरणको समीक्षाका साथमा, लघु खनिजको खननको निगरानी एवं प्रवर्तनका लागि प्रक्रिया जारी गर्नेछ।

(3) क्लस्टर परिस्थितिको निम्ति प्रक्रिया निम्न रूपमा हुनेछ :

(क) क्लस्टर तब मात्र बनाइनेछ, जब एक पट्टाको परिधिमा बीचको दूरी कुनै समरूप खनिज क्षेत्रमा अन्य पट्टाको परिधिभन्दा 500 मिटरभन्दा कम छ र जुन 9 सेप्टेम्बर, 2013 सम्म प्रदान गरिएको खानी पट्टा वा खानी अनुज्ञप्तिहरूमा लागू छ, तर संलग्न क्षेत्रमा, राज्य सरकारको खानी एवं भूविज्ञानले :

(i) खानी योजनालाई प्रभावी रूपले तयार गर्न र त्यसलाई कार्यान्वयन गर्न तथा यथास्थिति, ईआइए वा ईएमपीका लागि स्थानीय परिस्थिति अनुसार क्लस्टर परिभाषित गर्नुपर्नेछ,

(ii) क्लस्टरको निम्ति खानी योजना र यथास्थिति ईआइए वा ईएमपी तयार गर्नुपर्नेछ,

(iii) क्षेत्रीय खानी योजना र यथास्थिति, क्षेत्रीय ईआइए वा ईएमपी, जसमा त्यस सामीप्यमा सबै क्लस्टर पनि छन्, तयार गर्नुपर्नेछ, र

(iv) क्लस्टर र यथास्थिति, क्षेत्रीय ईआइए वा ईएमपी कार्यान्वयनका लागि पूर्व निर्धारित अनुपातमा परियोजना प्रस्तावकबाट धनराशि जुटाउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

तथापि, त्यस्ता पट्टा, जुन तीन वर्ष वा त्यसभन्दा धेरै समयदेखि क्रियाशील नरहेको भए र त्यो पट्टा जसको 15 जनवरी, 2016 सम्म पर्यावरणीय अनापत्ति प्राप्त भइसकेको छ, क्लस्टर क्षेत्रको गन्ती गर्नका लागि गनिनेछैन, तर यथास्थिति, ईआइए वा ईएमपीमा सम्मिलित भने गरिनुपर्नेछ।

(ख) जिल्ला खनिज निधिलाई यथास्थिति, ईआइए वा ईएमपी, कार्यान्वयनको निम्ति निधिमा वृद्धि गर्न पनि प्रयोग गर्नसकिनेछ।

(ग) यथास्थिति, “क्लस्टर आइए” वा “क्लस्टर ईएमपी” सबै सम्भव बाह्यतालाई नियन्त्रित गर्न सम्पूर्ण क्लस्टरको निम्ति तयार गर्न

अपेक्षित रहनेछ। ती रिपोर्टहरूमा, क्लस्टरको वहन क्षमता, क्लस्टर क्षेत्रको पहिचान र सम्बद्ध विषयहरू, पुनःपूर्ति तथा पुनर्भरण विषयहरू, भूमिगत जल विज्ञान अध्ययनको उल्लेख हुनुपर्नेछ। यथास्थिति, “क्लस्टर ईआइए” वा “क्लस्टर ईएमपी”, यथा स्थिति राज्य वा राज्यद्वारा नामनिर्दिष्ट अभिकर्ता वा क्लस्टरमा परियोजना प्रस्तावकको समूह वा क्लस्टरमा परियोजना प्रस्तावकको समूह परियोजना प्रस्तावकद्वारा तयार गरिनेछ।

(घ)सम्पूर्ण क्लस्टरका लागि एउटा लोक परामर्श हुनेछ, जसपछि क्लस्टरको निम्ति यथास्थिति, अन्तिम क्लस्टर ईआइए वा क्लस्टर ईएमपी तयार गरिनुपर्नेछ।

(ङ)व्यक्तिगत परियोजना प्रस्तावकका लागि यथास्थिति पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको निम्ति आवेदन गरिनुपर्नेछ र यसलाई जारी गरिनुपर्नेछ। व्यक्तिगत पट्टाधारीले, क्लस्टरमा पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको निम्ति आवेदनको प्रयोजनका लागि, यथास्थिति, त्यसै क्लस्टरको ईआइए वा क्लस्टर ईएमपी उपयोग गर्नसक्नेछ। यथास्थिति, “क्लस्टर ईआइए” वा “क्लस्टर ईएमपी” दर्ता गरिएको स्तरमा कुनै महत्त्वपूर्ण परिवर्तनलाई ध्यानमा राख्दै अद्यतन गर्नसकिनेछ।

(च) यथास्थिति, क्लस्टर ईआइए वा क्लस्टर ईएमपीमा, त्यस क्लस्टरमा प्रत्येक पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिमा परिलक्षित गरिनुपर्नेछ। मूल्याङ्कन समितिले, यथास्थिति, क्लस्टर ईआइए वा क्लस्टर ईएमपीबाट उत्पन्न हुने न्यूनिकरण उपाय, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीमा शर्तका रूपमा, उक्त क्लस्टरका व्यक्तिगत परियोजना प्रस्तावकलाई पूर्णरूपले परिलक्षित गराउनुपर्नेछ।

25. विनियामक प्राधिकरणद्वारा अनुदत्त पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरणीय अनुज्ञाका विरुद्ध अपील :

(1) विनियामक प्राधिकरणद्वारा अनुदत्त, यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीका विरुद्ध अपील, राष्ट्रिय हरित प्राधिकरण, 2010 को धारा 16

अन्तर्गत, सन्दर्भअनुरूप, तीस दिनको अवधिभित्र, यदि चाहे राष्ट्रिय हरित प्राधिकरणमा गर्नसकिनेछ :

तथापि, त्यस समय अपीलकर्तालाई अपील दर्ता गर्न पर्याप्त कारणले रोकिएको विषयमा राष्ट्रिय हरित अधिकरण, यदि सन्तुष्ट बने, साठी दिनको अतिरिक्त अवधिभित्र राष्ट्रिय हरित अधिनियमको धारा 16 अन्तर्गत अपील दर्ता गर्न अवसर दिनसकिनेछ।

26. परियोजनाहरूलाई छूट :

निम्नलिखित मामिलामा पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी अपेक्षित ठहरिनेछैन, अर्थात् :

- (1) कुम्हालेद्वारा उनीहरूको रीति-रिवाज अनुसार माटोको भाँडा-कुडा, दीया, खेलौना आदि तयार गर्न शारीरिक खननद्वारा सामान्य माटो वा बालुवा निकाल्न,
- (2) माटोको टाइल्स तयार गर्ने टाइल्स निर्माताद्वारा, शारीरिक खननद्वारा सामान्य माटो वा माटो निकाल्न,
- (3) किसानहरूद्वारा भल-बाढीपछि खेतबारीबाट बालुवाको डङ्गुर हटाउन,
- (4) निजी उपयोग वा गाउँमा सामुदायिक कार्यका लागि ग्राम पञ्चायतमा स्थित संसाधनबाट बालुवा तथा सामान्य माटो पारम्परिक रूपमा निकाल्न/खन्न,
- (5) महात्मा गान्धी राष्ट्रिय ग्रामीण रोजगार एवं ग्यारेन्टी योजना, अन्य सरकारद्वारा प्रायोजित योजनामा शुरु गरिएको सामुदायिक कार्य जस्तै ग्रामीण कुवा-तलाउ, वा गोरेटोहरूको निर्मा, पोखरी तथा तटबन्धहरूबाट बालुवा निष्कर्षण, तथा सामुदायिक प्रयास,
- (6) अनुरेख परियोजनाहरू जस्तै सडक, पाइपलाइन आदिका लागि साधारण माटोको निष्कर्षण वा स्रोतिकरण वा पैँचो लिने काम,
- (7) बाँध, जलाशय, तटबन्ध, ब्यारेज, नदी अनि नहरहरूको रखरखाउ, कायम राख्न तथा आपदा प्रबन्धनका लागि तिनीहरूको तल निष्कर्षण एवं सफाई,

- (8) गुजरात राज्यको अधिसूचना सङ्ख्या जीयु/90(16)/एमसीआर-2189(68)/5-सीएचएच, मिति 14 फरवरी, 1990द्वारा गुजरातमा बञ्जारा तथा ओडहरूद्वारा बालुवाको पारम्परिक व्यावसायिक कार्य,
- (9) पारम्परिक समुदायद्वारा अन्तर ज्वारीय क्षेत्रभित्र चुना शङ्ख (मृत शङ्ख), पवित्र द्रव्य आदिको हातद्वारा निष्कर्षण,
- (10) सिञ्चाई वा पिउने पानीको प्रयोजनका लागि कुवा खन्ने काम,
- (11) भवनको जग बसाल्न खन्ने काम, जसको निम्ति, सन्दर्भअनुरूप, पूर्व ईपी वा पूर्व ईसी आवश्यक पर्दैन,
- (12) जिल्ला क्लस्टर वा जिल्ला मेजिस्ट्रेट वा अन्य कुनै सक्षम प्राधिकारीको आदेशमा कुनै आपदा वा भल-बाढी जस्ता स्थिति सल्टाउन नहर, नाला, नाली, पोखरी आदिमा उत्पन्न कुनै धाँजो/चिरा रोक सामान्य माटोको उत्खनन,
- (13) सरकारद्वारा विधान वा नियमका अधीनमा गैर खनन घोषित गरिएका त्यस्ता गतिविधिहरू,
- (14) सौर फोटो भोल्टीय (पी) विद्युत परियोजना, सौर तापीय विद्युत संयन्त्र तथा सौर पार्कहरूको विकास, आदि।
- (15) जहाँ कुनै वाणिज्यिक उत्पादन सामेल नरहेको प्रयोगशाला परिमाणमा क्रियाहरूको अधीनमा अनुसूचीमा सूचीबद्ध परियोजनाहरूका लागि अनुसन्धान तथा विकास गतिविधि,
- (16) अनुसूचीमा सम्मिलित नभएका त्यस्ता परियोजना, जसलाई परियोजना परिसरमा कार्यान्वित गर्ने वा स्थापित गर्ने प्रस्ताव छ, र जसका लागि यथास्थिति, पूर्व ईसी वा पूर्व ईपी अघिबाटै स्वीकृत भइसकेको छ,
- (17) व्यक्तिगत उद्योग, जसमा 16, 18, 24, 25 जस्ता उद्योगको समरूप प्रकारका त्यस्ता अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभित्र प्रस्तावित औद्योगिक आवास वा त्यस्ता औद्योगिक सम्पदा, जसमा क्रियाकलापको पूर्व परिभाषित थान (दुन आवश्यक रूपमा समरूप छैन) पनि उपलब्ध छ, जबसम्म औद्योगिक सम्पदाका लागि निबन्धन

एवं शर्तको अनुपालन गरिन्छ, (यस्ता सम्पदा/ परिसरमा पूर्व ईसीको निबन्धन एवं शर्तको अनुपालन सुनिश्चित गर्नका लागि विधिक उत्तरदायित्व स्पष्ट पहिचान गरिएको व्यवस्था हुनुपर्नेछ र जुन औद्योगिक सम्पदाको सम्पूर्ण जीवनमा त्यस्ता शर्त एवं निबन्धनको उल्लङ्घनका लागि जिम्मेवार ठहर्‍याउन सकिनेछ),

- (18) त्यस्ता औद्योगिक सम्पदा, जसको परियोजना क्षेत्र 500 हेक्टरभन्दा कम छ र जसमा अनुसूचीमा सूचीबद्ध प्रवर्ग “क” वा “ख” वा “ख-2” परियोजनाका कुनै उद्योग स्थापित छैन,
- (19) कोइला तथा गैर कोइला खनिज पूर्वेक्षण,
- (20) अपतट र अभितटमा तेल एवं ग्यास, जसमा कोइला भण्डारको फेदमा रहेको मिथेन र शेल ग्यासको खोजसहित भूकम्पीय सर्वेक्षण, जसमा तथापि, छूटप्राप्त क्षेत्रले भौतिक सर्वेक्षणका लागि पूर्व ईसी वा पूर्व ईपीको पूर्व शर्त अनुपालन गरेको हुनुपर्नेछ,
- (21) लघु सिञ्चाई परियोजना, जसमा 2000 हेक्टरसम्म संवर्धनीय कमान क्षेत्र सम्मिलित छ,
- (22) तापीय विद्युत संयन्त्र, जसले कुनै सहायक इन्धनबिना अपशिष्ट उष्मा प्रति प्राप्ति वाष्पपात्र (डब्लुएचआरबी) प्रयोग गर्दछ,
- (23) अयस्कको उन्नयन प्रक्रियाबिना पिस्ने र जाँच्ने (अयस्कको आकार)
- (24) गौण धातुकर्मीय सन्धानशाला एकाइहरू :
 - (क) गैर विषाक्त अधिष्ठापन भट्टी वा विद्युत चाप भट्टी वा सबमर्ज आर्क भट्टी वा अन्य ग्यास आधारित भट्टी जसको वार्षिक क्षमता 1,00,000 टन छ,
 - (ख) वार्षिक 60,000 टन क्षमता भएको कोइला वा इस्टिका उपयोग गर्ने गैर विषाक्त कुपोला जस्तो भट्टी,
 - (ग) परिसङ्कटमय तथा अन्य अपशिष्ट नियम, 2016 अन्तर्गत पञ्जिकृत पुनःचक्रण एकाइहरू।
- (25) एकल रि-रोलिङ मिलहरू

- क) जसमा 1,00,000 टनसम्मको वार्षिक क्षमता भएको अम्ल परिमार्जन प्रक्रिया सामेल छ,
- ख) जसमा 2,00,000 टनसम्मको वार्षिक क्षमता भएको परिमार्जन प्रक्रिया सम्मिलित छैन,
- ग) जसमा पुनःतापनका लागि अम्ल परिमार्जन तथा इन्धनको कुनै आवश्यकता सम्मिलित छैन,
- (26) पूर्व ईशिका शर्तहरूको स्वीकृत क्षमताभिन्न साधारण पोर्टल्याण्ड सिमेन्ट (ओपीसी), पोर्टल्याण्ड पोच्चोलाना सिमेन्ट (पीपीसी), पोर्टल्याण्ड स्ल्याग सिमेन्ट (पीएससी), मशिनी सिमेन्ट वा अन्य कुनै प्रकारका सिमेन्ट।
- (27) “कोलतार पिच” पगाल्ने एकल परियोजना,
- (28) एकाइ सुपर फोस्फेट पाउडरको एकल कणिकायन,
- (29) उर्वरकमा नीमको लेप लगाउने वा उर्वरकलाई पुष्ट बनाउने तर कूल उत्पादन पूर्व ईसीको स्वीकृत क्षमता जमा लेपन वा उपयोग गरिएको पुष्टिकरण सामग्रीभन्दा धेरै छैन।
- (30) प्याराफिन मोमको प्रसंस्करण।
- (31) अफीमबाट एल्कल्लोयडको निष्कर्षण,
- (32) पोलिमर कणिकाहरूबाट वा कणिकाबाट उत्पाद वा फ्लेक वा चिप्सबाट मानव निर्मित फाइबरको विनिर्माण,
- (33) एलएबीबाट रेखीय अल्कायल बेञ्जिन सल्फ्युरिक अम्लको (एलएबीएसए) विनिर्माण,
- (34) घरेलु मद-मदिराको (जस्तै महुवाको फूल, काजूमा आधारित मद-मदिरा) एकाइ, जसको क्षमता दैनिक 10 किलोलिटर छ,
- (35) रञ्जन-विरञ्जन वा रङ्गाईबिना अवशेष कागज वा कागज बोर्डको विनिर्माण,
- (36) विस्फोटक, डेटोनेटर, फ्युजको निम्ति रक्षा मन्त्रालय वा रणनीतिक एकाइहरू, जसमा रक्षा मन्त्रालयको अधीनमा रहेका एकाइहरूको प्रबन्धन र सञ्चालन पनि सामेल छ,

- (37) त्यस्ता हवाई पट्टी, जसमा गैर वाणिज्यिक हवाई पट्टीसहित बङ्करिङ वा पुनःइन्धन भर्ने सुविधा र वायु यातायात नियन्त्रण सामेल छैनन्,
- (38) ती परियोजनाहरूका लागि प्रस्तावित सामान्य बहिर्साव उपचार संयन्त्र (सीईचटीपी), जसको निम्ति पूर्व ईसीको आवश्यकता छैन, ती सीईटीपी उत्पादको विद्यमान वा प्रस्तावित सदस्य एकाइमध्ये कुनै प्रस्तावित सदस्य एकाइले पूर्व ईसीको शर्तहरू अपेक्षा गर्दै कुनै उत्पादको उत्पादन गर्ने प्रस्ताव राख्दछ भने, सीईटीसीको पूर्व ईसी आवश्यक पर्नेछैन,
- (39) तलकर्षणको अनुरक्षण,
- (40) विषय सङ्ख्या 8(क), 8(ख), 9, 10(च), 11(क), 11(ख), 20, 24, 25(घ) र 27 का अघि परियोजनाको निम्ति सूक्ष्म उद्यम र विषय सङ्ख्या 10(च), 24 र 27 को निम्ति लघु उद्यम।

27. लम्बित मामिला निवारणसम्म ईआइए अधिसूचना, 2006 को प्रवर्तन :

- (1) यस अधिसूचनाको अन्तिम प्रकाशनको मितिदेखि ईआइए अधिसूचना, 2006 तथा पश्चात्वर्ती संशोधनहरूका अघि, यसैको निम्ति गरिएको तथा यस अधिसूचनाको अन्तिम प्रकाशनको मितिलाई लम्बित सबै आवेदनको मामिलामा त्यस विस्तारसम्म ती कुराहरू बाहेक, अधिक्रान्त गरिन्छ, जसलाई यस्ता अधिक्रमणभन्दा अघि गरिएको छ वा गर्नका लागि छुट्याइएको छस केन्द्र सरकारले यस अधिसूचनाको कुनै पनि एक वा सबै उपबन्धलाई शिथिल गर्नसक्छ वा यस अधिसूचना जारी गर्ने मितिदेखि चौबीस महिनाभन्दा बढी अवधिका लागि 2006 को अधिसूचनाको केही वा सबै उपबन्ध प्रभावी बनाउन सक्छ।
- (2) यस अधिसूचनाको अन्तिम प्रकाशनपछि जारी सबै पूर्व ईसीमाथि यस अधिसूचनाको अधीनमा, यहाँसम्मको पूर्ववर्ती ईआइए अधिसूचनामा कुनै अधिसूचनाको अधीनमा प्राप्त र प्रक्रिया अघि बढाइएका वा

आंशिक रूपमा प्रक्रिया अघि बढाइएका आवेदनहरूको निम्ति पनि जारी गरिने पूर्व ईसीमाथि विचार गरिने यहाँ स्पष्ट गरिन्छ।

- (3) विनयामक प्राधिकरणले, उपलब्ध जानकारी वा पूर्व ईसी जारी गरिएपछि ल्याइएको पर्यावरणीय मुद्दाको आधारमा यस्ता अतिरिक्त शर्तहरू, उचित ठानेअनुरूप, लागू गर्नसक्नेछ।

[फा.स.22-50/2018-।ए-।।।]

गीता मेनन, संयुक्त सचिव

अनुसूची

(परिच्छेद 2 अनि 7 हेर्नुहोस्)

पूर्व पर्यावरणीय स्वीकृति वा पूर्व पर्यावरणीय अनुमति, जुन मामिला हो, त्यसमा अपेक्षा गरिने परियोजनाको सूची

विषय	परियोजना	सीमासहित श्रेणी			शर्तहरू, यदि भए
		क	ख-1	ख-2	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)

1	(क) गौण खनिजको खनन	खनन पट्टा क्षेत्र >100 हेक्टर	खनन पट्टा क्षेत्र > 5 हेक्टर र <100 हेक्टर	खनन पट्टा क्षेत्र <5 हेक्टर	(1) 2 हेक्टरभन्दा धेरै र 5 हेक्टरसम्मको गौण खनिज खनन परियोजना जिल्ला स्तरीय विशेषज्ञ आकलन समितिलाई निर्देशित गरिनेछ। (2) खनन पट्टा क्षेत्रमा क्लस्टर स्थिति सामेल रहनेछ
2	सीबीएम र शेल ग्याससहित अपतट र तटवर्ती तेल तथा ग्यास				
	क) खोज			सबै परियोजना	
	ख) विकास एवं उत्पादन (पूर्वाधार सुविधा जस्तै ग्यास सङ्ग्रहण वा एकत्रिकरण स्टेशन, पूर्व उत्पादन प्रणाली, पाइपलाइन आदि)।	सबै परियोजना			
3	नदी घाटी	>75 मेगावाट जल विद्युत उत्पादन	< 75 मेगावाट > 25 मेगावाट जलविद्युत उत्पादन	25 मेगावाटसम्म जल विद्युत उत्पादन	टिप्पणी : प्रवर्ग "ख-1" नदी घाटी परियोजना, जुन एकभन्दा धेरै राज्य वा केन्द्र शासित प्रदेशमा अवस्थित छ, र

					जसलाई केन्द्र सरकारको स्तरमा मूल्याङ्कन गरिनेछ।
4	सिञ्चाई	खेतीयोग्य क्षेत्र >50,000 हेक्टर	खेतीयोग्य प्रभावित क्षेत्र >10,000 हेक्टर र <50,000 हेक्टर	खेतीयोग्य प्रभावित क्षेत्र >2000 हेक्टर र <10,000 हेक्टर	
5	तापीय विद्युत	>500 मेगावाट (कोइला/ लिग्नाइट/ नेप्या ग्यास आधारित) >100 मेगावाट (सबै अन्य इन्धन)	>5 मेगावाट र <500 मेगावाट (कोइला/ लिग्नाइट/ नेप्या ग्यास आधारित) >5 मेगावाट र <100 मेगावाट (जैव भार तथा नगरपालिका ठोस गैर परिसङ्कटमय अवशेषलाई छोडेर सबै अन्य इन्धन); >15 मेगावाट र <100 मेगावाट (नगरपालिका ठोस गैर परिसङ्कटमय/ जैव भार इन्धन उपयोग गरी)	> 5 मेगावाट र <15 मेगावाट, 15 % सम्म कोइला, लिग्नाइट/ पेट्रोलियम जस्ता सहायक इन्धन उपयोग गर्दै जैव भार वा गैर परिसङ्कटमय नगरपालिका ठोस अवशेषमा आधारित	
6	आणविक विद्युत वा आणविक इन्धनको	सबै परियोजना			

	प्रसंस्करण				
7	कोइला धुने केन्द्र	<>1 मिलियन टन कोइलाको वार्षिक उत्पादन	<1 मिलियन टन कोइलाको वार्षिक उत्पादन		टिप्पणी : यदि कोइला धुने केन्द्र खनन पट्टा क्षेत्रमा अवस्थित छ भने, प्रस्तावको मूल्याङ्कन खनन प्रस्तावका साथ गरिनुपर्नेछ।
8	क) खनिज परिष्करण, जसमा भौतिक प्रसंस्करण र भौतिक-रासायनिक प्रक्रिया पनि सामेल छ		सबै परियोजना	लघु एवं मध्यम उद्यम	टिप्पणी : यदि खनिज परिष्करण संयन्त्र खनन क्षेत्रभित्र स्थित छ भने, प्रस्तावको मूल्याङ्कन खनन प्रस्तावका साथ गरिनुपर्नेछ।
9	छर्चा संयन्त्र वा सङ्कुलन संयन्त्र		सबै परियोजना	लघु एवं मध्यम उद्यम	
10	धातुकर्म उद्योग (लौह वा गैर लौह)				
	क) एकिकृत इस्पात संयन्त्र	>1 मिलियन टन वार्षिक काँचो इस्पात	< 1 मिलियन टन वार्षिक काँचो इस्पात		
	ख) स्पञ्ज लौह संयन्त्र	> 0.5 मिलियन टन वार्षिक	< 0.5 मिलियन टन वार्षिक		
	ग) गैर लौह प्रगलन एवं परिष्करण	सबै परियोजना			
	घ) लौह मिश्र धातु संयन्त्र	>1.5 लाख टन वार्षिक	<1.5 लाख टन वार्षिक		

	ड) द्वितीयक धातुकर्म उद्योग (विषाक्त धातु)	>20,000 टन वार्षिक	<20,000 टन वार्षिक		
	च) द्वितीयक धातुकर्म उद्योग (गैर विषाक्त धातु)		<p>(i) सन्धानशाला, जसमा भट्टी जस्तै प्रेरण भट्टी वा विद्युत आर्क भट्टी वा सबमर्ज आर्क भट्टी वा अन्य ग्यास आधारित भट्टी, जसको क्षमता 1,50,000 टनभन्दा धेरै वार्षिक क्षमता छ।</p> <p>(ii) सन्धानशाला, जसमा क्यूपोला र अन्य भट्टी सामेल छ र जसको क्षमता 1,00,000 टनभन्दा धेरैको वार्षिक क्षमता छ।</p>	<p>(i) सन्धानशाला, जसमा भट्टी जस्तै, प्रेरण भट्टी वा विद्युत आर्क भट्टी वा सबमर्ज आर्क भट्टी वा अन्य ग्यास आधारित भट्टी, जसको क्षमता 1,00,000 टनभन्दा धेरै वार्षिक क्षमता छ।</p> <p>(ii) सन्धानशाला जसमा क्यूपोला र अन्य भट्टी सामेल छ र जसको क्षमता 60,000 टन प्रतिवर्षदेखि 1,00,000 टन प्रतिवर्ष बीच छ।</p> <p>(iii) एकल पुनर्वेलन मिल, जसमा 1,00,000 टन प्रति वर्षभन्दा धेरै क्षमताको पिकलिङ</p>	

				सामेल छ। (iv) एकल पुनर्वेलन मिल, जसमा 2,00,000 टन प्रति वर्षभन्दा धेरै क्षमताको पिकलिङ सामेल छैन। (v) मध्यम उद्यम	
11	क) सिमेन्ट संयन्त्र	उर्ध्वाधर शाफ्ट भट्टी संयन्त्रलाई छोडेर अन्य संयन्त्र जसको वार्षिक उत्पादन क्षमता >1.0 मिलिटन टन छ।	(1) वार्षिक उत्पादन क्षमता <1.0 मिलिटन टन (2) उर्ध्वाधर शाफ्ट भट्टी भएको सिमेन्ट संयन्त्र	लघु एवं मध्यम उद्यम	टिप्पणी : सिमेन्ट उद्योगका लागि इन्धन कोइला, पेटकोक, कोइला तथा पेटकोकको मिश्रण र अपशिष्ट सह-प्रसंस्करण हुनसक्छ, तर त्यसले उत्सर्जन मानकहरू पूरा गर्नुपर्नेछ।
	ख) एकल धातुमल घर्षण एकाइ		वार्षिक उत्पादन क्षमता > 1.0 मिलिटन टन	1) 1 मिलियन टन प्रतिवर्ष क्षमताको एकल ग्राइण्डिङ एकाइ, 2) रेल/समुद्र मार्गको माध्यमद्वारा प्रस्तावित धातुमल र तयार मालको परिवहनको	

				मामिलामा सबै एकल ग्राइण्डिङ एकाइ। 3) लघु एवं मध्यम उद्यम।	
12	सीसा अम्ल ब्याट्री विनिर्माण (सीसा अम्ल ब्याट्रीको एसेम्बलिङ र चार्जिङलाई छोडेर)		सबै परियोजना		
13	पेट्रोलियम रिफाइनिङ उद्योग	सबै परियोजना			
14	क) कोक भट्टी संयन्त्र	वार्षिक क्षमता >0.8 मिलियन टन	वार्षिक क्षमता <0.8 मिलियन टन		
	ख) डामर प्रसंस्करण एकाइ वा भष्मीकरण संयन्त्र		सबै परियोजना		
15	एस्वेस्टस मिलिङ तथा एस्वेस्टोस आधारित उत्पाद	सबै परियोजना			
16	क्लोर क्षार उद्योग वा हेलोजनको उत्पादन	यगदि कुनै एकाइ अधिसूचित औद्योगिक सम्पदादेखि बाहिर अवस्थित छ भने दैनिक उत्पादन क्षमता >300 टन।	1) यदि कुनै एकाइ अधिसूचित सम्पदाभिन्न अवस्थित छ भने दैनिक उत्पादन क्षमता >300 टन। 2) यदि कुनै एकाइ अधिसूचित औद्योगिक सम्पदादेखि बाहिर अवस्थित छ	यदि कुनै एकाइ अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित छ भने दैनिक उत्पादन क्षमता <300 टन	टिप्पणी : कुनै नयाँ पारा प्रकोष्ठ आधारित संयन्त्रलाई अनुज्ञा दिइनेछैन र यस अधिसूचनाद्वारा झिल्लीमय प्रकोष्ठ प्रविधिमा परिवर्तन गर्ने विद्यमान एकाइलाई छुट प्राप्त हुनेछ,

			भने दैनिक उत्पादन क्षमता < 300 टन		तथापि, उत्पादन क्षमता नबढाउने शर्त लागू हुनेछ।
17	सोडा भस्म उद्योग	सबै परियोजना			
18	चर्म शोधन उद्योगसहित छालाको प्रसंस्करण	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदा बाहिर अवस्थित सबै परियोजना	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित सबै परियोजना	चर्म/छाला शोधनविना र अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित सबै परियोजना।	
19	रासायनिक उर्वरक एवं एकल एमोनिया संयन्त्र	1) सल्फ्युरिक अम्लसहित एकल सुपर फस्फेटलाई छोडेर सबै परियोजना	सल्फ्युरिक अम्लको उत्पादनसहित एकल सुपर फोस्फेटको सबै परियोजना		
20	अम्लहरूको विनिर्माण	एकल फोस्फोरिक अम्ल वा एमोनिया	एकल सल्फ्युरिक अम्ल	अन्य सबै अम्ल	
21	कीटनाशीसहित कीटनाशक, झारनाशक, जङ्गली घाँस नाशक, कीरा नियन्त्रण आदि र त्यसका विशिष्ट मध्यक जीवमार (विनिर्मितलाई छोडेर)	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदा बाहिर अवस्थित सबै परियोजना	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित सबै परियोजना		
22	पेट्रो रसायन परिसर (पेट्रोलियमको अंश, प्राकृतिक ग्यास आधारित उद्योग, कार्बन ब्ल्याकको उत्पादन	सबै परियोजना			
23	मानव निर्मित	भिस्कोज स्टेपल	नाइलन र अन्य		

	फाइबरको उत्पादन	फाइबर (भीएसएफ), भिस्कोज फिलामेन्ट सूत (भीएफवाई) र रेयन			
24	कार्बन ब्ल्याक तथा ईलेक्ट्रोग्रेड श्रेणीको ग्राफाइट उत्पादनसहित पेट्रोलियम उत्पाद र पेट्रो रसायन आधारित प्रसंस्करण (भञ्जन तथा सुधारभन्दा अलग प्रसंस्करण, जुन परिसरभित्र समाविष्ट छैन)	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदादेखि बाहिर अवस्थित सबै परियोजना	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभित्र अवस्थित सबै परियोजना	मध्यम उद्यम	
25	संश्लिष्ट कार्बनिक रसायन				
	क) रञ्जक तथा रञ्जक मध्यक		स्तम्भ (5) लाई छोडेर सबै परियोजना	(1) शून्य स्रावका प्रस्तावित परियोजना तथा जुन अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभित्र अवस्थित छ। (2) सबै सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उद्यम।	
	ख) औषधि विनिर्माणलाई छोडेर थोक औषधि तथा मध्यक		स्तम्भ (5) लाई छोडेर सबै परियोजना	1) शून्य स्रावका प्रस्तावित परियोजना तथा जुन अधिसूचित औद्योगिक	

				सम्पदाभिन्न अवस्थित छ। (2) सबै सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उद्यम।	
	ग) संश्लिष्ट रबर	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदा बाहिर अवस्थित सबै परियोजना	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित सबै परियोजना	सबै सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उद्यम।	
	घ) मूल कार्बनिक रसायन, अन्य संश्लिष्ट कार्बनिक, रासायनिक मध्यम, संश्लिष्ट रेजिन र संश्लिष्ट आसञ्जक	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदा बाहिर अवस्थित सबै परियोजना	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभिन्न अवस्थित सबै परियोजना	1) सबै सूक्ष्म, लघु एवं मध्यम उद्यम। 2) वार्षिक 1000 टनसम्म संश्लिष्ट रेजिन/ आसञ्जकको विनिर्माण	
26	खुदो र आसवनी आधारित विनिर्माण एकाइ (जस्तै, मर्चा)	1) खुदो आधारित आसवनी ≥ 100 किलोलिटर प्रतिदिन 2) खुदो आधारित मर्चा विनिर्माण एकाइ ≥ 100 टन प्रति दिन, 3) गैर खुदो आधारित आसवनी ≤ 200 किलो लिटर प्रतिदिन	1) खुदो आधारित आसवनी < 100 किलो लिटर प्रतिदिन 2) खुदो आधारित मर्चा विनिर्माण एकाइ < 100 टन प्रतिदिन 3) गैर खुदो आधारित आसवनी < 200 किलो लिटर प्रतिदिन	1) प्रतिदिन 10 लिटरभन्दा धेरै क्षमताको घरेलु मद्य (अर्थात् महुवा फूल, काजू आदिमा आधारित) एकाइ 2) पूर्वमा पर्यावरणीय स्वीकृति प्राप्त परिसरभिन्न अवस्थित आसवनीको क्षमता विस्तार र केवल मिश्रणका लागि इन्धनको रूपमा प्रयोग	

				गरिने इथेनलको उत्पादनका लागि।	
27	पेन्ट, भार्निश, रङ, द्रव्य, मध्यक (सम्मिश्रण मिश्रणलाई छोडेर) विनिर्माण	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदा बाहिर अवस्थित सबै परियोजना	अधिसूचित औद्योगिक सम्पदाभित्र अवस्थित सबै परियोजना	मध्यम उद्यम	
28	लुग्दी तथा कागज उद्योग	लुग्दी (पल्प) विनिर्माण तथा कागज उद्योग, अपशिष्ट कागज छोडेर		रञ्जन-विरञ्जन र रङ्गाईबिना अवशेष कागजको लुग्दी र लुग्दीबाट कागज विनिर्माण	
29	चिनी उद्योग		ऊखू पेल्ले क्षमता >5000 टन दैनिक		
30	प्रबन्ध एवं प्रहस्तन कार्यकलापसहित विस्फोटक, विस्फोट प्रेरक, फ्युजहरूको निर्माण		सबै परियोजना		
31	पाइपलाइन				
	क) राष्ट्रिय उद्यान वा अभयारण्य वा प्रवाल भित्ती वा एलएनजी टर्मिनल सहित परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्रबाट गुज्रिने तेल एवं ग्यास परिवहन पाइप लाइन (अपरिष्कृत साथै परिष्करणी/ पेट्रो रसायन उत्पाद)	सबै परियोजना			

	ख) राष्ट्रिय उद्यान वा अभयारण्य वा प्रबाल भित्ति वा परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्रहरूबाट गुज्रिने द्रव पाइप लाइन (कोइला, लिग्नाइट र अन्य अयस्क)	सबै परियोजना			
32	स्थलीय एवं जलपत्तन सहित वायु पत्तन र हेलिपोर्ट	स्थलीय वायुपट्टी सहित सबै परियोजना जुन वाणिज्यिक उपयोगका लागि हुन्।		1) जल-हवाई अड्डा, जुन वाणिज्यिक उपयोगका लागि हुन्।	
33	सबै पोत भञ्जन यार्ड, जसमा पोत भञ्जन एकाइ पनि सामेल छ	सबै परियोजना			
34	उद्यान, परिसर, क्षेत्र, निर्यात प्रसंस्करण क्षेत्र (आइपीजेड), विशेष आर्थिक क्षेत्र (एसईजेड), जैव प्रविधि उद्यान, चर्म परिसर, तटवर्ती आर्थिक क्षेत्र (सीआजेड), विशेष निवेश क्षेत्र (एसआइआर), राष्ट्रिय निवेश एवं विनिर्माण क्षेत्र (एनआइएमजेड), औद्योगिक समूह क्षेत्र, पेट्रोलियम रसायन एवं पेट्रो रसायन निवेश क्षेत्र (पीसीपीआइआर) सहित औद्योगिक सम्पदा	1) यदि प्रस्तावित औद्योगिक क्षेत्रको क्षेत्रफल 500 हेक्टर वा यसभन्दा धेरै भएर त्यसमा कम्तिको पनि एउटा अनुसूचीमा सूचीबद्ध श्रेणी "क" वा श्रेणी "ख-1" को उद्योग अवस्थित छ। 2) यदि प्रस्तावित औद्योगिक क्षेत्रको क्षेत्रफल 500 हेक्टर भन्दा कम्ति छ र त्यसमा कम्तिको पनि एउटा	यदि प्रस्तावित औद्योगिक क्षेत्रको क्षेत्रफल 500 हेक्टर भन्दा कम्ति छ र त्यसमा कम्तिको पनि एउटा अनुसूचीमा सूचीबद्ध श्रेणी "ख-1" उद्योग अवस्थित छ।	1) यदि प्रस्तावित औद्योगिक क्षेत्रको 7त्रफल 500 हेक्टरभन्दा धेरै छ र त्यसमा एउटा पनि अनुसूचीमा सूचीबद्ध श्रेणी "क" वा श्रेणी "ख-1"को उद्योग अवस्थित छैन भने। 2) प्रस्तावित परियोजनाको क्षेत्रफल अनपेक्षित छ र	

		अनुसूचीमा सूचीबद्ध श्रेणी "क" को उद्योग अवस्थित छ।		त्यसमा कम्तिको पनि एउटा अनुसूचीमा सूचीबद्ध श्रेणी "ख-2" को उद्योग अवस्थित छ।	
35	सामान्य परिसङ्कटमय अपशिष्ट उपचार, भण्डारण एवं विसर्जन सुविधा (टीएसटीएफ)	सबै एकिकृत सुविधा, जसमा भष्मीकरण र भूमिभरण वा केवल भष्मीकरण सामेल छ।	सबै सुविधा जसमा केवल भूमिभरण सामेल छ।		
36	सामान्य जैव चिकित्सीय उपचार सुविधा		सबै परियोजना		
37	पत्तन, बन्दरगाह, तरङ्गरोध र पूँजीगत तलकर्षण (पत्तन वा बन्दरगाह र च्यानलको भित्र अनि बाहिर	> 5 मिलियन टन माल वार्षिक रूपमा उठाउने/झार्ने क्षमता (मत्स्य बन्दरगाह भन्दा फरक)	1) < 5 मिलियन टन माल वार्षिक रूपमा उठाउने/झार्ने क्षमता (मत्स्य बन्दरगाहभन्दा फरक)। 2) >30000 टन प्रतिवर्ष माछा मार्ने क्षमता।	अन्तरदेशीय जलमार्गसित सम्बन्धित सबै परियोजना	
38	राजमार्ग वा एक्सप्रेस मार्ग वा बहु-मोडल गलियारा वा चक्रीय सडक	1) नयाँ राजमार्ग वा एक्सप्रेस मार्ग वा बहु-मोडल गलियारा वा चक्रीय सडक। 2) राजमार्ग वा एक्सप्रेस मार्ग वा बहु-मोडल	1) सबै नयाँ राज्य राजमार्ग परियोजना। 2) पार्वत्य क्षेत्रमा राज्य राजमार्ग विस्तार परियोजना	1) राजमार्ग वा एक्सप्रेस मार्ग वा बहु-मोडल गलियारा वा चक्रीय सडकको लम्बाई 25 देखि 100 किलोमिटर	टिप्पणी : टोल प्लाजाको चौडाई र अन्य सडकका साथ चौमार्गमा जडशन सुधारलाई मार्गको

		गलियारा वा चक्रीय सडकको लम्बाई 100 किलोमिटरभन्दा धेरैको विस्तार, जसमा विद्यमान संरेखन वा पुनः संरेखन वा बाइपासमा 70 मिटरभन्दा धेरै चौडीकरण वा मार्ग अधिकार सामेल छ।	(औसत समुद्र तहदेखि 1000 मिटरभन्दा माथिको उँचाईमा)	बीचको विस्तार, जसमा विद्यमान संरेखन वा पुनः संरेखन वा बाईपासमा 70 मिटरभन्दा धेरै चौडीकरण वा मार्ग अधिकार सामेल छ। 2) विद्यमान राज्य राजमार्गको विस्तार वा चौडीकरण (औसत समुद्री तह भन्दा 500 मिटरदेखि 1000 मिटरको उँचाईसम्म)।	अधिकारबाट अलग राखिएको छ।
39	आकाशीय घिल्डिङ			अधिसूचित परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्रमा अवस्थित सबै परियोजना	
40	साझा बहिस्राव शोधन संयन्त्र (सीईटीपी)		सबै परियोजना		
41	साझा नगरपालिका ठोस अवशेष प्रबन्धन सुविधा (सीएमएसडब्लुसीएफ), जसमा भूमिभरण र / वा भष्मीकरण क्रिया सामेल छ		सबै परियोजना		

42	भवन निर्माण एवं क्षेत्र विकास परियोजना		>1,50,000 वर्ग मिटर निर्मित क्षेत्र वा >50 हेक्टर कूल क्षेत्र	1) >20,000 वर्ग मिटर निर्मित क्षेत्र र <50,000 वर्ग मिटर निर्मित क्षेत्र। 2) >50,000 वर्ग मिटर निर्मित क्षेत्रका परियोजना, जसमा अनन्तिम 'हरित भवनको प्रमाण पत्र' प्राप्त छ वा औद्योगिक शेड, शैक्षणिक संस्थान, अस्पताल, र शैक्षणिक संस्थानको छात्रवाससित सम्बन्धित क्षेत्र	टिप्पणी : 1) स्तम्भ (5) को (1) र (2) अन्तर्गत आउने परियोजनालाई मूल्याङ्कन समितिमा निर्देशित गरिनेछैन। 2) अपेक्षित उपयोगमा कुनै परिवर्तनका लागि पूर्व ईपीमा संशोधन गर्न विनियामक प्राधिकरणबाट पूर्व अनुज्ञा प्राप्त गर्नुपर्नेछ। यस्ता सबै मामिला मूल्याङ्कन समितिलाई निर्देशित गरिनेछ।
				>50,000 वर्ग मिटर वा <1,50,000 वर्ग मिटर निर्मित क्षेत्र	टिप्पणी : स्तम्भ (5) अन्तर्गत आउने परियोजना मूल्याङ्कन समितिलाई निर्देशित गरिनेछ।
43	उठाइएको सडक वा एकल फ्लाईओभर वा पुल			>1,50,000 वर्ग मिटर निर्मित क्षेत्र	
<p>टिप्पणी :</p> <p>1. साधारण शर्तहरू निम्नलिखितमाथि लागू हुनेछैन :</p> <p>(i) विषय 9, 10(च), 11(ख), 25, 38, 40, 41, 42 र 43।</p>					

- (ii) अन्तर राज्य सीमाको कारण नदीको तल खनन परियोजना, र
 - (iii) सबै प्रवर्ग “ख-2” परियोजना।
2. प्रवर्ग “ख-2” परियोजनाहरू, विषयका सामु परियोजनाको उल्लेख नभए, मूल्याङ्कन समितिसमक्ष त्यस्ता परियोजना राखिनेछैन।

परिशिष्ट 1

(खण्ड 14 हेर्नुहोस्)

लोक परामरश आयोजित गर्ने प्रक्रिया

1) लोक सुनुवाई :

1.1: सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड (एसपीसीबी) वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समिति (युटीपीसीसी)-द्वारा परियोजना स्थलमा वा त्यसको नजिकको परिसरमा जिल्लागत साथै प्रणालीबद्ध अनि समयबद्ध तरिकाले पारदर्शी रूपमा धेरैभन्दा धेरै जनसहभागिता सुनिश्चित गर्दै लोक सुनुवाईको व्यवस्था गरिनुपर्नेछ।

2) प्रक्रिया :

2.1 : परियोजना प्रस्तावकले संक्षिप्त पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदनका साथमा माथिको प्रारूपमा पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदनको एउटा मुद्रित प्रतिलिपि र एउटा सफ्ट प्रतिलिपि, परियोजना अवस्थित रहेको अधिकार क्षेत्रमा पर्ने निम्नलिखित प्राधिकारी वा कार्यालयमा अग्रेसित गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ

(क) जिल्ला मेजिस्ट्रेट/जिल्ला कलेक्टर/उपायुक्त,

(ख) जिल्ला परिषद् वा नगर निगम वा पञ्चायत सङ्घ,

(ग) जिल्ला उद्योग कार्यालय,

(घ) शहरी स्थानीय निकाय (युएलबी)/सम्बन्धित पीआरआइ/विकास प्राधिकारी,

(ङ) मन्त्रालयको सम्बन्धित क्षेत्रीय कार्यालय,

(च) एसपीसीबी वा युटीपीसीसीको सम्बन्धित क्षेत्रीय कार्यालय,

तथापि, यस अधिसूचनाको खण्ड 14 को उपखण्ड (5) अनुसार लोक

सुनुवाई आयोजित गर्न आवश्यक अवधिभित्र, परियोजना प्रस्तावकले उपर्युक्त सबै प्राधिकारीलाई अपेक्षित दस्तावेजहरूको प्रति प्रस्तुत गरेको अन्तिम मितिपश्चात् मात्र शुरु गर्नुपर्नेछ।

2.2 माथि उल्लेखित प्राधिकारीले, प्रारूप पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि, लोक सुनुवाई नभएसम्म, सामान्य कार्यालय अवधिमा, जनतालाई ईलेक्ट्रनिक रूपमा वा अन्यथा निरीक्षणको निम्ति प्रारूप पर्यावरणीय प्रभाव प्रतिवेदन उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

2.3 एसपीसीबी वा युटीपीसीसीले, ईआइए प्रतिवेदन विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्दिष्ट टीओआर अनुसार तयार गरिएको सुनिश्चित गर्नुपर्नेछ। एसपीसीबी वा युटीपीसीसीले विनियामक प्राधिकरणद्वारा निर्दिष्ट टीओआर बाहेक अन्य कुनै अतिरिक्त अध्ययनको माग गर्नेछैन।

2.4 सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रशासन प्रदूषण नियन्त्रण समितिले पनि राज्य/ केन्द्र शासित प्रदेशभित्र परियोजनाको निम्ति प्रचार गर्न त्यस प्रकारको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ र चयनित कार्यालय वा लोक पुस्तकालय वा कुनै अन्य उपयुक्त स्थान आदिमा निरीक्षणको निम्ति प्रारूप पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदनको संक्षिप्त सार उपलब्ध गराउनुपर्नेछ। परिच्छेद 2.2 मा वर्णित गरिएअनुरूप, उपर्युक्त पाँच प्राधिकारी/कार्यालयलाई प्रारूप पर्यावरणीय प्रभाव प्रतिवेदनको एउटा प्रति अतिरिक्त रूपमा उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।

2.5 सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिले, दस्तावेजबाट वा अन्यथा, लोक सुनुवाई कुनै अतिरिक्त वा वैकल्पिक स्थानमा आयोजन गर्न आवश्यक छ वा छैन भन्ने निर्णय लिनेछ। परियोजना प्रस्तावकको अनुरोध प्राप्त भएको पन्ध्र दिनभित्र परियोजना प्रस्तावकलाई यसको निर्णयबारे पनि सूचित गर्नुपर्नेछ।

2.6 माथिको उपखण्ड 2.5 अनुसार निर्णयको परिणामस्वरूप, चालीस दिनको अवधिको गन्ती, परियोजना प्रस्तावकद्वारा माथिको उपखण्ड

2.2 अनुसार, अतिरिक्त वा वैकल्पिक स्थानका प्रासाङ्गिक अधिकारीलाई दस्तावेज उपलब्ध गराएको मितिदेखि गरिनेछ।

3) लोक सुनुवाईको सूचना :

3.1 सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिका सदस्य सचिवले प्रारूप पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदनको प्राप्तिको मितिदेखि दस दिनभित्र लोक सुनुवाईका पीठासीन अधिकारीको सहमतिमा सुनुवाई सञ्चालित गर्न, मिति, समय र निश्चित स्थानलाई अन्तिम रूप दिनुपर्नेछ। पीठासीन अधिकारीको सहमतिको मितिदेखि पाँच दिनभित्र मुख्य राष्ट्रिय दैनिक तथा एउटा प्रादेशिक भाषा वा राज्यको आधिकारिक भाषाको दैनिक समाचार पत्रमा प्रकाशित गर्नुपर्नेछ। जनतालाई आफ्नो प्रतिक्रिया दिन कम्तिको पनि बीस दिनको सूचना अवधि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।

3.2 प्रारूप पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदन र पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदनको संक्षिप्त सार, सुनुवाईभन्दा अघि जनताले पढ्न-बुझ्न सक्ने गरी ती स्थान अनि कार्यालयहरूमा पनि सूचित गरिनुपर्नेछ। समाचार पत्रहरू नपुग्ने ठाउँतिर, सक्षम प्राधिकारीले ढोल बजाएर साथै रेडियो अनि टेलिभिजनमा विज्ञापन वा घोषणा जस्ता माध्यमद्वारा जनतासमक्ष आम जानकारी उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ।

3.3 लोक सुनुवाईको मिति, समय र स्थानलाई, कुनै अप्रत्याशित आपात स्थिति नआएसम्म, स्थगित गरिनेछैन र केवल सम्बन्धित जिल्ला मेजिस्ट्रेट वा जिल्ला कलेक्टर वा उपायुक्तको सिफारिशमा गरिएको स्थानलाई तिनै राष्ट्रिय अनि प्रादेशिक भाषाका समाचार पत्रको माध्यमद्वारा अधिसूचित गरिनुपर्नेछ तथा सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिद्वारा चिन्हित सबै कार्यालयमा मुख्य रूपले प्रदर्शित गर्नुपर्नेछ।

3.4 यस्ता अपवाद स्वरूप परिस्थितिमा (माथिको उपखण्ड 3.3 मा यथा वर्णित), केवल जिल्ला मेजिस्ट्रेट वा जिल्ला कलेक्टर वा उपायुक्तको परामर्शमा सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित

प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिका सदस्य सचिवद्वारा लोक परामर्शका लागि नयाँ मिति, समय र स्थानको निश्चय गरिनेछ र माथिको 3.1 अन्तर्गत प्रक्रिया अनुसार नयाँ प्रकारले अधिसूचित गर्नुपर्नेछ।

4) पर्यवेक्षण एवं सुनुवाईका पीठासीन अधिकारी :

श्रेणी “क”को मामिलामा जिल्ला मेजिस्ट्रेट/कलेक्टर/उपायुक्त वा अवर जिल्ला मेजिस्ट्रेटको दर्जासम्मका उनका प्रतिनिधि, तथा श्रेणी “ख” परियोजनाका लागि राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिका प्रतिनिधिको सहायताले उपमण्डलीय मेजिस्ट्रेटले समस्त लोक सुनुवाईको प्रक्रियाको पर्यवेक्षण गर्नका साथै अध्यक्षता गर्नुपर्नेछ।

5) भिडियोग्राफी :

5.1 राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिले, समस्त कार्वाहीको भिडियो फिल्म तयार गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ। सम्बन्धित विनियामक प्राधिकारीलाई रेकर्ड पठाउँदा लोक सुनुवाईको विवरणका साथमा भिडियो टेपको एक प्रति वा सीडी वा डीभीडी वा युएसबी वा अन्य स्टोरेज डिभाइस संलग्न गरेर पठाउनुपर्नेछ।

6) कार्वाही :

6.1 अन्तिम कार्वाहीको स्थलमा उपस्थित सबै व्यक्तिको उपस्थिति दर्ता गर्नुपर्नेछ,

6.2 कार्वाही शुरु गर्नका लागि उपस्थितिको निम्ति कुनै गणपूर्ति आवश्यक पर्नेछैन।

6.3 आवेदकका कुनै प्रतिनिधिले, परियोजना र पर्यावरण प्रभाव निर्धारण प्रतिवेदनको संक्षिप्त सार प्रस्तुत गर्दै कार्वाही शुरु गर्नुपर्नेछ।

6.4 स्थलमा उपस्थित प्रत्येक व्यक्तिलाई, आवेदकबाट परियोजनाको सूचना वा स्पष्टिकरण माग्ने अवसर दिइनेछ। लोक सुनुवाई कार्वाहीको संक्षिप्त सार अभिव्यक्त सबै विचार र अभिव्यक्त चिन्ताहरू प्रदर्शित गर्दै राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण

समितिका प्रतिनिधिद्वारा लेखिनेछ तथा प्रान्तीय भाषामा अन्तरवस्तुलाई स्पष्ट गर्दै कार्वाहीको अन्त्यमा श्रोताहरूलाई बढेर सुनाउनु पर्नेछ। करार गरिएको कार्यवृत्तमा त्यसै दिन प्रवर्ग “क”को मामिलामा जिल्ला मेजिस्ट्रेट वा जिल्ला कलेक्टर वा उपायुक्त वा अवर जिल्ला मेजिस्ट्रेटले, प्रवर्ग “ख”को मामिलामा, सन्दर्भअनुरूप, कार्वाहीको अध्यक्षता गर्ने महकुमा अधिकारीले हस्ताक्षर गरेपछि, सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिलाई अग्रेसित गर्नुपर्नेछ।

7) लोक सुनुवाई पूरा गर्ने काल अवधि :

7.1 लोक सुनुवाईको आयोजनसित सम्बन्धित विभिन्न क्रियाकलापका लागि काल अवधि निम्न प्रकार हुनेछ :

- (i) लोक सुनुवाई आयोजित गर्नका लागि मिति, समय र सटीक स्थानलाई आवेदन प्राप्तिको दस दिनभित्र अन्तिम रूप दिनुपर्नेछ।
- (ii) पीठासीन अधिकारीको सहमतिको मितिदेखि थप पाँच दिनभित्र एउटा राष्ट्रिय समाचार पत्र र एउटा प्रादेशिक भाषा वा राज्यको आधिकारिक भाषाको समाचार पत्रमा लोक सुनुवाईको विवरण प्रकाशित गर्नुपर्नेछ।
- (iii) जनतालाई आफ्नो प्रतिक्रिया दिनका लागि बीस दिनको सूचना काल अवधि दिनुपर्नेछ।
- (iv) सम्बन्धित राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड वा केन्द्र शासित प्रदेश प्रदूषण नियन्त्रण समितिले लोक सुनुवाई पूरा भएको पाँच दिनभित्र सम्बन्धित विनियामक प्राधिकरणलाई लोक सुनुवाईको कार्वाही प्रेषित गर्नुपर्नेछ।

8) लोक सुनुवाईका लागि आवेदनको प्रारूप

सेवामा,

सदस्य सचिव,

राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्ड/ केन्द्र शासित क्षेत्र प्रदूषण नियन्त्रण समिति

..... राज्य/केन्द्र शासित क्षेत्र

विषय : मा अवस्थित मेसर्स..... को प्रस्तावित परियोजनाका लागि पर्यावरणीय प्रभाव आकलन अधिसूचनाका नियम अन्तर्गत लोक सुनुवाईको अनुरोधको सम्बन्धमा।

ईआइए अधिसूचना, 2020 का प्रावधानहरू अनुसरण गर्दै, निम्नद्वारा प्रस्तावित परियोजनाको विवरण र लोक परामर्श आयोजनका लागि अपेक्षित दस्तावेज निम्नद्वारा प्रस्तुत गरिन्छ।

1. परियोजनाको विवरण : परियोजनाको नाम; कम्पनी/ सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए; आदि
2. परियोजना प्रस्तावकको नाम/पदनाम (स्वामी/ साझेदार/ सीईओ); ठेगाना : डाक सूचकाङ्क कोड; ई-मेल ठेगाना; दूरभाष; फ्याक्स आदि।
3. परियोजनाको प्रवर्ग : अनुसूचीमा विषय सङ्ख्या; प्रवर्ग (क वा ख-1)
4. परियोजनाको अवस्थान : प्लट/सर्वे/ खतियान सङ्ख्या; तहसिल; जिल्ला; राज्य; पिनकोड; परिबद्ध अक्षांश; परिबद्ध देशान्तर; भारतीय सर्वेक्षण टोपो शीट सङ्ख्या; नजिकको रेलवे स्टेशन; नजिकको हवाई अड्डा; नजिकको शहर/जिल्ला मुख्यालय (निर्दिष्ट गर्नुपर्नेछ); ग्राम पञ्चायत, जिल्ला पञ्चायत, जिल्ला परिषद्, नगर निगम, स्थानीय निकाय (पिनकोड र दूरभाषका साथ पूरा ठेगाना)।
5. यदि परियोजना एकभन्दा धेरै राज्यमा कार्यान्वित भइरहेको छ भने, तत्सम्बन्धी विवरण; राज्यको सङ्ख्या जसमा परियोजना कार्यान्वित गरिनेछ; परियोजनाको मुख्य राज्य; ती सबै राज्यको विवरण जहाँ परियोजना अवस्थित छ।
6. सुम्पिएको कृत्य (टीओआर) : टीओआर निर्गमको तिथि/मानक टीओआर; एमओईएफ एण्ड सीसी/ एसईआइएए मिसिल सङ्ख्या; टीओआर पत्रको प्रतिलिपि।
7. परियोजनाको अभिविन्यास र उत्पादको विवरण।
8. परियोजनाको लागत (लाख रुपियाँमा); वर्तमान मूल्य स्तरमा

परियोजनाको कूल लागत; ईएमपीको निम्ति छुट्याइएको धनराशि (पूँजी); सीईआरका लागि छुट्याइएको धनराशि; ईएमपीको निम्ति छुट्याइएको धनराशि (प्रतिवर्ष आवर्ती)

9. विभिन्न क्रियाकलापका लागि भूमिको आवश्यकता।
10. भूमि अधिग्रहणको स्थिति : भूमि अधिग्रहण पूरा; भूमि अधिग्रहण गर्न बाँकी छ; यदि भूमि अधिग्रहण गरिएको छैन भने अधिग्रहणको स्थिति।
11. पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना (आर एण्ड आर), यदि भए : गाउँहरूको सङ्ख्या; घर-परिवारको सङ्ख्या; पीडीएफको (परियोजनाद्वारा विस्थापित परिवार) सङ्ख्या; पीएएफको (परियोजनाद्वारा प्रभावित परिवार) सङ्ख्या; पुनर्वास एवं पुनर्स्थापनाको निम्ति छुट्याइएको धनराशि; पुनर्वास एवं पुनर्स्थापनाको स्थिति (पूरा भइसक्यो/प्रगतिमा छ/ शुरु गर्न बाँकी नै छ)।
12. जनबलको आवश्यकता : निर्माण/परिचालनको समय स्थायी/ अस्थायी नियोजन; कूल जनबल।
13. पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम/ वायु (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम/ जल (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम अन्तर्गत, यदि भए, जारी गरिएको न्यायालयको मामिलामा निर्देशनको विवरण।
14. ईआइए परामर्शदाताको विवरण : प्रत्यायन सङ्ख्या; ईआइए परामर्शदाताको नाम; ठेगाना; दूरभाष; ई-मेल ठेगाना; प्रत्यायनको कोटि (कोटि “क”का लागि पात्र/ कोटि “ख”का लागि पात्र); प्रत्यायनको क्षेत्र; प्रत्यायनको विधिमान्यता।
15. संलग्न गरिनुपर्ने दस्तावेज : अङ्ग्रेजी भाषामा तयार गरिएको प्रारूप ईआइए प्रतिवेदन कम्तिमा दस थान मुद्रित प्रतिलिपि र एउटा सफ्ट (ईलेक्ट्रोनिक) प्रतिलिपि; र अङ्ग्रेजी साथै राज्य/ केन्द्र शासित क्षेत्रको आधिकारिक भाषा वा प्रादेशिक भाषामा ईआइए प्रतिवेदनको सारको कम्तिमा दस थान मुद्रित प्रतिलिपि।

हस्ताक्षर तथा मिति

नाम, पदनाम, कम्पनी, ठेगाना

9) लोक सुनुवाईको सूचनाका लागि प्रारूप :

- (1) परियोजनाको विवरण : परियोजनाको नाम; कम्पनी/सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना।
- (2) परियोजनाको अवस्थान : प्लट/सर्वे/ खतियान सङ्ख्या; तहसिल; जिल्ला; राज्य; पिनकोड; परिवद्ध अक्षांश; परिवद्ध देशान्तर; भारतीय सर्वेक्षण टोपो शीट सङ्ख्या; नजिकको रेलवे स्टेशन; नजिकको हवाई अड्डा; नजिकको शहर/जिल्ला मुख्यालय (निर्दिष्ट गर्नुपर्नेछ);
- (3) यदि परियोजना एकभन्दा धेरै राज्यमा कार्यान्वित भइरहेको छ भने, तत्सम्बन्धी विवरण;
- (4) परियोजनाको अभिविन्यास र उत्पादको विवरण।
- (5) परियोजनाको लागत (लाख रुपियाँमा); वर्तमान मूल्य स्तरमा परियोजनाको कूल लागत; ईएमपीको निम्ति छुट्याइएको धनराशि (पूँजी); सीईआरका लागि छुट्याइएको धनराशि; ईएमपीको निम्ति छुट्याइएको धनराशि (प्रतिवर्ष आवर्ती)।
- (6) भूमिको आवश्यकता : आवश्यक कूल भूमि हेक्टरमा। भूमि अधिग्रहणको स्थिति (भूमि अधिग्रहण गरिसकिएको छ; भूमि अधिग्रहण गर्न बाँकी छ)।
- (7) पुनर्वास तथा पुनर्स्थापना (आर एण्ड आर), यदि भए : गाउँहरूको सङ्ख्या; घर-परिवारको सङ्ख्या; पीडीएफको (परियोजनाद्वारा विस्थापित परिवार) सङ्ख्या; पीएएफको (परियोजनाद्वारा प्रभावित परिवार) सङ्ख्या; पुनर्वास एवं पुनर्स्थापनाको निम्ति छुट्याइएको धनराशि; पुनर्वास एवं पुनर्स्थापनाको स्थिति (पूरा भइसक्यो/प्रगतिमा छ/ शुरु गर्न बाँकी नै छ)।
- (8) जनबलको आवश्यकता : निर्माण/परिचालनको समय स्थायी/ अस्थायी नियोजन; कूल जनबल।
- (9) पूर्ण डाक ठेगाना, जहाँ प्रारूप ईआइए प्रतिवेदनको प्रतिलिपि उपलब्ध

गराइयो।

परिशिष्ट - II

(खण्ड 11 हेर्नुहोस्)

प्रारूप-1

1.	परियोजनाको विवरण : परियोजनाको नाम; कम्पनी/ सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए; आदि।
2.	पत्राचार ठेगाना : परियोजना प्रस्तावकको नाम; पदनाम; ठेगाना; डाक सूचकाङ्क; ई-मेल ठेगाना; मोबाइल नम्बर; फ्याक्स नम्बर; आदि।
3.	अनुसूची अनुसार परियोजनाको प्रवर्ग : अनुसूचीमा विषय सङ्ख्या; प्रवर्ग (क/ख-1/ख-2); प्रस्तावको प्रकार (नयाँ/विस्तार/आधुनिकीकरण); इत्यादि।
4.	परियोजनाको अवस्थिति : भू-खण्ड/सर्वे/खतियान सङ्ख्या/गाउँ; खण्ड; जिल्ला; राज्य; पिनकोड; परियोजनाको अक्षांश र देशान्तर/क्रियाकलाप स्थल; भारतीय सर्वेक्षण स्थलाकृति पत्र; औसत समुद्र तहदेखि अधिकतम उत्कर्ष; केएमएल मिसिल; अध्ययन क्षेत्रभित्र परियोजनाको सीमादेखि नजिकको उच्चतम भल-बाढी स्तरको (एचएफएल) दूरी; भूकम्पीय क्षेत्र; नजिकको रेलवे स्टेशन; नजिकको रेलवे स्टेशनदेखि दूरी (किलोमिटरमा); नजिकको हवाई अड्डादेखि दूरी (किलोमिटरमा); नजिकको नगर/ शहर/ जिल्ला मुख्यालय (निर्दिष्ट गर्नुहोस्); ग्राम पञ्चायत, जिल्ला पञ्चायत, स्थानीय निकाय (पूरा ठेगाना र पिनकोडका साथमा दूरभाष सङ्ख्या) इत्यादि।
5.	के परियोजना अधिसूचित औद्योगिक क्षेत्रमा स्थापित गर्ने प्रस्ताव छ? (छ/छैन)
6.	के परियोजना सीमावर्ती राज्यमा स्थापित गर्ने प्रस्ताव छ? (छ/छैन)

7.	यदि परियोजना कुनै राज्य/ केन्द्र शासित प्रदेशमा कार्यान्वित गर्ने हो भने तत्सम्बन्धी विवरण : राज्य/ केन्द्र शासित प्रदेशको सङ्ख्या, जसमा परियोजना कार्यान्वित गरिनेछ; परियोजनाको मुख्य राज्य/केन्द्र शासित प्रदेश, जहाँ परियोजना अवस्थित छ							
8.	वैकल्पिक स्थलको विवरण							
	क.				जाँच-पडताल गरिएको वैकल्पिक स्थलको विवरण			
	वैकल्पिक स्थल	गाउँ	जिल्ला	राज्य	सीमाबद्ध अक्षांश (उत्तर)		सीमाबद्ध देशान्तर (पूर्वः)	
					देखि	सम्म	देखि	सम्म
	ख.				वैकल्पिक स्थान दर्शाउने स्थलाकृति पत्रको प्रतिलिपि			
9.	उत्पाद एवं सह उत्पादहरूको विवरण; तथा परियोजनाको अभिविन्यास							
	क. नयाँ परियोजनाको मामिलामा						:	
	क) उत्पाद तथा सह-उत्पादको विवरण						:	
	उत्पाद/क्रियाकलाप (क्षमता/क्षेत्र)		परि माण	ए काइ	उत्पाद/ परिवहन/सम्प्रेषणको		सह-उत्पादको माध्यम	

<ul style="list-style-type: none"> एकाइ : टन प्रतिवर्ष (टीपीए), सङ्ख्या; मेगावाट (एमडब्लु), हेक्टर (हे), किलो लिटर दैनिक (केएलडी), टनमा दैनिक पिसाई (टीसीडी), घन मिटर दैनिक, किलोमिटर (किमि.), मिलियन लिटर दैनिक (एमएलडी), छाला प्रति महिना, वर्ग मिटर अन्य) उत्पादको परिवहन/सम्प्रेषणको माध्यम (सडक, रेल, वाहक पट्टा, पाइप वाहक, आकाशीय घिरिङ, अन्तरदेशीय जलमार्ग, समुद्रको दुई वा तीन प्रकारको संयोजन, अन्य) 				
ख. परियोजना अभिविन्यासको विवरण				
संयन्त्र/उपकरण/सुविधाको विवरण	अभिविन्यास	अभिमत, यदि भए		
ख) विस्तार वा आधुनिकीकरणको मामिलामा				
क. उत्पाद तथा सह-उत्पादको विवरण				
उत्पाद/क्रिया कलाप (क्षमता/क्षेत्रफल)	परिमाण	परिमाण	एकाइ	उत्पाद तथा सह-उत्पादको परिवहन/सम्प्रेषणको माध्यम
	देखि	सम्म		
<ul style="list-style-type: none"> एकाइ : टन प्रतिवर्ष (टीपीए), सङ्ख्या; मेगावाट (एमडब्लु), हेक्टर (हे), किलो लिटर दैनिक (केएलडी), टनमा दैनिक पिसाई (टीसीडी), घन मिटर दैनिक, किलोमिटर (किमि.), मिलियन लिटर दैनिक (एमएलडी), छाला प्रति महिना, वर्ग मिटर अन्य) 				

<ul style="list-style-type: none"> उत्पादको परिवहन/सम्प्रेषणको माध्यम (सडक, रेल, वाहक पट्टा, पाइप वाहक, आकाशीय धिलिङ, अन्तरदेशीय जलमार्ग, समुद्रको दुई वा तीन प्रकारको संयोजन, अन्य) 						
ख)		परियोजना अभिविन्यासको विवरण				
संयन्त्र/उपकरण/सुविधाको विवरण	विद्यमान अभिविन्यास	प्रस्तावित अभिविन्यास	विस्तारपछि अन्तिम अभिविन्यास	अभिमत, यदि भए		
ग)	<p>अधिबाटै प्राप्त पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको विवरण : पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको मिति; मन्त्रालय/ एसईआइए/ डीईआइए मिसिल सङ्ख्या; अधिबाटै प्राप्त पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको प्रतिलिपि, संशोधन, यदि भए; इत्यादि</p> <p>[अधिबाटै प्राप्त गरिएका कुनै पूर्व पर्यावरण अनापत्तिहरूको मामिलामा सबै पहिलेबाट प्राप्त पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको विवरण, पूर्व पर्यावरण अनापत्तिमा संशोधन, यदि भए, त्यसको विवरण]</p>					
10.	काँचो माल/ इन्धनको आवश्यकता					
काँचो माल/ इन्धन	मात्रा प्रति वर्ष	एका इ	स्रोत (आयातको मामिलामा, कृपया देश अनि पोत, जहाँबाट काँचो माल/इन्धन प्राप्त गरिन्छ, त्यसको नाम निर्दिष्ट	परिवहन को तरिका	परियोजना स्थलदेखि स्रोतसम्मको दूरी (किलोमिटरमा) (आयातको मामिलामा काँचो माल प्राप्त गरिने	सम्पर्क शृङ्खलाको प्रकार (सम्पर्क शृङ्खला/ इन्धन आपूर्ति करार/ई-नीलामा/ एमओयु/

			गर्नुहोस्)		ठाउँदेखि पोतसम्मको दूरी)	एलओए/आबद्ध/ खुल्ला बजार/अन्य)
	<p>विस्तार प्रस्तावको मामिलामा, काँचो माल/इन्धनको कूल आवश्यकता उल्लेख गर्नुपर्नेछ :</p> <ul style="list-style-type: none"> एकाइ : टन प्रतिवर्ष (टीपीए), सङ्ख्या; मेगावाट (एमडब्लु), हेक्टर (हे), किलो लिटर दैनिक (केएलडी), टनमा दैनिक पिसाई (टीसीडी), घन मिटर दैनिक, किलोमिटर (किमि.), मिलियन लिटर दैनिक (एमएलडी), छाला प्रति महिना, वर्ग मिटर अन्य) उत्पादको परिवहन/सम्प्रेषणको माध्यम (सडक, रेल, वाहक पट्टा, पाइप वाहक, आकाशीय घिर्लिङ, अन्तरदेशीय जलमार्ग, समुद्रको दुई वा तीन प्रकारको संयोजन, अन्य) 					
11.	विद्युतको आवश्यकता : परिमाण (किलोभोल्ट अम्पीयर (केभीए)); स्रोत; आपातकालीन व्यवस्था (डिजल जेनरेटरको विवरण); स्ट्याकको उँचाई (मिटरमा), इत्यादि।					
12.	परियोजनाको निम्ति भूमिको आवश्यकता					
	क.	भूमि स्वामित्वको स्वरूप (परियोजना प्रस्तावभन्दा अघि) (हेक्टरमा); वनभूमि; निजी भूमि; सरकारी भूमि; राजस्व भूमि; अन्य भूमि; कूल भूमि				
	ख.	वर्तमान भूमि उपयोग - अलग-अलग हेक्टरमा (कृषि क्षेत्र; बाँझो/गौचरन/सामुदायिक क्षेत्र; सतह जल निकाय; जनसङ्ख्या; औद्योगिक; वन; मेङ्गोभ; समुद्री क्षेत्र; अन्य (निर्दिष्ट गर्नुहोस्); तथा कूल				
13.	वर्तमान मूल्यमा परियोजनाको कूल लागत (रुपियाँ लाखमा)					

14.	के परियोजनामा ईआइए अधिसूचनाको अनुसूचीमा निर्दिष्ट सामान्य शर्त लागू हुन्छ (हुन्छ/हुँदैन)? यदि भए, विवरण प्रदान गर्नुहोस् (नाम अनि परियोजनादेखि दूरी)		
क.	संरक्षित क्षेत्र		
ख.	गम्भीर रूपमा प्रदूषित क्षेत्र		
ग.	परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्र		
घ.	अन्तर राज्य/ केन्द्र शासित प्रदेशको सीमा र अन्तरराष्ट्रिय सीमा		
ङ.	अति प्रदूषित क्षेत्र		
च.	परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्र		
15.	के प्रस्तावमा निम्नलिखितमध्ये कुनै पनि अन्तर्गत अनुमोदन/अनापत्ति सामेल छ : यदि भए, विवरण/ त्यसको स्थिति उल्लेख गर्नुहोस्		
क.	वन (संरक्षण) अधिनियम, 1980 (छ/छैन)		
ख.	वन्यजीव (संरक्षण) अधिनियम, 1972 (छ/छैन)		
ग.	सीआरजेड अधिसूचना 2019? [(छ/छैन), यदि भए सीआरजेड वर्गिकरणका साथ : (सीआरजेड I (क), सीआरजेड I (ख), सीआरजेड II, सीआरजेड III, सीआरजेड IV (क), सीआरजेड IV (ख))]		
घ.	सीआरजेड अधिसूचना, 2019? (छ/छैन), यदि भए, सीआरजेड वर्गिकरणका साथ		
16.	के पुनर्वास र पुनर्स्थापना (आर एवं आर) सामेल छ (छ/छैन)?		
17.	क. परिस्थितिकीय तथा पर्यावरणीय संवेदनशीलता (10 किलोमिटरभित्र)		

:				
परिस्थितिकीय संवेदनशीलताको विवरण	नाम	परियोजनाको दूरी (किमि)	अभिमत	
पारिस्थितिक संवेदनशीलताको विवरण: - (आलोचना प्रदूषित क्षेत्र, गम्भीर प्रदूषित क्षेत्र, संरक्षित क्षेत्र, पर्यावरण संवेदनशील क्षेत्र, वन्यजीव कोरिडोरहरू, आदि)				
ख	के राष्ट्रिय वन्यजीव बोर्डको सिफारिश अपेक्षित छ (छ/छैन)?			
ग.	पर्यावरणीय संवेदनशीलताको विवरण			
i	पर्यावरणीय संवेदनशीलताको विवरण	नाम/पहिचान	परियोजनादेखि आकाशीय दूरी (किमि)	अभिमत
ii	त्यसको परिस्थितिकीय, भूक्षेत्र, सांस्कृतिक वा अन्य सम्बन्धित मूल्यका लागि अन्तरराष्ट्रिय अभिसन्धि, राष्ट्रिय वा स्थानीय विधानको अधीनमा संरक्षित क्षेत्र			
iii	क्षेत्र, जुन परिस्थितिकीय कारणले महत्त्वपूर्ण वा संवेदनशील छ – सीमसार क्षेत्र, जल स्रोत वा अन्य जल सम्बन्धी निकाय, तटीय इलाका, जैव मण्डल, पाहाडी वन			
iv	क्षेत्र जुन प्रजनन, चरा-चुरूङ्गीले गुड बनाउने, आहार खोज्ने, आराम गर्ने, हिउँदका लागि, प्रवासका लागि, वनस्पति एवं वन्यजीवको संरक्षित महत्त्वपूर्ण वा संवेदनशील प्रजातिद्वारा उपयोग गरिने ठाउँ			
v	अन्तरदेशीय, तटीय, सामुद्रिक वा भूमिगत जल, राज्य, राष्ट्रिय सीमा			
vi	मनोरञ्जनको वा अन्य पर्यटक/यात्रीका लागि पहुँचको निम्ति जनताद्वारा उपयोग गरिने मार्ग वा सुविधा			
vii	रक्षा प्रतिष्ठान			

	viii	सघन रूपमा बसेको वा निर्मित क्षेत्र			
	ix	संवेदनशील मानव निर्मित भूमि उपयोगको निम्ति उपभोग क्षेत्र, अस्पताल, पाठशाला, पूजा स्थल, सामुदायिक सुविधाहरू			
	x	महत्त्वपूर्ण, उच्च गुणस्तर वा दुर्लभ संसाधन भएको क्षेत्र (भूमिगत जल संसाधन, भूमिगत संसाधन, वन उद्योग, कृषि, मत्स्य उद्योग, पर्यटन, खनिज)			
	xi	क्षेत्र जुन पहिलेदेखि नै प्रदूषण वा पर्यावरणीय नोक्सानीको अधीनमा छ (जहाँ विद्यमान विधिक पर्यावरणीय मानक बढी छ)			
	xii	क्षेत्र जहाँ प्राकृतिक सङ्कट हुनसक्दछ, जसले वर्तमान पर्यावरणीय समस्याको योजनालाई प्रभावित पार्न सक्दछ (दल-दले ठाउँ, पैहो, भू-क्षय, भल-बाढी वा अत्यन्त वा प्रतिकूल मौसमी स्थिति)			
	घ.	के उपर्युक्तका सम्बन्धमा सक्षम प्राधिकारीबाट अनापत्ति प्रमाण पत्र/ अनुज्ञा अपेक्षित छ (छ/छैन)?			
18.	परियोजनाको निर्माण, परिचालन वा निकाल्नु, जसमा यस्तो कारवाही पनि सामेल छ, जुन परिक्षेत्रमा भौतिक परिवर्तनको कारण हुनेछ (स्थलाकृति, भूमि उपयोग, जल निकायमा परिवर्तन आदि)				
	क्र.स	जानकारी/जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छैन	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)	
	i	भूमि उपयोग, समावेश भूमि वा स्थलाकृतिमा स्थायी वा अस्थायी परिवर्तन, जसमा भूमि उपयोगको मात्रामा वृद्धि पनि सामेल छ (स्थानीय भूमि उपयोग योजनाबारे वृद्धि पनि सम्मिलित)?			
	ii	विद्यमान भूमि, वनस्पति र भवनहरूको अनापत्ति?			
	iii	नयाँ भूमि उपयोगको सिर्जना?			
	iv	निर्माणअघि अन्वेषण, अर्थात् बोर, गृह, माटोको परीक्षण आदि?			
	v	निर्माण कार्य?			

vi	विध्वंश कार्य?		
vii	निर्माण कार्य वा निर्माण कर्मीहरूको घरको प्रबन्धका लागि उपयोग गरिएको अस्थायी स्थल?		
viii	उपरोक्त भू-भवन, संरचना वा जमीनी कार्य, जसमा अनुरेखीय संरचना, कटाई अनि भराई वा खन्ने काम पनि सम्मिलित छ।		
ix	भूमिगत कार्य, जसमा खनन, सुरुङ बनाउने पनि सामेल छ?		
x	भूमि सुधार कार्य?		
xi	तलकर्षक?		
xii	अपतट पूर्वाधारहरू?		
xiii	उत्पादन तथा विनिर्माण प्रक्रया?		
xiv	सामग्री वा माल भण्डारको सुविधा?		
xv	ठोस अवशेष वा तरल बहिस्त्रावको उपचार वा विसर्जनको निम्ति सुविधा?		
xvi	परिचालन कर्मचारीको दीर्घकालिक घरको प्रबन्धका लागि सुविधा?		
xvii	निर्माण वा परिचालनको समय नयाँ सडक, रेल वा समुद्री यातायात?		
xviii	नयाँ सडक, रेल, वायु, जलमार्ग वा अन्य परिवहन पूर्वाधार, जसमा नयाँ वा परिवर्तित मार्ग र स्टेशन, पोत, विमानपोत आदि पनि सामेल छन्?		
xix	विद्यमान परिवहन मार्ग बन्द गर्ने वा अपयोजन गर्ने वा यातायात परिचालनमा परिवर्तनका लागि प्रमुख पूर्वाधार?		
xx	नयाँ वा अपरिवर्तित प्रेषण लाइन वा पाइपलाइन?		
xxi	अवरोधित गर्ने, बाँध बनाउने, पुल बनाउने, पुनःरेखाङ्कन वा जलमार्ग वा एक्कीफरको जल विज्ञानका लागि अन्य परिवर्तन?		
xxii	प्रवाह पार?		
xxiii	भूमिगत जल वा भूमिभित्रको पानी अन्तरण वा पृथकीकरण?		

	XXIV	नालीहरू वा प्रवाहलाई प्रभावित गर्ने जल निष्पादक वा भूमि स्तरमा परिवर्तन?		
	XXV	निर्माण, परिचालन वा निकालन कर्मचारीहरू वा सामग्रीको परिवहन?		
	XXVI	दीर्घकालीन रूपमा तोड्नु, शुरु गर्नु वा काम पुनः शुरु गर्नु?		
	XXVII	बन्द गर्ने समय जारी त्यस्ता क्रियाकलाप जसले पर्यावरणलाई प्रभावित गर्नसक्दछ?		
	XXVIII	कुनै क्षेत्रमा स्थायी वा अस्थायी रूपमा जनताको अनुप्रवेश?		
	XXIV	विदेशी प्रजातिहरू आउनु?		
	XXX	मूल निवासी प्रजाति वा अनुवांशिक विविधतालाई हानि?		
	XXXI	अन्य कुनै कारवाही?		
19.	पदार्थ वा सामग्रीहरूको उपयोग, भण्डारण, परिवहन, भर्ने/झार्ने वा उत्पादन, जुन मानव स्वास्थ्य वा पर्यावरणको निम्ति खरतनाक छ वा जसको मानव स्वास्थ्यलाई जोखिमबारे वास्तविकताको चिन्ता हुनसक्दछ?			
	क्र. स	सूचना/ जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छैन	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)
	i	पदार्थ वा सामग्रीको उपयोग, जुन मानव स्वास्थ्य वा पर्यावरणका (वनस्पति, वन्यजीव वा जल प्राणी) लागि परिसङ्कटमय (एमएसआइएचसी नियमहरू अनुसार) छ?		
	ii	रोग हुनुमा परिवर्तन वा रोगवाहकहरूमाथि रोगको प्रभाव (जस्तै, कीरा वा जलजन्य रोग) ?		
	iii	जनमानसको कल्याणमाथि प्रभाव, जस्तै जीवनको स्थितिमा परिवर्तन ल्याउने?		
	iv	मानिसहरूको संवेदनशील समूह, जुन परियोजना अर्थात् अस्पताल रोही, बाल, वृद्ध आदि जुन परियोजनाको कारण प्रभावित हुनसक्दछन्?		

	v	अन्य कुनै कारण?		
20.	वायुमा दूषक वा कुनै परिसङ्कटमय विषाक्त पदार्थको विसर्जन (केजी/घण्टा)			
	क्र. स	सूचना/ जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छै न	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)
	i	स्थायी वा चल संसाधनद्वारा जीवाश्म इन्धनको खपतका कारण उत्सर्जन?		
	ii	उत्पादन प्रक्रियाबाट उत्सर्जन?		
	iii	सामग्रीहरू भर्ने/झार्ने प्रक्रियाका साथमा भण्डारण वा ढुवानीको कारण उत्सर्जन?		
	iv	संयन्त्र अनि उपकरणसहित निर्माण गतिविधिको कारण उत्सर्जन?		
	v	मल-जल तथा अवशेष, निर्माण सामग्रीहरूको ढुवानीबाट धूलो अनि गन्ध?		
	vi	अवशेषहरूको भष्मीकरणबाट उत्सर्जन?		
	vii	खुल्ला वायुमा अवशेषहरू जलाउनुको कारण उत्सर्जन (उदाहरणका लागि, स्लेश सामग्री, निर्माण सामग्रीको डङ्गुर) ?		
	viii	कुनै अन्य स्रोतबाट उत्सर्जन		
21.	हल्ला तथा कम्पन उत्पन्न हुनु तथा प्रकाश एवं उष्माको उत्सर्जन			
	क्र. स	सूचना/ जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छै न	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)
	i	उपकरणको परिचालन, जस्तै इञ्जिन, वायानुकूलन संयन्त्र, चूर्णक संयन्त्रबाट?		
	ii	औद्योगिक वा त्यस प्रकारको प्रक्रियाबाट?		
	iii	निर्माण वा तोडफोडबाट?		
iv	विस्फोट वा पाइलिङबाट?			

	v	निर्माण वा परिचालन सम्बन्धी यातायातबाट?		
	vi	प्रकाशन वा प्रशीतन प्रणालीबाट?		
	vii	कुनै अन्य स्रोतबाट?		
22.	भूमि वा मल नाली, सतही जल, भूमिगत जल, तटीय जल वा समुद्रमा प्रदूषक विसर्जनले भूमि वा जललाई दूषित पार्ने जोखिम			
	क्र. स	सूचना/ जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छै न	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)
	i	परिसङ्कटमय सामग्रीको ढुवानी, भण्डारण, उपयोग वा छल्किनु/चुहुनुको कारण?		
	ii	जल वा भूमिमा (अनुमानित रूपमा विसर्जनको स्थान) मल-जल वा अन्य बहिस्त्रावको विसर्जनको कारण?		
	iii	वायु वा भूमि वा जलमा उत्सर्जित प्रदूषक जमा हुनुको कारण?		
	iv	कुनै अन्य स्रोतबाट?		
	v	के यी स्रोतहरूबाट पर्यावरणमा प्रदूषक जमा हुनुको कारण दीर्घकालीन जोखिम छ?		
23.	परियोजनाको निर्माण वा परिचालनको समय दुर्घटनाको जोखिम, जसले मानव वा पर्यावरणलाई प्रभावित पार्नसक्दछ			
	क्र. स	सूचना/ जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छै न	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)
	i	परिसङ्कटमय पदार्थहरूको विस्फोट, गाद, आगो, भण्डारण, ढुवानी वा उत्पादनबाट?		
	ii	कुनै अन्य कारणले?		
	iii	के प्राकृतिक आपदाको कारण पर्यावरणलाई पुऱ्याउने क्षतिको कारण परियोजना प्रभावित बन्नसक्दछ (जस्तै, भल-वाढी, भूईँचालो, पैहो, हात्तीसुँडे वर्षा)?		
24.	विषय, जसमाथि विचार गरिनुपर्नेछ (जस्तै, पारिमाणिक विकास), जसका			

कारण पर्यावरणीय प्रभाव हुनसक्दछ, वा जुन सञ्चयी प्रभावको निम्ति अन्य विद्यमान प्रभावसहित वा परिक्षेत्रमा नियोजित गतिविधिको निम्ति समर्थक छ			
क्र. स	सूचना/ जाँच सूची स्पष्टिकरण	छ/छैन	आँकडाको स्रोतसहित विवरण (सम्भव भएसम्म लगभग मात्रा/दरसहित)
i	जुन कारण आधारको विकास, सहायक विकास वा परियोजनाद्वारा विकासलाई सघाउ पुग्दछ, र जसको पर्यावरणमाथि प्रभाव हुनसक्दछ, जस्तै, बुनियादी पूर्वाधार (सडक, बिजुली, अवशेष वा अवशेषको जल उपचार आदि), आवासको विकास, निष्कर्षित उद्योग, पूर्ति उद्योग, अन्य कुनै?		
ii	जसको कारण स्थान पछिबाट उपयोग गरिन्छ र, जसको पर्यावरणमाथि प्रभाव पर्नसक्छ?		
iii	भावी विकासका लागि उदाहरण स्थापित गर्नु?		
iv	सामीप्यका कारण अन्य विद्यमान परियोजनामाथि सञ्चयी प्रभाव पर्नसक्दछ, वा त्यस प्रकारको प्रभावसहित नियोजित परियोजना?		
25.	के परियोजनामाथि कुनै विवाद थाँतीमा छ (छ/छैन); यदि छ भने विवरण प्रस्तुत गर्नुहोस्		
26.	के पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम/ वायु (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण)/ जल (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम अन्तर्गत कुनै निर्देश जारी गरिएको छ (छ/छैन), यदि भए विवरण प्रस्तुत गर्नुहोस्		
27.	संलग्न गरिनुपर्ने दस्तावेज		
क.	पूर्व सम्भाव्यता प्रतिवेदनको प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस् (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)		
ख.	मस्यौदा योजनाको प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस् (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)		
ग.	परियोजना प्रस्तावक वा प्राधिकृत व्यक्तिद्वारा		

	सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित व्याख्या पत्र अपलोड गर्नुहोस् (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)		
घ.	प्रयोक्त अभिकर्ताको निमित्त यस आवेदनलाई प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिको समर्थनमा परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्राधिकार पत्रको एक प्रति अपलोड गर्नुहोस् (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)		
28.	परिवचन		
	म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निमित्त दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।		
	नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना		
	<p>टिप्पणी :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. तटीय विनियम क्षेत्र अधिसूचना, 2018 अन्तर्गत अनापत्ति सामेल रहेको परियोजनाको आवेदनका साथ परियोजनाको क्रियाकलाप, डब्लुआरटीसीआरजेड (टीओआरको अवस्थामा) दर्शाउँदै एउटा प्राधिकृत अभिकर्ताद्वारा सम्यक् रूपमा रेखाङ्कित सीआरजेड नक्सा र राज्य तटीय क्षेत्र प्रबन्ध प्राधिकरणको (ईसीको अवस्थामा) सिफारिश प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ। सीआरजेडमा गरिने गतिविधिका लागि सीआरजेड अधिसूचना, 2019 का शर्तहरूका अधीनमा अपेक्षित अनापत्ति प्राप्त गर्नका साथसाथै कारवाही गरिनेछ। 2. राष्ट्रिय उद्यान, अभ्यारण्य, जैव मण्डल, आरक्षित क्षेत्र, पशुहरूको प्रवासी 		

गलियारादेखि 10 किलोमिटरभित्र स्तापित गरिने परियोजनाको सम्बन्धमा परियोजना प्रस्तावकले ती लक्षणहरूका साथसाथै परियोजनाको अवस्थिति दर्शाउँदै मुख्य वन्यप्राणी वार्डनद्वारा सम्यक् रूपमा अधिप्रमाणित नक्सा र त्यसमा मुख्य वन्यप्राणी वार्डको सिफारिश वा टिप्पणी प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ (पूर्व ईसीको अवस्थामा)।

3. विस्तारण/पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति पश्चात् स्पष्टिकरणको प्रस्तुति गर्नेसहित पर्यावरण, वन एवं जलवायु परिवर्तन मन्त्रालयका साथमा सबै पत्राचार, जुन समय-समयमा अपेक्षित रहनेछ, परियोजना प्रस्तावकका निमित्त ईसीमा सहभागिता केवल प्राधिकृत हस्ताक्षरीद्वारा गरिनेछ। प्राधिकृत हस्ताक्षरीले विनिर्दिष्ट परियोजनाका लागि परियोजना प्राधिकृत हस्ताक्षरीको दाबीको समर्थनमा दस्तावेज प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ।

परिशिष्ट - III

(खण्ड 11 हेर्नुहोस्)

प्रारूप 1-क

(केवल अनुसूचीको विषय 42 र 43 मा प्रवर्ग “ख-2” अन्तर्गत सूचीबद्ध भवन एवं निर्माण परियोजनाका लागि)

पर्यावरणीय प्रभावको जाँच सूची

(परियोजना प्रस्तावकले पूर्ण जानकारी उपलब्ध गराउनु पर्नेछ तथा, जहाँ कतै आवश्यक पर्छ, प्रारूपका साथ स्पष्टिकारक टिप्पणी संलग्न गर्नका साथै प्रस्तावित पर्यावरणीय प्रबन्ध तन्त्र योजना र निगारनी कार्यक्रमका साथमा प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ।)

क्र.स	विषय	विवरण
1.	भूमि पर्यावरण	
1.1	के वरिपरीको वातावरणसँग सङ्गतपूर्ण नरहेको परियोजनाले विद्यमान भूमिको उपयोगमा सारभूत परिवर्तन ल्याउनेछ? (प्रस्तावित भूमि उपयोग सक्षम प्राधिकारीद्वारा अनुमोदित मास्टर प्लान/विकास योजना अनुरूप हुनुपर्नेछ। भूमि उपयोगमा परिवर्तन, यदि भए, सक्षम प्राधिकारीबाट त्यसको वैधानिक अनुमोदन पनि बुझाउनुपर्नेछ।)	
1.2	भूमि क्षेत्र, निर्मित क्षेत्र, जल उपभोग, आवश्यक विद्युत, संयोजकता, सामुदायिक सुविधा, वाहन बिसाउनुको आवश्यकता आदि अनुसार सबै बृहत् परियोजनाको आवश्यकतालाई सूचीबद्ध गर्नुपर्नेछ।	
1.3	प्रस्तावित स्थलसँघ संलग्न विद्यमान सुविधाहरूमाथि प्रस्तावित गतिविधिले कस्तो प्रभाव पार्ने सम्भावना छ? (जस्तै खुल्ला ठाउँ, सामुदायिक सुविधा, विद्यमान भूमि उपयोगको विवरण, स्थानीय परिस्थितिकीलाई विघ्न-बाधा)।	
1.4	के कुनै महत्वपूर्ण भूमिमा विघ्न-बाधाको कारण पैहो, भू-क्षय वा अस्थिरता उत्पन्न हुनेछ? (माटोको प्रकार, ढलानको विश्लेषण, भूमि क्षयको संवेदनशीलता, भूईँचालो आदिको विवरण दिनुहोस्)।	

1.5	के ढल निकास प्रणालीमा परिवर्तनसित सम्बन्धित प्रस्ताव छ? (प्रस्तावित परियोजना स्थलबाट नजिकको ढल निकासी व्यवस्थालाई दर्शाउँदै कुनै समग्र नक्साको विवरण दिनुहोस्।)	
1.6	निर्माण गतिविधि – कटाई, भराई, भूमि सुधार आदिमा सामेल भूमि कार्यको मात्रा कति छ? (पुनरूद्धार भूमि कार्य, स्थल आधिका लागि बाहिरबाट सामग्री भर्ने परिवहनको विवरण दिनुहोस्)।	
1.7	निर्माण अवधिको समय जल प्रदाय अवशेष व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धमा विवरण दिनुहोस्।	
1.8	के फेदीतिर पर्ने क्षेत्र सिमसारमा परिवर्तन हुनेछ? (कसरी फेदीतिरको इलाका प्रस्तावित क्रियाकलापबाट उपान्तरित हुनेछ भन्ने विवरण दिनुहोस्।)	
1.9	के निर्माणको समय कूडा-कर्कट अनि अवशेषले स्वास्थ्यलाई खतरा उत्पन्न गर्नेछ? (निर्माणको समय निर्माण श्रमिकसहित अन्य कारणले उत्पन्न हुने अवशेषको विसर्जनका उपायहरू तथा मात्राको विवरण दिनुहोस्।)	
2	जल पर्यावरण	
2.1	विभिन्न उपयोगको अपेक्षाको विश्लेषणसहित प्रस्तावित परियोजनाका लागि जल अपेक्षाको कूल मात्रा दर्शाउनुहोस्। जल अपेक्षाको पूर्ति कसरी हुनेछ? स्रोत र मात्राको विवरण तथा जल अतिशेष विवरण प्रस्तुत गर्नुहोस्।	
2.2	जलको प्रस्तावित स्रोतको क्षमता कति छ? (प्रवाह वा प्राप्तिको आधारमा)	
2.3	यदि पूर्ति कुनै नगरपालिकाको स्रोतबाट होइन भने अपेक्षित जलको गुणस्तर के छ? (जलको गुणस्तरको वर्गसहित भौतिक, रासायनिक, जैविक लक्षणहरू दर्शाउनुहोस्)।	
2.4	अपेक्षित जलको कति मात्रालाई उपचारित अवशेष जलको पुनःचक्रणद्वारा पूर्ति गर्नसकिन्छ? (मात्रा, स्रोत र उपयोगिताको विवरण दिनुहोस्)।	
2.5	के अन्य उपयोगकर्ताद्वारा जलको अपयोजन हुनसक्छ? (कृपया अन्य विद्यमान उपयोग र उपभोगको मात्रामा परियोजनाको प्रभाव निर्धारित गर्नुहोस्)।	
2.6	प्रस्तावित गतिविधिबाट प्राप्त अवशेष जलले प्रदूषणको भारमा के वृद्धि गर्छ? (प्रस्तावित क्रियाकलापबाट प्राप्त हुने अवशेष जलको मात्रा र घटकको	

	विवरण दिनुहोस्)।	
2.7	जल अपेक्षाको जल सञ्चयबाट हुने पूर्तिको विवरण दिनुहोस्। सिर्जित सुविधाको विवरण दिनुहोस्।	
2.8	दीर्घकालीन आधारमा निर्माण चरणपछि क्षेत्रको प्रस्तावित परिजोयना पूरा भएको लक्षणको (मात्रात्मकता साथै गुणवत्ता पनि) कारण भूमि उपयोगमा आएको परिवर्तनको के-कस्तो प्रभाव हुनेछ? के यसले भल-पानी वा पानी जमिने कुनै प्रकारको समस्या बढाउने त होइन?	
2.9	भूमिगत जलमा प्रस्तावको कस्तो प्रभाव पर्नेछ? (के भूमिगत जलमा कल लगाउन सकिन्छ; भूमिगत जलको सारणी, पुनःभरण क्षमता तथा सक्षम प्राधिकारीबाट प्राप्त अनुमोदन, यदि भए, त्यसको विवरण दिनुहोस्।)	
2.10	भूमि तथा पानीलाई प्रदूषित गर्ने निर्माण गतिविधि बन्द गर्नका लागि के सावधानी/कदम चालिनेछ? (प्रतिकूल प्रभावबाट जोगाउनका लागि मात्रा अनि अप्राइने उपायको विवरण दिनुहोस्)।	
2.11	स्थलभिन्न कुनै प्रकारको तेल जलको व्यवस्था गरिनेछ कि? (क्षेत्रमा भल-बाढीबाट बाँच्नका लागि गरिएको उपाय, समग्र स्तरमा उपरदर्शनको स्थलसहित उपलब्ध गराइएको जल निकासी सुविधाको विवरण दिनुहोस्।)	
2.12	के आवश्यक अवधिमा विशेष रूपमा निर्माण श्रमिक परिचालनको कारण परियोजना स्थल वरिपरी अस्वच्छताको स्थिति उत्पन्न हुनसक्छ? (उचित स्पष्टिकरणलाई न्यायोचित ठहर्नुहोस्)।	
2.13	स्थल सुविधामा सङ्ग्रहण, उपचार र जल निकासीको सुरक्षित व्यवस्थाका लागि कस्तो प्रबन्ध गरिनेछ? (पुनःचक्रण र विसर्जनको निम्ति प्रविधि र सुविधासहित सिर्जन, उपचार क्षमताको, चाहे जुनै मात्रामा होस्, विवरण दिनुहोस्)।	
2.14	दोहोरो नलसाजी प्रणालीको विवरण दिनुहोस्, यदि उपयोग गरिएको उपचारित अवशेषलाई मल-मूत्र बगाउन वा अन्य कुनै प्रयोजनका लागि उपयोग गरिने भए।	
3	वनस्पति	
3.1	के जैवविविधतामाथि परियोजनाले कुनै खतरा उत्पन्न गर्दछ? (स्थानीय परिस्थितिकी प्रणालीको विशिष्ट जानकारीसहित यदि भए, वर्णन गर्नुहोस्)।	

3.2	के निर्माणमा वनस्पतिको विस्तृत निकासी वा उपान्तरण सामेल छ? (परियोजनाद्वारा प्रभावित रुख-पात अनि वनस्पतिको विस्तृत लेखाजोखा दिनुहोस्)।	
3.3	महत्वपूर्ण स्थलको विषयमा प्रभाव कम्ति गर्न प्रस्तावित उपाय के छ? (कुनै समुचित मापदण्डको, कुनै अभिन्यास योजनासहित बिरुवारोपन, परिक्षेत्र विकास, जल निकाय आदिको सिर्जनाको प्रस्तावबारे विवरण दिनुहोस्।)	
4.	जीवजन्तु	
4.1	के जीव जन्तु, स्थलीय साथै जलीय रूपमा कुनै प्रकार हटाउनु वा तिनीहरूको चलाचलमा बाधा उत्पन्न हुने सम्भावना छ? विवरण दिनुहोस्।	
4.2	क्षेत्रका जीव जन्तुहरूमाथि कुनै प्रत्यक्ष वा परोक्ष प्रभाव पर्नेछ? विवरण दिनुहोस्।	
4.3	जीव जन्तुहरूमाथि प्रतिकूल प्रभाव कम्ति गर्न करिडोर, फिस ल्याडर्स आदि जस्ता उपाय सामेल छ?	
5	वायु पर्यावरण	
5.1	के परियोजनाले द्वीपमा ग्यासको वायुमण्डलमा सान्द्रण बढ्नेछ र त्यसको परिणामस्वरूप उष्मा बढ्नेछ? (प्रस्तावित निर्माणको परिणामस्वरूप बढ्ने यातायातलाई ध्यानमा राख्दै विक्षेपण आदर्शमा आधारित अनुमानित मूल्यसहित पृष्ठभूमि वायु गुणस्तरको विवरण दिनुहोस्।)	
5.2	धूलो, विषाक्त वाष्प वा अन्य परिसङ्कटमय ग्यास बनिए के-कस्तो प्रभाव पर्नेछ? सबै मौसम विज्ञान मानकको सम्बन्धमा विवरण दिनुहोस्।	
5.3	के प्रस्तावले वाहनहरू बिसाउने स्थलमा कमी आउनेछ? परिवहन पूर्वाधार एवं सुधारका लागि प्रस्तावित उपायहरू, जस अन्तर्गत परियोजना स्थलमा प्रवेश र निग्रममा यातायातको व्यवस्था पनि छ, सबैको विद्यमान स्तरको विवरण दिनुहोस्।	
5.4	प्रत्येक प्रवर्ग अन्तर्गत क्षेत्रमा आन्तरिक सडक, साइकल मार्ग, पैदल मार्ग, पैदल मार्गमा हिँड्ने स्वरूपको विवरण दिनुहोस्।	
5.5	के यातायातको हल्ला अनि कम्पनमा महत्वपूर्ण वृद्धि हुनेछ? माथि उल्लेखित विषय घटाउन स्रोत अनि प्रस्तावित उपायबारे विवरण दिनुहोस्।	

5.6	परियोजना स्थलको वरिपरी ध्वनिको स्तर र कम्पन साथै परिवेशी वायुको गुणस्तरमा डीजी सेट अनि अन्य उपकरणको कस्तो प्रभाव पर्नेछ? विवरण दिनुहोस्।	
6	सौन्दर्यबोधक	
6.1	के प्रस्तावित निर्माणको परिणामस्वरूप कुनै दृश्य, दृश्य सुविधा वा भूदृश्यमा बाधा आइपर्नेछ? के प्रस्तावकले यी कुराहरूमाथि विचार गरेका छन्?	
6.2	के विद्यमान निर्माणमा नयाँ निर्माणले कुनै प्रतिकूल प्रभाव पार्नेछ? कुन कुरालाई ध्यानमा राखिएको छ?	
6.3	के अभिकल्प मापदण्डलाई प्रभावित गर्ने शहर रूप वा शहर अभिकल्पको कुनै स्थानीय आकलन गरिएको छ? त्यसबारे स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नसकिनेछ।	
6.4	के कुनै मानव विज्ञान सम्बन्धी वा पूरातात्त्विक स्थल वा बाह्य वस्तु वरिपरी छन्? यदि कुनै अन्य महत्त्वपूर्ण कुरा, जसमाथि प्रस्तावित स्थलको परिक्षेत्रमा भए विचार गरिने विवरण दिनुहोस्।	
7	सामाजिक-आर्थिक पक्ष	
7.1	के प्रस्तावको परिणामस्वरूप स्थानीय जनताको समाज सम्बन्धी निर्माणमा कुनै परिवर्तन आउनेछ? विवरण दिनुहोस्।	
7.2	प्रस्तावित परियोजनाको वरिपरी विद्यमान सामाजिक पूर्वाधारको विवरण दिनुहोस्।	
7.3	के परियोजनाले स्थानीय समुदायमाथि प्रतिकूल प्रभाव, पवित्र स्थल वा अन्य सांस्कृतिक मूल्यमाथि विघ्न-बाधा आइपर्नेछ? प्रस्तावित सुरक्षा उपाय के छ?	
8.	निर्माण सामग्री	
8.1	धेरै ऊर्जासहित निर्माण सामग्री उपयोग हुनसक्नेछ। के ऊर्जा कौशल प्रक्रियासहित निर्माण सामग्री उत्पादित गर्नेछ? (निर्माण सामग्री र त्यसको ऊर्जा कौशलता वा चयन गर्न ऊर्जा संरक्षणको उपायबारे विवरण दिनुहोस्)।	

8.2	निर्माणको समय सामग्रीको परिवहन र ढुवानीको कारण प्रदूषण, हल्ला र लोक अशान्ति हुनसक्छ। यी प्रभावहरू कम्ति गर्नका लागि के उपाय गरिनेछ?	
8.3	के सडक तथा पूर्वाधारमा पुनःचक्रित सामग्री उपयोग गरिनेछ? गरिने बचतको सीमाको विवरण दिनुहोस्।	
8.4	परियोजनाको परिचालन सम्बन्धी चरणको समय सिर्जना हुने अवशेषहरूको सङ्ग्रहण, पृथकीकरण र विसर्जनको पद्धतिबारे विवरण दिनुहोस्।	
9	ऊर्जा संरक्षण	
9.1	आवश्यक विद्युत, आपूर्तिको स्रोत, ब्याकअपको स्रोत आदिको पृष्ठभूमिबारे विवरण दिनुहोस्। निर्मित क्षेत्रमा प्रति वर्ग फीट ऊर्जा खपत कति छ? ऊर्जा खपत कम्ति गर्नका लागि कस्तो प्रयास गरिएको छ?	
9.2	विद्युतको ब्याकअपको प्रकार र क्षमता, जुन उपलब्ध गराउने योजना के छ?	
9.3	उपयोग गरिने काँचको अभिलक्षण के छ? शर्ट वेभ अनि लङ वेभ विकिरण दुवैसित सम्बन्धित त्यसका अभिलक्षणहरूको विनिर्देश उपलब्ध गराउनुहोस्।	
9.4	भवनमा कुन अप्रत्यक्ष र वास्तविक कारक उपयोग गरिँदैछ? प्रस्तावित परियोजनामा गरिएको उपयोजन स्पष्ट गर्नुहोस्।	
9.5	के गल्ली अनि भवनहरूको अभिन्यासले सौर ऊर्जा युक्तिहरूको क्षमता बढाउँदछ? के आफ्नो भवन परिसरमा उपयोगका लागि सडक बत्ती, आपात बत्ती र सौर तप्त जल प्रणालीको उपयोग गरिनेछ? विवरण दिनुहोस्।	
9.6	के प्रशीतन/तापन भार कम्ति गर्नका लागि सेडिडलाई प्रभावी रूपमा उपयोग गरिनेछ? पूर्व अनि पश्चिमी पर्खाल र छानामा शेडिडलाई अधिकतम बनाउन उपयोग गरिने सिद्धान्त के हो?	
9.7	के निर्माणमा ऊर्जाको स्थलमा शीतकरण, प्रकाशकरण र यान्त्रिक प्रणालीको उपयोग गरिन्छ? प्राविधिक विवरण दिनुहोस्। ट्रान्सफर्मर र मोटर दक्षता प्रकाशकरण तीव्रता वायु शीतकरण भार धाराहरूको विवरण दिनुहोस्। के सीएफसी एचसीएफसी फ्री चिलरको उपयोग गरिन्छ?	

	विनिर्देश दिनुहोस्।	
9.8	सूक्ष्म जलवायु परिवर्तनमा भवन क्रियाकलापलाई सम्भावित प्रभाव कस्तो पर्नेछ? तप्त द्वीप अनि प्रतीपन प्रभावको सिर्जनामाथि प्रस्तावित निर्माणमा सम्भावित प्रभावमाथि स्वतः निर्धारणको उल्लेख गर्नुहोस्।	
9.9	भवन आवरणको तापीय अभिलक्षण के छ? (क) छाना, (ख) बाहिरी पर्खाल, र (ग) झरोखा? उपयोग गरिएको सामग्री र व्यष्टिक घटकहरूको यु मूल्यमा आधारित मूल्यको विवरण दिनुहोस्।	
9.10	अग्नि सङ्कटको निम्ति प्रस्तावित सावधानी अनि सुरक्षा उपाय के छ? आपात योजनाको विवरण दिनुहोस्।	
9.11	भित्ताको सामग्रीको रूपमा यदि काँच उपयो गरिए, अन्तर्गत उत्सर्जन अनि तापीय अभिलक्षणको विवरणका साथै विनिर्देश उपलब्ध गराउनुहोस्।	
9.12	भवनमा वायु प्रवेशको दर के छ? प्रवेशको प्रभावलाई कसरी कम्ति गरिन्छ, विवरण दिनुहोस्।	
9.13	समग्र ऊर्जा खपतमा गैर पारम्परिक ऊर्जा प्रविधि कुन सीमासम्म उपयोग गरिन्छ? उपयोग गरिएको अक्षय ऊर्जा प्रविधिको विवरण दिनुहोस्।	
10	पर्यावरण प्रबन्धन योजना	
	पर्यावरण प्रबन्ध योजनामा निर्माण, परिचालन र परियोजनाको गतिविधिहरूको परिणामस्वरूप प्रतिकूल पर्यावरणीय प्रभावलाई घटाउनका लागि समस्त जीवन चक्रको अवधिमा गरिने क्रियाकलापमा प्रत्येक विषयका लागि सबै न्यूनतम गर्ने उपाय सामेल रहनुपर्नेछ। यसमा विभिन्न पर्यावरणीय विनियमको अनुपालनका लागि पर्यावरण निगरानी योजनाको आलेखन पनि रहनुपर्नेछ। आपत स्थितिमा, जस्तै आगलागी लगायतका स्थलमा दुर्घटनाको स्थितिमा चालिने कदमको विवरण पनि सामेल रहनुपर्नेछ।	
11.	संलग्नकहरू :	
क	परियोजना स्थल र वरिपरीको परिदृश्य	
ख	स्थलको अवस्थिति	
ग	प्रस्तावित स्थलको परिवर्ती विशेषता (500 मीटरभित्र)	

घ	समुचित मापदण्डमा स्थल (परिरेखा तथा सापेक्षिक भूमि प्रदर्शित गर्दै) (यदि उपलब्ध नभए केवल अवधारणात्मक योजना संलग्न गर्नसकिनेछ)।	
---	--	--

परिशिष्ट IV

(खण्ड 11 हेर्नुहोस्)

प्रारूप ख-2

प्रवर्ग ख-2 परियोजना/क्रियाकलापका लागि पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको निम्ति
आवेदन

1.	परियोजनाको लागत : वर्तमान मूल्य स्तरमा परियोजनाको कूल लागत (रुपियाँ लाखमा); पर्यावरण प्रबन्धनको निम्ति छुट्याइएको धनराशि (पूँजी); सीईआरको निम्ति छुट्याइएको धनराशि; ईएमपीको निम्ति छुट्याइएको धनराशि (वार्षिक आवर्ती)					
2	जल आवश्यकताको विवरण (निर्माण, परिचालन र समापन चरणको समय)					
	क.	स्रोत	मात्रा केएलडीमा	जल निकासीको पद्धति	स्रोतदेखि दूरी	परिवहन को तरिका
		स्रोत : सतह/भूमिगत जल/समुद्र/ अन्य; परिवहनको तरिका : पाइपलाइन/कुलो/अन्य; जल निकासीको पद्धति : ब्यारेज/ बाँध/ग्रहण कुवा/ज्याक कुवा/नलकूप/खुल्ला कुवा/अन्य				
	ख	पत्र सङ्ख्या; जारी गरिएको मिति; अनुमानित मात्रा; सक्षम प्राधिकारीबाट अनुमतिको प्रतिलिपि				
	ग	के विलवणिकरण (नुन-पानी छुट्याउने) प्रस्ताव छ (छ/छैन) (2) नुन-पानीको मात्रा (केएलडी); नुन-पानी विसर्जनको पद्धति				

		यदि छ भने (1) विलवणिकरणको क्षमता (केएलडी)						
3	अपशिष्ट जल प्रबन्धन (निर्माण, परिचालन एवं समापनको समय)							
	प्रकार/ स्रोत	उत्पादित अपशिष्ट जलको मात्रा (किलोलिटर प्रतिदिन)	शोधन क्षमता (किलोलि टर प्रतिदिन)	शोध न पद्ध ति	विस र्जन पद्धति	पुनःचक्रण/ उपयोगमा गरिने जलको (किलो प्रतिदिन)	पुनः प्रयोग उपचारित मात्रा लिटर प्रतिदिन)	निस्सारित जलको मात्रा (किलो लिटर प्रतिदिन)
4	ठोस अवशेष सिर्जना प्रबन्धन (बहु-प्रविष्टि स्वीकार्य)							
	विषय	मात्रा प्रति वर्ष	एकाइ	स्थलदेखि दूरी	परिवहनको पद्धति	विसर्जनको तरिका		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ विषय : औद्योगिक अपशिष्ट, नगरपालिका ठोस अवशेष, फ्लाई एश, बटम एश, परिसङ्कटमय अवशेष (परिसङ्कटम तथा अन्य अवशेष प्रबन्धन नियम 2016 अनुसार), ई- अवशेष, जैव चिकित्सा अवशेष, निर्माण एवं विध्वंश अवशेष, प्लास्टिक अवशेष, अन्य) ▪ एकाइ : (टन, किलो लिटर) ▪ विसर्जनको तरिका : (उपचार, भण्डारण तथा विसर्जन सुविधा (टीएसडीएफ), अधिकृत पुनःचक्रण, भूमि भरण, सेनिटेरी भूमि भरण, अन्य) 							
5	विभिन्न क्रियाकलापका लागि भूमि आवश्यकता (एकाधिक प्रविष्टि स्वीकार्य) हेक्टरमा							
	क्रियाकलाप/ अन्यको विवरण	सुविधा/ संयन्त्र/ भूमि आवश्यकता	अभिमत					
	हरित पट्टी							
	कूल							

	<ul style="list-style-type: none"> क्रियाकलाप/ सुविधा/संयन्त्र/ अन्यमा सामेल छ : मुख्य संयन्त्र, उपनगरी, हरितपट्टी, भष्म तलाउ, खानी क्षेत्र, ओबी डम्प क्षेत्र, सुरक्षा क्षेत्र, नौकायान पोखरी, भूमिभरण, जलाशय, विलवणिकरण संयन्त्र, ठोस अवशेष प्रबन्धनका लागि क्षेत्र, निर्मित क्षेत्र, अन्य
6	<p>यदि वनभूमि सामेल रहेको भए :</p> <p>यदि सैद्धान्तिक (चरण-1) अनुमोदन प्राप्त गरिएको भए : मन्त्रालयको मिसिल सङ्ख्या, सैद्धान्तिक (चरण-1) अनुमोदनको मिति, अपयोजित क्षेत्र;</p> <p>यदि सैद्धान्तिक (चरण-2) अनुमोदन प्राप्त गरिएको भए : मन्त्रालयको मिसिल सङ्ख्या, सैद्धान्तिक (चरण-2) अनुमोदनको मिति, अपयोजित क्षेत्र;</p>
7	<p>रुखहरूको कटाई, यदि भए : परियोजनाको निम्ति काटिएका रुखहरूको सङ्ख्या (यदि वनभूमि सामेल छैन भने); तथा रुख काट्ने अनि बिरुवा रोप्ने विषयको विवरण</p>
8	<p>भूमि अधिग्रहणको स्थिति : भूमि अधिग्रहण गरिसकेको; भूमि अधिग्रहण गर्न बाँकी रहेको; यदि अधिग्रहण गरिएको छैन भने अधिग्रहणको स्थिति</p>
9	<p>यदि अध्ययन क्षेत्रमा अनुसूची-1 का प्रजातिहरू उपस्थित भए :</p>
	<p>क. अनुसूची-1 का प्रजातिहरूको विवरण; संरक्षण योजनाको प्रतिसहित, अनुसूची-1 का प्रजातिहरूको निम्ति संरक्षण योजनाको विवरण; छुट्याइएको धनराशिको प्रावधान; कार्यान्वयनको अवधि, आदि।</p>
	<p>ख. अनुमोदनको प्रतिलिपिसहित सक्षम प्राधिकारीद्वारा अनुसूची -1 का प्रजातिहरूको निम्ति संरक्षण योजना अनुमोदनको विवरण; पत्र सङ्ख्या; जारी गरिएको मिति; सिफारिश, यदि भए आदि</p>
10	<p>यदि मूल क्षेत्रमा जल स्रोत विद्यमान भए :</p>
	<p>क. मूल क्षेत्रमा जलस्रोतको विवरण :</p>
	<p>ख. यदि अपयोजन अपेक्षित भए, अपेक्षित अपयोजनको विवरण, आयोजित अध्ययनको विवरण</p>
	<p>ग. सक्षम प्राधिकारीबाट प्राप्त अनुमतिको विवरण; पत्र सङ्ख्या, जारी गरिएको मिति; सिफारिश, यदि भए; तथा अनुमतिको प्रतिलिपि</p>
11	<p>जनबलको आवश्यकता : निर्माण/परिचालनको समय स्थायी/अस्थायी नियोजन; कूल जनबल</p>

12	हरित पट्टी, हेक्टरमा			
क.	नयाँ परियोजनाको मामिलामा : हरित पट्टीको कूल क्षेत्र; कूल परियोजना क्षेत्रको प्रतिशत; रोपिने बिरुवाको सङ्ख्या; बिरुवा रोपनका लागि छुट्याइएको धनराशि; हरित पट्टी योजना			
ख.	विस्तार/आधुनिकीकरण/उत्पाद मिश्रणमा परिवर्तन आदिको मामिलामा			
1	विवरण	विद्यमान	प्रस्तावित	कूल
	हरित पट्टीको कूल क्षेत्र			
	कूल परियोजना क्षेत्रको प्रतिशत			
	बिरुवाको सङ्ख्या			
2	छुट्याइएको धनराशि			
13	परियोजनाबाट लाभ			
	परियोजनाबाट लाभको प्रकार		परियोजनाबाट लाभको विवरण	
	(परियोजनाबाट लाभमा पर्यावरणीय, सामाजिक र अन्य लाभ सामेल हुनुपर्नेछ)।			
14	परियोजना सीआरजेड वा आइसीआरजेडमा अवस्थित भए, राज्य तटी क्षेत्र प्रबन्धन प्राधिकरणको सिफारिश : लगाइएको शर्त उल्लेख गर्नुहोस्; सामाजिक एवं पर्यावरणीय मुद्दा, जसको सल्लाह दिइएको छ, जसमा पुनर्वास एवं पुनर्स्थापना, जल, वायु, परिसङ्कटमय अवशेष, परिस्थितिकी पक्ष, इत्यादि सामेल छ, तर यी सबैसम्म सीमित छैन (संक्षिप्त विवरण प्रदान गरिनुपर्नेछ); सीजेडएमए वा आइसीजेडएमएको प्रतिलिपि।			
15	गौण खनिजको खनन गरिने भए			
क.	खनन गरिने खनिजको सङ्ख्या र विवरण			
ख.	खानीको क्षमता र आरओएम (रन अक् माइन)			
ग.	खनन योजना : अनुमोदन पत्र सङ्ख्या; अनुमोदनको मिति; अनुमोदित पत्र; अनुमोदित खनन पट्टा क्षेत्रफल; अनुमोदित क्षमता			

घ.	तकनिकी विवरण : कूल भूवैज्ञानिक भण्डार (मिलियन टन); न्यूनतम आरक्षित (मिलियन टन); निष्कर्षण योग्य भण्डार (मिलियन टन); निष्कर्षणको प्रतिशत (%); अयस्क/ खनिजको कोटि; स्ट्रिपिड अनुपात; औसत प्रावण्य (डिग्री); खनन विधि (खुल्ला खनन/भूमिगत/मिश्रित (खुल्ला खनन+भूमिगत)/ प्रवेश सुरुड; खानीको जीवन (वर्ष)	
ड.	सज्जीकरणको विवरण (पिस्रे/जाँच्ने/अन्यसहित) : यदि खनन पट्टा क्षेत्रभित्र पिस्रे संयन्त्र स्थापित गर्न प्रस्तावित भए : पिस्रे संयन्त्रको सङ्ख्या र पिसाईको विवरण (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि सामेल गर्नसकिनेछ)	
	पिस्रे उपकरणको पहिचान	क्षमता (टीपीएचमा)
	सङ्ख्या	अभिमत
च.	खनन पट्टाको विवरण : आशय पत्र अपलोड गर्नुहोस् (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्); सन्दर्भ सङ्ख्याका साथ खनन पट्टा निष्पादनको मिति; खनन पट्टाको विधिमान्यता; निर्दिष्ट मितिमा विधिमान्य निष्पादित खनन प्रपत्रको प्रतिलिपि, इत्यादि	
छ.	ओबी (अति भार) प्रबन्धन (केवल जब खनन पद्धति : खुल्ला खनन भए)	
I	बाह्य डम्पको विवरण : ओबी डम्पको सङ्ख्या; कूल क्षेत्र (हेक्टरमा); उँचाई (मिटरमा); परिमाण (मिलियन घन मिटरमा); पृष्ठभरण वर्षको सङ्ख्या	
ii	अतिरिक्त डम्पको विवरण : ओबी डम्पको सङ्ख्या; कूल क्षेत्र (हेक्टरमा); उँचाई (मिटरमा); परिमाण (मिलियन घन मिटरमा); पृष्ठभरण वर्षको सङ्ख्या	
ज.	माथिल्लो तहको माटोको प्रबन्धनबारे विवरण : खानीको पूर्ण जीवनमा खनन गरिएको माथिल्लो तहको माटोको मात्रा (मिलियन घन मिटरमा); खानीको पूरा जीवमा उपयोगका लागि प्रस्तावित माथिल्लो तहको माटोको मात्रा (मिलियन घन मिटरमा); खानीको पूरा जीवनमा अन्य क्रियाकलापको निम्ति उपयोग गर्न प्रस्तावित माथिलो तहको माटोको मात्रा (मिलियन घन मिटरमा)	
झ.	अन्तिम खानी रिक्तिको विवरण (केवल जब खनन पद्धति : खुल्ला खनन भए) : अन्तिम रिक्ति (हेक्टर); गहिराई (मिटरमा); मात्रा (मिलियन घन मिटरमा)	
ञ.	खानीको विवरण : (केवल जब खनन पद्धति : खुल्ला खनन भए) : अन्तिम रिक्ति	

		(हेक्टर); गहिराई (मिटरमा, जसलाई एउटा जल निकायमा परिवर्तन गर्ने प्रस्ताव छ); कूल खानी क्षेत्र (हेक्टरमा)			
ट.	परिवहनको विवरण : खाडल/भूमिगतदेखि सतहसम्म; सतहदेखि साइडिड/लडाई; परिवहन/वाहकको विवरण				
ठ.	भूमि उपयोगको विवरण (खननअघि)				
	भूमि उपयोग	एमएल क्षेत्रभित्र (हेक्टरमा)	एमएल क्षेत्र बाहिर (हेक्टरमा)	कूल	
	कृषि भूमि				
	वन भूमि				
	बाँझो भूमि				
	गाई चरन				
	सतही जल निकाय				
	जनसङ्ख्या				
	अन्य (निर्दिष्ट गर्नुहोस्)				
ड	भूमि उपयोग	बगान	जल निकाय	सार्वजनिक उपयोग	अन्य
	उत्खनन/खानी				
	माथिल्लो तहको माटो				
	बाहिरी ओबी डम्प				
	आन्तरिक ओबी डम्प				
	सडक				
	निर्मित क्षेत्र (कोलोनी/ कार्यालय)				
	हरित पट्टी				
	अक्षत क्षेत्र				
	अन्य				

		कूल			
ढ.		भूमि सुधार विवरण (केवल जब खनन पद्धति खुल्ला खनन भए) : खानीलाई आच्छादित गर्दै कूल वन्यकरण योजना कार्यान्वयन गरिनेछ। यसमा सामेल हुनेछ : बाहिरी ओबी डम्प (हेक्टरमा); आन्तरिक ओबी डम्प (हेक्टरमा); खानी (हेक्टरमा); सुरक्षा क्षेत्त्र (हेक्टरमा); अन्तिम रिक्ति (हेक्टरमा); गहिराई (मिटरमा, जसलाई जल निकायमा परिवर्तित गर्ने प्रस्ताव छ); प्रति हेक्टर बिरुवा रोपनको घनत्व (सङ्ख्यामा); अन्य, हेक्टरमा (जसमा एमएल परिसीमा, सडक, पूर्वाधार, बाँध क्षेत्रका साथै खनन क्षेत्र र पट्टा क्षेत्र बाहिर उपनगरमा इत्यादि) र कूल वन्यकरण (हेक्टरमा)			
ण		प्रगतिशील खनन समापन योजनाको स्थिति (केवल विस्तार परियोजनाको निम्ति); अनुमोदित प्रगतिशील खानी समापन योजना (बार चार्टमा) अनुसार विभइन्न क्रियाकलापको कार्यान्वयन; अनुमोदित प्रगतिशील खानी समापन योजनाबाट कुनै विचलन; कूल उत्खनन क्षेत्र (हेक्टरमा); उत्खनन पश्चात् कूल पृष्ठभरण गरिने क्षेत्र (हेक्टरमा); र कूल पुनर्निर्मित क्षेत्र (हेक्टरमा)			
16	क्षेत्र विशेष विवरण, यदि भए				
17	ईआइए परामर्शदाताको विवरण : प्रत्यायन सङ्ख्या; ईआइए परामर्शदाताको नाम; ठेगाना; दूरभाष सङ्ख्या; ई-मेल ठेगाना; प्रत्यायनको कोटि (कोटि क-का लागि पात्र/कोटि ख-का लागि पात्र); प्रत्यायनको क्षेत्र; प्रत्यायनको विधिमान्यता; क्युसीआइ/एनएबीटीद्वारा जारी गरिएको प्रत्यायन प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि				
18	संलग्न गर्नुपर्ने दस्तावेजहरू				
क.	ईएमपी प्रतिवेदनको प्रतिलिपि				
ख.	जोखिम आकलन प्रतिवेदनको प्रतिलिपि				
ग.	अनुमोदित खनन योजनाको प्रतिलिपि				
घ.	जिल्ला सर्वेक्षण प्रतिवेदनको प्रतिलिपि (केवल गौण खनिज खननका लागि)				
ङ.	प्रतिकृति अध्ययन प्रतिवेदन र आधारभूत सर्वेक्षण तथ्याङ्कको प्रतिलिपि (केवल नदीबाट बालुवा खनन प्रस्तावका लागि)				

	च.	खानी एवं भू-विज्ञान विभाग वा राजस्व विभाग, जुन लागू हुन्छ, त्यसबाट जारी समूह प्रमाणपत्र		
	छ.	अतिरिक्त मिसिल, यदि भए		
19	परिवचन			
	म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निमित्त दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।			
	नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना			

परिशिष्ट V

(खण्ड 11 हेर्नुहोस्)

प्रारूप – 2

पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिका लागि आवेदन

1	विचारार्थ विषयहरूको विवरण (टीओआर) : टीओआर/ मानक टीओआर जारी गरिएको मिति; मन्त्रालय/ एसईएलआइए मिसिल सङ्ख्या; टीओआर पत्रको प्रतिलिपि
2	लोक परामर्शको विवरण : यदि परियोजनाको लोक सुनुवाईमा छूट दिइएको छ भने, त्यसको कारण उल्लेख गर्नुहोस्; लोक सुनुवाईको विज्ञापन/प्रकाशनको मिति; विज्ञापनको प्रति अङ्ग्रेजीमा; के लोक सुनुवाईको अध्यक्षता, पसिशिष्ट-1 मा उल्लेख गरिएका अनुरूप त्यस कोटिका कुनै अधिकारीद्वारा गरिएको थियो (हो/होइन) ;

	पीठासीन अधिकारीको पदनाम; लोक सुनुवाईको विधिवत हस्ताक्षरति कारवाहीको प्रति; लोक सुनुवाईको मिति; लोक सुनुवाईको स्थान (गाउँ, महकुमा, जिल्ला, राज्य); प्रस्तावित परियोजनादेखि लोक सुनुवाईको स्थलको दूरी (किमि.); उपस्थित जनमानसको सङ्ख्या; यदि एकभन्दा धेरै लोक सुनुवाई आयोजित गरिएको भए, कृपया प्रत्येक लोक सुनुवाईको विवरण दिनुहोस्।							
3	विस्तार परियोजनाको भए, पहिलेको पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको शर्तहरू अनुपालनको स्थितिसित सम्बन्धित प्रमाणित प्रतिवेदनको विवरण; एमओईएफसीसीको क्षेत्रीय कार्यालय/ सीपीसीबी/ एसपीसीबी/ युटीपीसीसीको क्षेत्रीय कार्यालयको विवरण, जहाँबाट पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको शर्तहरू अनुपालनसित सम्बन्धित प्रमाणित प्रतिवेदन प्राप्त गरिएको छ तथा पत्र सङ्ख्या; स्थल दौडाहाको मिति तथा अनुपालनको स्थिति; पहिलेको पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिका शर्तहरू अनुपालन सम्बन्धी प्रमाणित प्रतिवेदनको प्रति।							
4	परियोजनाको लागत : वर्तमान मूल्य स्तरमा परियोजनाको कूल लागत (रुपियाँ लाखमा); पर्यावरण प्रबन्धनका (पूँजी) लागि छुट्याइएको धनराशि (रुपियाँ लाखमा); सीईआर (करपोरेट पर्यावरणीय जवाफदेयता) अन्तर्गत छुट्याइएको धनराशि (रुपियाँ लाखमा); पर्यावरण प्रबन्धन योजना (ईएमपी) अन्तर्गत छुट्याइएको धनराशि (प्रति वर्ष आवर्ती) (रुपियाँ लाखमा)							
5	बुनियादी तथ्याङ्क (वायु/जल/ध्वनि/माटो/भूमिगत जलको तालिका/अन्य)							
	क.	बुनियादी तथ्याङ्क सङ्कलनको काल अवधि [मिति (डीडी/एमएम/वाईवाईवाईवाई) देखि : मिति (डीडी/एमएम/वाईवाईवाईवाई)] सम्म						
	ख.	मौसम (ग्रीष्मकालीन/मनसून पूर्व/ मनसून पश्चात/शीतकालीन)						
	ग.	परिवेशी वायु गुणस्तर (एएक्यु) निगरानी स्थानको सङ्ख्या						
	घ.	एएक्यु निगरानीको (एकभन्दा धेरै प्रविष्टिको अनुमति छ) विवरण						
		मानदण्ड प्रदूषक	एका इ	अधितम मानक	न्यूनतम मानक	98 प्रतिशत मानक	निर्दिष्ट मानक	

<ul style="list-style-type: none"> मानदण्ड प्रदूषक : (पीएम 10, पीएम 2.5, सल्फर डाइअक्साइड, एनओएक्स, क्षेत्र विशेष अन्य मानदण्ड) एकाइ : (माइक्रो ग्राम प्रति घन मिटर, नेनो ग्राम प्रति घन मिटर, मिलिग्राम प्रति घन मिटर, आवश्यक छैन) 						
ड.	भूमिगत जल निगरानी स्थानको सङ्ख्या					
च.	भूमिगत जलको विवरण (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)					
मानदण्ड प्रदूषक	एकाइ	अधितम मानक	न्यूनतम मानक	98 प्रतिशत मानक	निर्दिष्ट मानक	
मानदण्ड प्रदूषक : (पीएच, टीएसएस, टीडीएस, कूल कठोरता, क्लोराइड, फ्लोराइड, भारी धातु, क्षेत्रको निम्ति विशेष अन्य मापदण्ड); एकाइ : मिलिग्राम/लिटर/ आवश्यक छैन)						
छ.	सतही जल निगरानी स्थानको सङ्ख्या				:	
ज.	भूमिगत जलको विवरण (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)				:	
मानदण्ड प्रदूषक	एकाइ	अधितम मानक	न्यूनतम मानक	98 प्रतिशत मानक	निर्दिष्ट मानक	
मापदण्ड : (पीएच, डीओ, बीओडी, सीओडी, क्षेत्र विशेष मापदण्ड); एकाइ : (मिलिग्राम/लिटर/ आवश्यक छैन)						
झ.	परिवेशी ध्वनि निगरानी स्थानको सङ्ख्या				:	
ञ.	ध्वनि निगरानीको विवरण (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)					
मानदण्ड प्रदूषक	एकाइ	अधितम मानक	न्यूनतम मानक	98 प्रतिशत मानक	निर्दिष्ट मानक	

	मापदण्ड : [एलइक् यू(ददन), एलइक् यू(रात)]; आकाइ: - [ए-वेटेड डेजसबल (डीबी) (ए)]				
ट	माटो अनुगमन स्थलहरुको सङ्ख्या (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)				
मानदण्ड प्रदूषक	एकाइ	अधितम मानक	न्यूनतम मानक	98 प्रतिशत मानक	निर्दिष्ट मानक
<p>मापदण्ड : [पीएच, एन (नाइट्रोजन), पी (फोस्फोरस), के (पोटासियम), विद्युत चालकता]</p> <p>एकाइ : (मिलि सेमिन्स प्रति सेन्टिमिटर, मिलिग्राम प्रति लिटर, प्रतिशत, सेन्टिमिटर प्रति सेकेण्ड, मिलि समकक्ष प्रति 100 ग्राम, मिलिग्राम प्रति किलोग्राम, भाग प्रति मिलियन, किलोग्राम प्रति हेक्टर, अन्य)</p>					
1.	भूमिगत जल तालिका				
i	जल तालिकाको सीमा, मनसून पूर्व मौसम (भूमिगत जल जमीनदेखि ... मिटर मुनि (एमजीएल); देखि.....सम्म				
ii	जल तालिकाको सीमा, मनसून पश्चात् मौसम (भूमिगत जल जमीनदेखि ... मिटर मुनि (एमजीएल); देखि.....सम्म				
iii	यदि भूमिगत जल परस्परच्छेद सामेल भए, पत्र सङ्ख्या; जारी गरिएको मिति; केन्द्रिय भूमिगत जल प्राधिकरणको पत्रको प्रतिलिपि				
6	पानीको आवश्यकताको विवरण (निर्माण, परिचालन र समापनको समय)				
क.	स्रोत	केएलडीमा मात्रा	पानी निकासीको विधि	स्रोतदेखि दूरी	परिवहनको साधन
<p>स्रोत : भूमिगत/सागर/अन्य; परिवहनको माध्यम : पाइपलाइन/ नहर/ अन्य; पानी निकासीको विधि : ब्यारेज/बाँध/कुवा/ ग्रहण कुवा/ज्याकवेल/ नलकूप/ खुल्ला कुवा/ अन्य</p>					
ख.	पत्र सङ्ख्या : जारी गरिएको मिति; अनुमानित मात्रा; सक्षम प्राधिकारीबाट				

	अनुमतिको प्रतिलिपि						
ग.	यदि विलवणिकरण प्रस्तावित (1) विलवणिकरण क्षमता (केएलडी); (2) खारापनको गुणस्तर (केएलडी; खारा पानी विसर्जनको तरिका)						
7	अपशिष्ट जल प्रबन्धन (निर्माण, परिचालन र समापनको समय)						
प्रकार / स्रोत	उत्पन्न अपशिष्ट जलको मात्रा	उपचार क्षमता (किलो लिटर प्रतिदिन)	उपचार विधि	विसर्जनको तरिका	पुनःचक्रण/पुनः उपयोगमा गरिने उपचारित पानीको मात्रा (किलो लिटर प्रति दिन)	निस्सारित जलको मात्रा (किलो लिटर प्रतिदिन)	
8	उत्पन्न ठोस अपशिष्टको प्रबन्धन (निर्माण, परिचालन र समापनको समय)						
विषय	मात्रा प्रति वर्ष	एकाइ	स्थलदेखि दूरी	परिवहनको साधन	विसर्जनको तरिका		
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ विषय : (औद्योगिक अपशिष्ट, नगरपालिका ठोस अपशिष्ट, फ्लाई एश, बटम एश, परिसङ्कटमय अपशिष्ट (परिसङ्कटमय तथा अन्य अपशिष्टअट प्रबन्धन नियम, 2016 अनुसार), ई-अपशिष्ट, जैव चिकित्सीय अपशिष्ट, निर्माण एवं विध्वंश अपशिष्ट, प्लास्टिक अपशिष्ट, अन्य) ▪ एकाइ : (टन, किलो लिटर) ▪ विसर्जनको तरिका : (शोधन, भण्डारण एवं विसर्जन सुविधा (टीएसडीएफ), अधिकृत पुनःचक्रक, भूमि भरण, सेनिटेरी भूमिभरण, अन्य) 						
9	वायु गुणस्तर प्रभाव पूर्वानुमान (निर्माण, परिचालन एवं समापनको समय)						
मानदण्ड प्रदूषक	ए का इ	आधारभूत सान्द्रण	न्यूनतम मान	वृद्धिशील सान्द्रण	कूल जीएलसी	निर्दिष्ट मानक	

	मापदण्ड : (पीएम ¹⁰ , पीएम, सल्फर डाइ अक्साइड, एनओएक्स, क्षेत्र विशेष अन्य मापदण्ड; एकाइ : (माइक्रोग्राम प्रति घन मिटर, आवश्यक छैन)						
10	विभिन्न क्रियाकलापका लागि भूमिको आवश्यकता (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)						
	क्रियाकलाप/सुविधा/संयन्त्र/ अन्यको विवरण	भूमिको आवश्यकता	अभिमत				
	कूल						
	<ul style="list-style-type: none"> क्रियाकलाप/ सुविधा/संयन्त्र/ अन्यमा सामेल छ : मुख्य संयन्त्र, उप-नगर, हरित पट्टी, ऐश तलाउ, खानी क्षेत्र, ओबी डम्प क्षेत्र, सुरक्षा क्षेत्त्र, नौकायान तलाउ, भूमिभरण, जलाशय, विलवणिकरण संयन्त्र, ठोस अपशिष्ट प्रबन्धनका लागि निर्मित क्षेत्र, अन्य 						
11	यदि वन भूमि सामेल भए :						
	<ul style="list-style-type: none"> यदि सैद्धान्तिक (चरण-1) अनुमोदन प्राप्त गरिएको भए : पर्यावरण वन तथा जलवायु परिवर्तन मन्त्रालयको मिसिल सङ्ख्या; सैद्धान्तिक (चरण-1) अनुमोदनको मिति; अपयोजित क्षेत्र; यदि सैद्धान्तिक (चरण-2) अनुमोदन प्राप्त गरिएको भए : पर्यावरण वन तथा जलवायु परिवर्तन मन्त्रालयको मिसिल सङ्ख्या; सैद्धान्तिक (चरण-2) अनुमोदनको मिति; अपयोजित क्षेत्र; 						
12	रुखहरू काट्नु परेको यदि भए : परियोजनाका निम्ति काटिएको रुखको सङ्ख्या (यदि वनभूमि सामेल नभए); तथा रुखहरू काट्ने र बिरुवा रोप्ने विवरण (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)						
13	भूमि अधिग्रहणको स्थिति : भूमि अधिग्रहण गरिसकिएको छ; भूमि अधिग्रहण गर्न बाँकी छ; यदि अधिग्रहण गरिएको छैन भने भूमि अधिग्रहणको स्थिति।						
14	पुनर्वास एवं पुनर्स्थापना (आर एवं आर), यदि भए : [गाउँको सङ्ख्या; परिवारको सङ्ख्या; पीडीएफको (परियोजनाद्वारा विस्थापित परिवार) सङ्ख्या; पीएएफको (परियोजना प्रभावित परिवार) सङ्ख्या; आर एवं आरको निम्ति छुट्याइएको						

	धनराशि; आर एवं आरको स्थिति (पूर्ण/ प्रगतिमा/ शुरु गर्न बाँकी छ)]			
15	यदि अनुसूची-1 का प्रजाति उपस्थित भए :			
	क.	अनुसूची-1 प्रजातिको विवरण; संरक्षण योजनाको प्रतिलिपिसहित अनुसूची-1 प्रजातिका लागि संरक्षण योजनाको विवरण; धनराशिको प्रावधान; कार्यान्वयनको मियाद, आदि		
	ख.	अनुमोदनको प्रतिलिपिका साथमा सक्षम प्राधिकारीद्वारा अनुसूची-1 प्रजातिको संरक्षणका लागि योजना अनुमोदनको विवरण; पत्र सङ्ख्या; जारी गरिएको मिति; सिफारिशहरू, यदि भए, आदि।		
16	यदि मूल क्षेत्रमा जल निकाय विद्यमान भए			
	क.	मूल क्षेत्रमा जल निकायको विवरण :		
	ख.	यदि अपयोजन अपेक्षित भए : अपेक्षित अपयोजनको विवरण, आयोजित अध्ययनको विवरण		
	ग.	सक्षम प्राधिकारीबाट प्राप्त अनुमतिको विवरण : पत्र सङ्ख्या; जारी गरिएको मिति; सिफारिश, यदि भए, अनुमति पत्रको प्रतिलिपि		
17	यदि मूल क्षेत्रमा जल निकाय भए : मूल क्षेत्रमा जल निकायको विवरण; मूल क्षेत्रमा जल निकायको दिशा (उत्तर/दक्षिण/ पूर्व/ पश्चिम/ उत्तरपूर्व/ दक्षिण पूर्व/ दक्षिण पश्चिम); मूल क्षेत्रमा जल निकायको दूरी (किलोमिटर)			
18	जनबलको आवश्यकता : निर्माण/परिचालनको समय स्थायी/ अस्थायी नियोजन : कूल जनबल			
19	हरित पट्टी हेक्टरमा			
	क.	नयाँ परियोजना भए : हरित पट्टीको कूल क्षेत्र, कूल परियोजना क्षेत्रको प्रतिशत; रोपिने बिरुवाको सङ्ख्या; बिरुवा रोपनको निमित्त छुट्याइएको धनराशि; हरित पट्टी योजनाको प्रतिलिपि।		
	ख.	विस्तार/आधुनिकीकरण/उत्पाद मिश्रणमा परिवर्तनको स्थितिमा		
	i	विवरण	विद्यमान	प्रस्तावित
		हरित पट्टीको कूल क्षेत्र		
		कूल परियोजना क्षेत्रको प्रतिशत		
		बिरुवाको सङ्ख्या		

		छुट्याइएको धनराशि			
	ii	हरित पट्टी योजनाको प्रतिलिपि			
20	परियोजनाबाट लाभ				
	परियोजनाबाट लाभको प्रकार		परियोजनाबाट लाभको विवरण		
	(परियोजनाबाट लाभमा पर्यावरण, सामाजिक तथा अन्य लाभ सामेल हुनुपर्नेछ)				

21	यदि परियोजना/क्रियाकलापमा सीआरजेड/आइसीआरजेडको अधिसूचनाको शर्त लागू हुने भए				
क.	सीआरजेड वर्गिकरण [सीआरजेड -I (क), सीआरजेड-I (ख), सीआरजेड-II, सीआरजेड III, सीआरजेड IV, (क), सीआरजेड IV (ख)]; स्थानको प्रकार, गैर क्षय तट, निम्न एवं मध्यम क्षय तट, उच्च क्षय तट; मेङ्ग्रोभ सामेल भूमिको विवरण, यदि भए; मेङ्ग्रोभ भूमिको क्षेत्रफल हेक्टर)				
ख	यदि ईआइए (स्थलीय) अध्ययन गरिएको भए : ईआइए (स्थलीय) अध्ययनको सारांश विवरण; ईआइएमा गरिएका सिफारिशको प्रतिलिपि; (ईआइए स्थलीय) अध्ययनको अवधिदेखि ईआइए (स्थलीय) अध्ययनको अवधिसम्म, यदि नगरिएको भए, त्यसको कारण				
ग	यदि ईआइए (समुद्री) अध्ययन गरिएको भए, ईआइए (समुद्री) अध्ययनको सारांश विवरण; ईआइएमा गरिएका सिफारिशको प्रतिलिपि; (ईआइए समुद्री) अध्ययनको अवधिदेखि ; ईआइए (समुद्री) अध्ययनको अवधिसम्म; यदि गरिएको छैन भने त्यसको कारण				
घ	आपदा प्रबन्धन योजना/ राष्ट्रिय तेल रिसाव आपदा आकस्मिकता योजना (यदि लागू भए)				
ङ	परियोजनाको प्रकार : (रिसर्ट/ भवन/ नागरिक सुविधा/ तटीय सडक/ स्टिल्टमा सडक, तापीय विद्युत ब्लो डाउनदेखि पाइपलाइन, शोधित बहिस्त्रावको समुद्री विसर्जन, माल/ रसायनको भण्डारण सुविधा/ अपतटीय पूर्वाधार, विलवणिकरण संयन्त्र, दुर्लभ माटो/परमाणु खनिजको खनन, मल-जल उपचार				

	संयन्त्र, लाइटहाउस, पवन चक्की, अन्य
च	यदि रिसर्ट/ भवन/नागरिक सुविधा भए : सीआरजेड मानचित्र वा सीआरजेड तयार गर्ने एजेन्सीको नाम, कूल क्षेत्र, निर्मित क्षेत्र (हेक्टरमा) ; पूर्वाधारको उँचाई, एफएसआइ अनुपात; शासक नगर नियोजन निगम/ विनियम; वाहन बिसाउनी क्षेत्रको प्रावधानको विवरण
छ	यदि तटीय सडक/ स्टिल्टमा सडक भए : सीआरजेड मानचित्र वा सीआरजेड तयार गर्ने एजेन्सीको नाम, भूमि पुनर्ग्रहणको क्षेत्र, भूमि सुधारका लागि गाढ/माटोको अनुमानित मात्रा, आवागमनको वहन क्षमता
ज	यदि थर्मल पावर ब्लो डाउनबाट पाइपलाइन जाने भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; पाइपलाइनको लम्बाई; सीआरजेड वा आइसीआरजेड क्षेत्रबाट गुज्रिने पाइपलाइनको लम्बाई; खननको गहिराई; खननको चौडाई; समुद्र तटदेखि गहन समुद्रसम्म पाइपलाइनको लम्बाई; समुद्रको पानीको सतहदेखि बाहिरी प्रवाह विन्दुको गहिराई; निस्तारण विन्दुमा परिवेशमाथि बाहिरी प्रवाहको तापमान।
झ	यदि शोधित बाहिरी प्रवाह समुद्रमा विसर्जन गरिने भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; ग्रहण / निकासीको अवस्थान; निकासी विन्दुको गहिराई; पाइपलाइनको लम्बाई; सीआरजेड वा आइसीआरजेड क्षेत्रबाट गुज्रिने लम्बाई; खननको गहिराई; खननको चौडाई, समुद्र तटदेखि गहन समुद्र/क्रीकसम्म पाइपलाइनको लम्बाई; समुद्रमा पानीको सतहदेखि बाहिरी प्रवाह विन्दुको गहिराई; निस्तारण विन्दुमा समुद्रको गहिराई; विसर्जनको प्रकार
ञ	यदि सामान/ रसायनको भण्डारण सुविधा भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; रसायनको नाम र प्रकार; रसायनको अन्तिम उपयोग; भण्डारणका लागि ट्याङ्कीको सङ्ख्या; ट्याङ्कीको क्षमता
ट	यदि अपतटीय पूर्वाधार भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; अन्वेषण वा विकास; समुद्र तलको गहिराई; रिङ्ग/प्लेटफर्मको सङ्ख्या; समूह सङ्ग्रहक स्टेशनको विवरण
ठ	यदि विलवणिकरण संयन्त्र भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; विलवणिकरणको क्षमता; कूल खारा पानी उत्पादन;

		विसर्जन विन्दुमा परिवेशको तापमान; अधिक बहिःवाहको तापमान; परिवेशको लवणता; विसर्जन विन्दु
ड		यदि दुर्लभ माटो/ परमाणु खनिजको खनन भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; खनन क्षमता, खननको निमित्त गरिएको आयतन/क्षेत्र, उत्खनन गरिएको खनिजको प्रकार, खनिजको अन्तिम उपयोग
ढ		यदि मल-जल शोधन संयन्त्र भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; क्षमता; निर्माणको कूल क्षेत्र; सीपीसीबी/ एसपीसीबी/ अन्य अधिकृत एजेन्सीद्वारा निर्दिष्ट प्रवाह मापदण्डको अनुपालन; यदि निस्सारण समुद्री जल/क्रीकमा भए (समुद्र तटदेखि दूरी, समुद्र तटदेखि / ज्वारीय नदी तटसम्म); समुद्रको पानीको सतहदेखि बाहिर प्रवाह विन्दुको गहिराई, प्रपात विन्दुमा समुद्रको गहिराई
ण		यदि लाइट हाउस भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; निर्माणको कूल क्षेत्र; पूर्वाधारको उँचाई
त		यदि पवन चक्की भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; क्षमता (मेगावाट); सर्वराह लाइन (भूमिदेखि माथि, भूमिगत); पवन चक्कीको व्यास; ब्लेडको लम्बाई; घुर्णनको गति; संरचनाको उँचाई
थ		यदि अन्य भए : सीआरजेड वा आइसीआरजेडको मानचित्र तयार गर्ने एजेन्सीको नाम; कृपया मुख्य विशेषताका साथ निर्दिष्ट गर्नुहोस्; प्रासाङ्गिक दस्तावेजको प्रतिलिपि
द		एलटीएल/एचटीएलदेखि परियोजनाको दूरी (मिटरमा) उल्लेख गर्नुहोस्
	i	सीआरजेड अधिसूचनाको खण्ड, जसअन्तर्गत परियोजनाको स्वीकृत/विनियमित क्रियाकलाप गरिन्छ
	ii	यदि सीआरजेड मानचित्रले एचटीएल प्रदर्शित गर्ने भए, 1:4000 मापमा तयार गरिएको एलटीएल सीमाङ्कन : एचटीएलदेखि परियोजनाको दूरी (मिटरमा) उल्लेख गर्नुपर्नेछ साथै मानचित्र अपलोड गर्नुपर्नेछ (केएमएल फाइल);
	iii	यदि सीआरजेड वा आइसीआरजेड मानचित्र 1:4000 मापमा परियोजना

		विन्यास निर्धारित गरिएको भए, केएमएल फाइल अपलोड गर्नुहोस्
	IV	यदि सीआरजेड मानचित्र 1:25,000 परियोजना स्थलदेखि 7 किलोमिटरको अर्धविन्यासमा तयार गरिएको भए; केएमएल फाइल अपलोड गर्नुहोस्
	V	यदि सीआरजेड वा आइसीआरजेड मानचित्र अन्य अधिसूचित ईएसएसहित सीआरजेड I, II, III र IV प्रदर्शित गर्दै तयार गरिएको भए, केएमएल फाइल अपलोड गर्नुहोस्
	Vi	यदि राज्य प्रदूषण नियन्त्रण बोर्डबाट अनापत्ति प्रमाण पत्र प्राप्त गरिएको भए, अनापत्ति प्रमाण पत्रको प्रतिलिपि
	ध	वर्षा जल सञ्चयन प्रणालीको विवरण
	न	राज्य तटीय क्षेत्र प्रबन्धन प्राधिकरणको सिफारिश : लगाइका शर्तहरू उल्लेख गर्नुहोस्; सामाजिक एवं पर्यावरणीय मुद्दा, जसको सल्लाह दिइएको छ, र जसमा आर एवं आर, जल, वायु, परिसङ्कटमय अपशिष्ट, परिस्थितिकीय पक्ष, इत्यादि सामेल छ, तर त्यससम्म सीमित छैन (संक्षिप्त विवरण प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ); सीजेडएमए वा आइसीजेडएमएको प्रतिलिपि
22	क्षेत्र विशेष विवरण :	
I	खनन प्रस्तावको स्थितिमा	
क	खनन गरिने खनिजको सङ्ख्या (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)	
	खनन गरिने खनिज	प्रमुख वा गौण खनिज
ख	आरओएम (रन अव् माइन) खानीको क्षमता	
ग	गौण खनिजको मामिलामा समूह प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि	
घ	खानी योजना : अनुमोदन पत्र सङ्ख्या; अनुमोदनको मिति; अनुमोदित पत्रको प्रतिलिपि; अनुमोदित खनन पट्टा; अनुमोदित क्षमता	
ङ	तकनिकी विवरण : कूल भूवैज्ञानिक भण्डार (मिलियन टन) ; खनन योग्य भण्डार (मिलियन टन) ; निष्कर्षण योग्य भण्डार (मिलियन टन) ; निष्कर्षणको प्रतिशत (%); कोइला/अयस्क/ खनिज ग्रेड; स्ट्रिपिङ अनुपात; ग्यासी अवस्थाको	

		श्रेणी (केवल कोइला खानीको निम्ति, अन्य लेख्न सकिन्छ, आवश्यक छैन) ; औसत प्रावण्य (डिग्री) ; परतको अधिकतम मोटाई (मिटर) (केवल कोइला खानीको निम्ति, अन्य लेख्न सकिन्छ, लागू हुँदैन) ; खननको विधि (खुल्ला/भूमिगत/ मिश्रित (खुल्ला+भूमिगत)/ प्रवेश मार्ग; खानीको जीवन (वर्षमा)	
च	सज्जिकरणको विवरण (पिस्ने/जाँच्ने/अन्य सहित) : यदि पिस्ने संयन्त्र खनन क्षेत्रभित्र स्थापित गर्न प्रस्तावित भए : पिस्ने संयन्त्रको सङ्ख्या र विवरण (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)		
	पिस्ने संयन्त्रको आइडी	क्षमता (टीपीएच)	अभिमत
छ	यदि खनन पट्टा क्षेत्रभित्र सज्जिकरण संयन्त्र/ कोइला धुने केन्द्र स्थापित गर्ने प्रस्ताव भए : सज्जिकरण/धुने प्रविधि; क्षमता		
ज	यदि लागू भए, परतको विवरण : परतको सङ्ख्या; कार्य गरिने परतको मोटाई; सीमको अधिकतम मोटाई (मिटर)		
झ	खनन पट्टाको विवरण : आशय पत्र अपलोड गर्नुहोस्; सन्दर्भ सङ्ख्याका साथ खनन पट्टा निष्पादनको मिति; खनन पट्टाको विधिमान्यता; निर्धारित मितिमा विधिमान्य निष्पादित खनन प्रपत्रको प्रतिलिपि		
ञ	ओबी (अति भार) प्रबन्धन (केवल खनन पद्धति खुल्ला खनन भए)		
	i	बाहिरी डम्पको विवरण : ओबीको सङ्ख्या; कूल क्षेत्र (हेक्टरमा) ; उँचाई (मिटरमा) ; परिमाण (मिलियन घन मिटरमा) ; पृष्ठभरण वर्षको सङ्ख्या	
	ii	अतिरिक्त डम्पको विवरण : ओबी डम्पको सङ्ख्या; कूल क्षेत्र (हेक्टरमा) ; उँचाई (मिटरमा) ; परिमाण (मिलियन घन मिटरमा)	
ट	माथिल्लो तहको माटोको विवरण : खानीको पूरा जीवनमा खनिएको माथिल्लो तहको माटोको मात्रा (मिलियन घन मिटरमा) ; खानीको पूरा जीवनमा उपयोगका लागि प्रस्तावित माथिल्लो तहको माटोको मात्रा (मिलियन घन मिटरमा) ; खानीको पूरा जीवनको समय अन्य क्रियाकलापमा उपभोग गर्न प्रस्तावित माथिल्लो तहको माटोको मात्रा (मिलियन घन मिटरमा)		

ठ	अन्तिम खानी रिक्तिको विवरण : (केवल तब खनन पद्धति खुल्ला खनन भए) : अन्तिम रिक्ति (हेक्टरमा) ; गहिराई (मिटरमा) ; मात्रा (मिलियन घन मिटरमा)				
ड	खानीको विवरण (केवल जब खनन पद्धति खुल्ला खनन भए) : अन्तिम रिक्ति (हेक्टर) ; गहिराई (मिटर, जसलाई जल निकायमा परिवर्तित गर्न प्रस्तावित छ) ; कूल खानी क्षेत्र (हेक्टर)				
ढ	परिवहनको विवरण : खाडल/भूमिगतदेखि सतह; सतहदेखि साइडिङ/लडाई; परिवहन/वाहक विवरण				
ण	भूमि उपयोगको विवरण (खननअघि)				
	भूमि उपयोग	एमएल क्षेत्रभित्र (हेक्टर)	एमएल क्षेत्र बाहिर (हेक्टर)	कूल	
	कृषि भूमि				
	वन भूमि				
	बाँझो भूमि				
	गाई चरन				
	सतही जल निकाय				
	जनसङ्ख्या				
	अन्य (उल्लेख गर्नुहोस्)				
त	भूमि उपयोगको विवरण (खननपछि)				
	खनन/खानी	बगान	जल निकाय	सार्वजनिक उपयोग	अन्य
	ईटा खानी				
	माथिल्लो तहको माटो				
	बाहिरी ओबी डम्प				
	अतिरिक्त ओबी डम्प				
	सडक				
	निर्मित क्षेत्र (कोलोनी/कार्यालय)				

		हरित पट्टी				
		अक्षत क्षेत्रफल				
		अन्य				
		कूल				
	थ	भूमि सुधार विवरण : केवल जब खनन पद्धति खुल्ला भए) : खानीलाई आच्छादित गर्दै कूल वन्यकरण योजनाको कार्यान्वयन। यसमा सामेल रहनेछ : बाहिरी ओबी डम्प (हेक्टरमा); आन्तरिक ओबी डम्प (हेक्टरमा); खानी (हेक्टरमा) ; सुरक्षा क्षेत्र (हेक्टरमा) ; अन्तिम रिक्ति (हेक्टरमा) ; गहिराई (मिटरमा, जसलाई जल निकायमा परिवर्तित गर्ने प्रस्ताव छ) ; प्रति हेक्टर बिरुवाको घनत्व (सङ्ख्यामा) ; अन्य हेक्टरमा (जस्तै एमएल परिसीमा, सडक र पूर्वाधार, बाँध क्षेत्रका साथ खनन क्षेत्र र पट्टा क्षेत्र बाहिर उपनगरमा इत्यादि) र कूल वन्यकरण बिरुवा (हेक्टरमा)				
	द	प्रगतिशील खनन समापन योजनाको स्थिति (केवल विस्तार परियोजनाको निम्ति) : अनुमोदित प्रगतिशील खानी समापन योजना (बार चार्टमा) अनुसार विभिन्न गतिविधिको कार्यान्वयन; अनुमोदित प्रगतिशील खानी समापन योजनाबाट कुनै विचलन; कूल उत्खनित क्षेत्र (हेक्टरमा) ; उत्खननपछि कूल पृष्ठभरण गरिने क्षेत्र (हेक्टरमा) र कूल पुनर्निर्मित क्षेत्रफल (हेक्टरमा)				
	II	उष्मीय परियोजना प्रस्तावको निम्ति (जसमा आबद्ध विद्युत संयन्त्र र अपशिष्ट ताप पुनरुद्धार संयन्त्र सामेल छ)				
	क	संयन्त्रको विनिर्देश : प्रस्तावित प्रविधि (अति महत्त्वपूर्ण, कम महत्त्वपूर्ण, सीएफबीसी, एएफबीसी, पीएफबीसी, आइजीसीसी, भष्मिकरण, ताप अपघटन, ग्यासिकरण, जैव मिथेन, अन्य) ; संयन्त्र भार कारक (%), वाष्प दर/प्रवाह दर; क्वथनित्र तापमान; क्वथनित्रदाब; स्टेक प्रकार (एकल चिमनी/द्वि चिमनी/तीन चिमनी) ; स्टेकको सङ्ख्या				
		स्टेक आइडी	स्टेकको उँचाई	निकासमा स्टेकको व्यास (मिटर)	स्टेक ग्यासको निकास वेग (मि/सेकेण्ड)	स्टेक ग्यासको निकासी तापमान (से ⁰)

	ख	इन्धन लक्षणको विवरण : सकल उष्मीय मान (किलो क्यालोरी/किलोग्राम) ; भष्म घटक (%), सल्फर सङ्घटक (%), आर्द्रता (%), पारा (मिलिग्राम/किलोग्राम), विनिश्चित कार्बन (%), वाष्पशील पदार्थ (%)
	ग	शीतलन प्रणालीको विवरण : शीतलन प्रणालीको प्रकार : वायु शीतक/जल शीतक; प्रारूपको प्रकार : प्राकृतिक प्रारूप/ बलात प्रारूप; वायु परिसञ्चरणको प्रकार : समानान्तर प्रवाह/ प्रति प्रवाह; शीतन चक्र (सीओसी): शीतनका लागि पानीको आवश्यकता (घन मिटर/दिन) ; क्लथनित्र तापमान गिरावट
III नदी घाटी तथा जलविद्युत परियोजनाको प्रस्तावका लागि		
	क	उप क्षेत्र : (बहुउद्देश्यीय परियोजना/ पनबिजुली परियोजना/ सिञ्चाई परियोजना)
	ख	नदीको नाम :
	ग	यदि नदी घाटीको सञ्चयी प्रभाव निर्धारण एवं वहन क्षमताको अध्ययन निष्पादित गरिएको भए : नदी घाटीको सञ्चयी प्रभाव निर्धारण एवं वहन क्षमताको अध्ययनको स्थिति; यदि सिफारिश गरिएको भए, नदी घाटीको सञ्चयी प्रभाव निर्धारण एवं वहन क्षमताको अध्ययनको विवरण र प्रासाङ्गिक दस्तावेज अपलोड गर्नुहोस् (केवल पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)
	घ	परियोजनाको प्रकार : (बाँध ब्यारेजको निर्माण/ नदीको लम्बाई/ लिफ्ट सिञ्चाई योजना)
	ङ	यदि लागू हुन्छ भने, बाँधको उँचाई (मिटरमा) र बाँधको लम्बाई
	च	कूल जलमग्न क्षेत्र (हेक्टरमा) ; सकल प्रभावित क्षेत्रको विवरण (जीसीए) (हेक्टरमा) ; सिञ्चाई योग्य प्रभावित क्षेत्रको विवरण (आइसीए) (हेक्टरमा) ; कृषि योग्य प्रभावित क्षेत्रको (सीसीए) विवरण (हेक्टरमा) ; कूल प्रभावित क्षेत्र (हेक्टरमा)
	छ	बिजुली घरको स्थापित क्षमता : बिजुली घरको प्रकार : (भूमिगत/सतह) ; क्षमता (मेगावाट) ; सुरुङको सङ्ख्या; एकाइके सङ्ख्या; नदी तट (देब्रे/दाहिने/दुवै)
	ज	वार्षिक विद्युत उत्पादन : वार्षिक रूपमा उत्पादित विद्युतको मात्रा (गीगा वाट/घण्टा (जीडब्लुएच)) ; मशिनको उपलब्धता (%); विद्युत उत्पादनको लागत (भारतीय रुपियाँमा) ; आन्तरिक प्रति आय दर (%); आन्तरिक प्रति आय

	दर प्राप्तिको वर्ष, विभिन्न प्रतिशतमा जलको उपलब्धता			
	प्रतिशत	पानीको उपलब्धता (क्युसेक)	निर्भर योग्य वर्ष	अभिमत
	50% मा			
	75% मा			
	90% मा			
झ	जल ग्रहण क्षेत्र शोधन संयन्त्र (पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्)			
ञ	गाद प्रबन्धन योजना : गाद प्रबन्धन योजनाको पीडीएफ अपलोड गर्नुहोस्; कूल उत्खनन गाद (घन मिटर) ; निर्माणका लागि प्रयोग (घन मिटर) ; गाद विसर्जन स्थलहरूको सङ्ख्या; कूल गाद विसर्जन क्षेत्र (हेक्टर)			
ट	मत्स्य विकास एवं प्रबन्धन योजना : मत्स्य विकास एवं प्रबन्धन योजना पीडीएफमा अपलोड गर्नुहोस्; माछाको भुर्राको सङ्ख्या; माछाको प्रजातिको सङ्ख्या; समग्र माछाका प्रजातिको नाम (वैज्ञानिक नाम)			
ठ	पर्यावरणीय प्रवाहको स्थिति			
	मौसम	औसत अन्तरप्रवाह (मिलियन घन मिटरमा)	प्रवाहको प्रतिशत	
	मन्दी			
	गैर-मन्दी			
	मनसून			
	गैर मनसून			
ड	मुक्त खण्ड (किलोमिटर)			
ढ	केन्द्रिय जल आयोगको अनुमोदन : अनुमोदन सन्दर्भ सङ्ख्या; अनुमोदनको मिति; अनुमोदनको प्रतिलिपि			
ण	केन्द्रिय विद्युत प्राधिकरणको अनुमोदन : अनुमोदन सन्दर्भ सङ्ख्या; अनुमोदनको मिति; अनुमोदनको प्रतिलिपि			
त	कफर बाँधको (प्रतिप्रवाह/अपस्ट्रीम) विवरण, यदि लागू भए : सामग्रीको मात्रा (घन मिटर); बाँधको लम्बाई (मिटर) ; उपयोग गरिने गादको मात्रा (घन मिटर)			

		; उपयोग गरिने सापटी लिइएको सामग्रीको उपयोग (घन मिटर); समाप्ति योजनाको प्रतिलिपि		
थ		कफर बाँधको (अनुप्रवाह/डाउनस्ट्रीम) विवरण, यदि लागू भए : सामग्रीको मात्रा (घन मिटर); बाँधको लम्बाई (मिटर) ; उपयोग गरिने गाढको मात्रा (घन मिटर) ; उपयोग गरिने सापटी लिइएको सामग्रीको उपयोग (घन मिटर); समाप्ति योजनाको प्रतिलिपि		
IV	पूर्वाधार परियोजना वा गतिविधिको प्रस्ताव भए			
क		भवन निर्माणको विवरण : भवनको अधिकतम उँचाई (मिटर); निर्मित गरिने फ्ल्याटको कूल सङ्ख्या; भवनको सङ्ख्या; कूल भूखण्ड क्षेत्र (वर्गमिटर) ; कूल निर्मित क्षेत्र (वर्गमिटर)		
ख		अग्रतट सुविधा तथा / समुद्री विसर्जन, यदि लागू भए, तत्सम्बन्धी विवरण		
ग		यदि परियोजनामा अग्रतट क्रियाकलाप र / वा समुद्री विसर्जन सामेल भए : पोतभारको (कार्गो) मात्रा; पोतभार नियन्त्रणको उपाय; धूलो नियन्त्रणको उपाय; परिमाण; तलकर्षणको मात्रा (घन मिटर प्रतिदिन); तलकर्षणको प्रकार (पूँजी, रखरखाउ) ; तलकर्षण सामग्रीको विसर्जन; आउटफ्लो डिफ्युजरको विवरण; अपेक्षित विलयनको सङ्ख्या; जुन दूरीमा निकास परिवेशी मापदण्डसम्म पुग्नेछ; बाहिरी प्रवाहको निगरानीको विवरण; समुद्र तट अध्ययनको प्रतिलिपि; समुद्रमा विसर्जनको स्थितिमा एसपीसीबीबाट अनापत्तिको प्रतिलिपि		
घ		वर्षा जल सञ्चयन : भण्डारणको सङ्ख्या; क्षमता; पुनर्भरण खाडलको सङ्ख्या; क्षमता		
ङ		वाहन बिसाउनी : 4 पाङ्ग्रे/2 पाङ्ग्रेको विवरण		
च		ऊर्जा बचतको उपाय : स्रोत/तरिका; प्रतिशत; परिमाण		
छ		अन्य विवरण : जल ग्रहण क्षेत्रका जल निकाय तथा जल निकासी स्वरूप, यदि भए; यातायात घनत्वको विवरण; प्रभावको आकलन तथा प्रतिमानको अध्ययन; वन भूमिमुनि भूमिगत सुरुङ्ग परियोजनाको स्थितिमा : अवतलन (भास्सिने) प्रभावको अध्ययन प्रतिवेदनको प्रतिलिपि		
ज		औद्योगिक सम्पदामा स्थापित गरिने उद्योगको प्रकार : प्रवर्ग क/ख अनुसार		
	क्र.स	उद्योगको प्रकार	एकाइको	प्रवर्ग क/ ख

		सङ्ख्या	
	झ	राजमार्ग परियोजनाको मामिलामा संरेखनको लम्बाई	
	ञ	पुल/आरओबी/इन्टरचेञ्ज, उपरगामी पुल/ वाहन भूमिगत मार्ग वा पैदल मार्गी भूमिगत मार्गको सङ्ख्या (राजमार्ग परियोजना भए) : पुलको कूल सङ्ख्या; आरओबीको कूल सङ्ख्या; इन्टरचेञ्जको कूल सङ्ख्या; उपरगामी पुलको कूल सङ्ख्या; वाहन भूमिगत मार्गको कूल सङ्ख्या; पैदल मार्गी भूमिगत मार्गको कूल सङ्ख्या; अन्य सुविधा, रेल एवं सडक गल्लीको विवरण	
23		न्यायालयमा लम्बित मामिलाको विवरण, यदि भए : (परियोजना वा त्यो भूमि, जसमा परियोजना स्थापित गर्न प्रस्तावित छ र जसका विरुद्ध न्यायिक मामिला थाँतीमा छ) : न्यायालयको नाम; प्रकरणको सङ्ख्या; न्यायालयको आदेश/निर्देश, यदि भए तथा प्रस्तावित परियोजनाका साथ यसको प्रासङ्गिकता; मामिलाको विवरण; न्यायालयको आदेशको प्रतिलिपि, यदि भए	
24		पर्यावरण (संरक्षण) अधिनियम/ वायु (प्रदूषण रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम/ जल प्रदूषण (रोकथाम एवं नियन्त्रण) अधिनियम/ अन्तर्गत कुनै निर्देश जारी गरिएको भए, विवरण (छ/छैन) : निर्देशको प्रतिलिपि, निर्देशको अनुपालनको स्थिति अपलोड गर्नुहोस्	
25		ईआइए परामर्शदाताको विवरण : प्रत्यायन सङ्ख्या; ईआइए परामर्शदाताको नाम; ठेगाना; दूरभाष सङ्ख्या; ई-मेल ठेगाना; प्रत्यायनको कोटि (कोटि क-का लागि पात्र/ कोटि ख-का लागि पात्र); प्रत्यायनको क्षेत्र; प्रत्यायनको विधिमान्यता; क्युसीआइ/एनबीटीद्वारा जारी प्रत्यायन प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि	
26		संलग्न गरिनुपर्ने दस्तावेज	
	क	ईआइए/ईएमपी प्रतिवेदनको प्रतिलिपि	
	ख	जोखिम मूल्याङ्कन प्रतिवेदनको प्रतिलिपि	
	ग	सम्भाव्यता प्रतिवेदन/विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (डीपीआर)/ विस्तृत अभियान्त्रिकी प्रतिवेदन/ विस्तृत अवधारणागत योजना/ अनुमोदित खनन योजनाको (खनन प्रस्ताव भए) प्रतिलिपि	
	घ	अन्तिम अभिन्यास योजनाको प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्	

	ङ	परियोजना प्रस्तावक वा प्राधिकृत व्यक्तिद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्रावरण पत्र अपलोड गर्नुहोस्
	च	प्रयोक्ता अभिकरणका निमित्त यो आवेदन प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिको समर्थनमा परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्राधिकार पत्रको प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्
	छ	जिल्ला सर्वेक्षण प्रतिवेदनको प्रतिलिपि (केवल गौण खनिजको खननका लागि)
	ज	प्रतिकृति अध्ययन प्रतिवेदन तथा बुनियादी सर्वेक्षण तथ्याङ्कको प्रतिलिपि (केवल नदीबाट बालु खनन प्रस्तावका लागि) अपलोड गर्नुहोस्
	झ	पहिलेको ईसी अनुपालनको प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि (विस्तार परियोजनाको मामिलामा)
	ञ	मुख्य वन्यजीव वार्डको सिफारिशको प्रतिलिपि (अनुसूची-1 प्रजातिको उपस्थितिको मामिलामा)
	ट	राष्ट्रिय वन्यजीव बोर्डको सिफारिशको प्रतिलिपि (यदि प्रस्ताव परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्रमा भए)
	ठ	राज्य/ केन्द्र शासित प्रदेश तटीय क्षेत्र प्रबन्धन प्राधिकरणको सिफारिशको प्रतिलिपि (सीआरजेड वा आइसीआरजेडमा स्थित परियोजनाको मामिलामा)
	ड	अतिरिक्त दस्तावेज, यदि भए
27	परिवचन	
		म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निमित्त दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।
		नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना

परिशिष्ट VI
(खण्ड 12 हेर्नुहोस्)

प्रारूप-3

सन्दर्भको नियममा संशोधनको निम्ति आवेदन

1	विचारार्थ विषयको विवरण : टीओआर जारी गरिएको मिति; एमओईएफ एवं सीसी/एसईआइएए/मिसिल सङ्ख्या; टीओआर पत्रको प्रतिलिपि				
2	उत्पादको विवरण				
	उत्पाद/गतिविधि (क्षमता/ क्षेत्र)	अनुमोदित टीओआर अनुसार मात्रा	प्रस्तावित मात्रा	एकाइ	उत्पादको परिवहन/ सञ्चारणको तरिका
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ एकाइ : (टन प्रतिवर्ष (टीपीए), मेगावाट (एमडब्लु), किलो लिटर दैनिक (केएलडी), टन पिसाई प्रतिदिन (टीसीडी); घन मिटर दैनिक, किलोमिटर (केएम); मिलियन लिटर दैनिक (एमएलडी) ; अन्य) ▪ उत्पादको परिवहन/ सञ्चारणको तरिका (सडक, रेल, वाहक, पट्टी, पाइप वहन, आकाशीय घर्लिङ, दुई वा तीन तरिकाको संयोजन, अन्य) 				
2	आकृतिको विवरण				
	संयन्त्र/उपकरण/ सुविधा	विद्यमान आकृति	प्रस्तावित आकृति	संशोधनपछि अन्तिम आकृति	अभिमत, यदि भए
3	टीओआरमा संशोधनको कारण				
4	कुनै अन्य संशोधनको आवश्यकता				
	अनुमोदित टीओआरको सन्दर्भ	अनुमोदित टीओआरको विवरण	प्रस्ताव अनुसार विवरण	अभिमत	
5	संलग्न गर्नुपर्ने दस्तावेज				

क	संशोधित प्रारूप -1 को प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्
ख	संशोधित पूर्व सम्भाव्यता प्रतिवेदन अपलोड गर्नुहोस्
ग	परियोजना प्रस्तावक वा अधिकृत व्यक्तिद्वारा विधिवत हस्ताक्षरित प्रावरण पत्र
घ	प्रयोक्ता अभिकरणका लागि यो आवेदन प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिको समर्थनमा परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्राधिकार पत्रको एउटा प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्
ङ	अतिरिक्त दस्तावेज, यदि भए
6	परिवचन
	म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निम्ति दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।
	नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना

परिशिष्ट VII

(खण्ड 18 हेर्नुहोस्)

प्रारूप – 4

पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति वा अवधिमा संशोधनका लागि आवेदन

1	पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको विवरण : पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति जारी गरिएको मिति; एमओईएफ एवं सीसी/ एसईआइएए/ मिसिल सङ्ख्या; ईसी पत्रको प्रतिलिपि
---	---

2.	परिचालनका लागि सहमतिको विवरण : के परिचालन सहमति प्राप्त गरिएको छ (छ/छैन); यदि छ भने, शुरुदेखि प्राप्त परिचालनको सबै सहमतिको प्रतिलिपि, जसमा निर्धारित मितिसम्म विधिमान्य सामेल हुनुपर्नेछ; जारी गरिएको मिति; विधिमान्यता; मिसिल सङ्ख्या; आवेदन सङ्ख्या				
3	जसको निम्ति संशोधन अपेक्षित थियो : आकृतिमा संशोधन/ अनापत्तिको शर्तहरूमा संशोधन/ अन्य (उल्लेख गर्नुहोस्)				
4	उत्पादको विवरण (अनुमोदित ईसी अनुसार)				
	उत्पाद/ क्रियाकलाप (क्षमता/क्षेत्र)	मात्रा	एकाइ	उत्पादको परिवहन/ सञ्चारणको तरिका	
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ एकाइ : (टन प्रतिवर्ष (टीपीए), मेगावाट (एमडब्लु), किलो लिटर दैनिक (केएलडी), टन पिसाई प्रतिदिन (टीसीडी); घन मिटर दैनिक, किलोमिटर (केएम); मिलियन लिटर दैनिक (एमएलडी) ; अन्य) ▪ उत्पादको परिवहन/ सञ्चारणको तरिका (सडक, रेल, वाहक, पट्टी, पाइप वहन, आकाशीय धिर्लिङ, दुई वा तीन तरिकाको संयोजन, अन्य) 				
5	आकृतिको विवरण (एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत)				
	संयन्त्र/उपकरण/ सुविधा	विद्यमान आकृति	प्रस्तावित आकृति	संशोधनपछि अन्तिम आकृति	अभिमत, यदि भए
6	संशोधनको कारण				
7	कुनै अन्य संशोधनको आवश्यकता				
	अनुमोदित ईसीको सन्दर्भ	अनुमोदित ईसी अनुसार विवरण	ईसी अनुसार विवरण	प्रस्ताव अनुसार विवरण	अभिमत
8	संलग्न गर्नुपर्ने दस्तावेज				
	क.	संशोधित प्रारूप -1 को प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्			
	ख.	संशोधित पूर्व सम्भाव्यता प्रतिवेदन अपलोड गर्नुहोस्			

	ग.	परियोजना प्रस्तावक वा अधिकृत व्यक्तिद्वारा विधिवत हस्ताक्षरित प्रावरण पत्र
	घ.	प्रयोक्ता अभिकरणका लागि यो आवेदन प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिको समर्थनमा परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्राधिकार पत्रको एउटा प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्
	ङ.	अतिरिक्त दस्तावेज, यदि भए
	च.	संशोधित प्रारूप -1 को प्रतिलिपि अपलोड गर्नुहोस्
9		ईआइए परामर्शदाताको विवरण : प्रत्यायन सङ्ख्या; ईआइए परामर्शदाताको नाम; ठेगाना; दूरभाष सङ्ख्या; ई-मेल ठेगाना; प्रत्यायनको कोटि (कोटि क-का लागि पात्र/कोटि ख-का लागि पात्र); प्रत्यायनको क्षेत्र; प्रत्यायनको विधिमान्यता; क्युसीआइ/एनबीटीद्वारा जारी प्रत्यायन प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि
10		परिवचन
		म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निम्ति दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।
		नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना

परिशिष्ट VIII

(खण्ड 21 हेर्नुहोस्)

प्रारूप – 5

पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिको अन्तरणका लागि आवेदन

1	परियोजनाको नाम
2	पूर्वका परियोजना प्रस्तावकको विवरण : (गतिविधिहरूको सम्मिलनको स्थितिमा

	एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत) : कम्पनी/ सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए, त्यसको विवरण आदि			
3	नयाँ परियोजना प्रस्तावको विवरण : (गतिविधिहरूको विभाजनको स्थितिमा एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत) : कम्पनी/ सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए, त्यसको विवरण आदि			
4	पत्राचारको ठेगाना (गतिविधिहरूको विभाजनको स्थितिमा एकभन्दा धेरै प्रविष्टि स्वीकृत) : आवेदकको नाम; पदनाम (स्वामी/साझेदार/सीईओ) ; ठेगाना; पिन कोड; ई-मेल; दूरभाष सङ्ख्या; फ्याक्स सङ्ख्या आदि।			
5	ईआइए अधिसूचना, 2006 को अनुसूची अनुसार परियोजना/ क्रियाकलापको प्रवर्ग : अनुसूची अन्तर्गत विषय; प्रवर्ग (क/ख-1/ख-2)			
6	पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको विवरण : जारी गरिएको मिति; एमओईएफ एवं सीसी/एसईआइएए मिसिल सङ्ख्या; ईसी पत्रको प्रतिलिपि			
7	स्थापनाको निम्ति सहमतिको विवरण : के स्थापनाको निम्ति सहमति प्राप्त गरिएको छ (छ/छैन) ; यदि छ भने, निर्धारित मितिसम्म विधिमान्य रहेको प्राप्त स्थापनाको सहमति; जारी गरिएको मिति; विधिमान्यता; मिसिल सङ्ख्या; आवेदन आदि।			
8	परियोजना कार्यान्वयनको स्थिति (ईसीको स्थितिमा : परियोजना/सुविधा/क्रियाकलापसित सम्बन्धित भौतिक प्रगति, जसका लागि पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति प्रदान गरिएको थियो।			
9	पूर्व पर्यावरण अनापत्ति विभाजन अन्तर्गत भए			
क	परियोजना सङ्काय/ क्रियाकलापको प्रस्तावित विभाजन			
	पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिमा सामेल सुविधा/क्रियाकलाप, आकृति र क्षमताका साथ	“एक्स”लाई प्रस्तावित अन्तरणमा पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिमा सामेल सुविधा/ क्रियाकलाप, आकृति र क्षमताका साथ	“वाई”लाई प्रस्तावित अन्तरणमा पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिमा सामेल सुविधा/ क्रियाकलाप, आकृति र क्षमताका साथ	“जेड”लाई प्रस्तावित अन्तरणमा पूर्व पर्यावरणीय अनापत्तिमा सामेल सुविधा/ क्रियाकलाप, आकृति र क्षमताका साथ
ख	पर्यावरणीय शर्त एवं निबन्धनको प्रस्तावित विभाजन			
	परियोजना -1 को	परियोजना -2 को	परियोजना -3	विलयपछि

	निम्ति निर्दिष्ट पर्यावरणीय शर्त एवं निबन्धन	निम्ति निर्दिष्ट पर्यावरणीय शर्त एवं निबन्धन	को निर्दिष्ट पर्यावरणीय शर्त एवं निबन्धन	प्रस्तावित पर्यावरणीय शर्त एवं निबन्धन	
10	संलग्न गरिनुपर्ने दस्तावेज				
	क.	अन्तरकबाट प्राप्त अनापत्ति			
	ख.	ती शर्त एवं निबन्धनको स्वीकृति, जस अन्तर्गत पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति प्रदान गरिएको थियो, र त्यसबारे जानकारी दिँदै अन्तरितीद्वारा परिवचन			
	ग.	सक्षम प्राधिकारीबाट फर्म स्नाथान्तरणको प्रतिलिपि			
	घ.	परियोजना प्रस्तावक वा अधिकृत व्यक्तिद्वारा विधिवत हस्ताक्षरित प्रावरण पत्र			
	ङ	प्रयोगकर्ता अभिकरणको निमित्त यो आवेदन प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिको समर्थनमा परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्राधिकार पत्रको प्रतिलिपि			
	च.	अतिरिक्त दस्तावेज, यदि भए			
11	परिवचन				
	म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निमित्त दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।				
	नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना				

परिशिष्ट IX

(खण्ड 17 हेर्नुहोस्)

प्रारूप – 6

पूर्व पर्यावरणीय स्वीकृतिको अनुमोदनका लागि आवेदन

(जहाँ कुनै परियोजना वा क्रियाकलापको सम्बन्धमा सरकारद्वारा दिइएको पट्टा वा अनुज्ञप्ति) वा अधिकार वा अनुज्ञा वा प्राधिकार, कुनै पनि कारवाहीमा वा सरकारद्वारा कानून अनुसार निरस्त गरिए, र उक्त पट्टा वा अनुज्ञप्ति वा अधिकार वा अनुज्ञा वा प्राधिकार कुनै अन्य व्यक्ति वा सफल दाबेदारलाई प्रदान गरिए, तत्समय प्रवृत्त कुनै कानून अन्तर्गत उपरोक्त विषयमा कुनै विशिष्ट अधिनियम नभए)

1	परियोजनाको नाम
2	पूर्व परियोजना प्रस्तावकको विवरण : कम्पनी/ सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए, त्यसको विवरण आदि
3	नयाँ परियोजना प्रस्तावकको विवरण : कम्पनी/ सङ्गठनको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए, त्यसको विवरण आदि
4	पत्राचारको ठेगाना : आवेदकको नाम; पदनाम (स्वामी/साझेदार/सीईओ) ; ठेगाना; पिन कोड; ई-मेल; दूरभाष सङ्ख्या; फ्याक्स सङ्ख्या आदि।
5	अनुसूची अनुसार परियोजना/ क्रियाकलापको प्रवर्ग : अनुसूची अन्तर्गत विषय; प्रवर्ग (क/ख-1/ख-2)
6	पूर्व पर्यावरण अनापत्तिको विवरण : जारी गरिएको मिति; एमओईएफ एवं सीसी/एसईआइएए मिसिल सङ्ख्या; ईसी पत्रको प्रतिलिपि
7	स्थापनाको निमित्त सहमतिको विवरण : के स्थापनाको निमित्त सहमति प्राप्त गरिएको छ (छ/छैन) ; यदि छ भने, निर्धारित मितिसम्म विधिमान्य रहेको प्राप्त स्थापनाको सहमति; जारी गरिएको मिति; विधिमान्यता; मिसिल सङ्ख्या; आवेदन आदि।
8	परियोजना कार्यान्वयनको स्थितिको तुलनामा अनुमोदित खनन योजना (प्रारूप खनन परियोजना) वा सम्भाव्यता प्रतिवेदन (अन्य परियोजना)
9	संशोधित पर्यावरणीय प्रबन्धन योजना

10	संलग्न गरिनुपर्ने दस्तावेज	
	क.	आवण्टन पत्रको प्रतिलिपि
	ख.	परियोजना प्रस्तावक वा अधिकृत व्यक्तिद्वारा विधिवत हस्ताक्षरित प्रावरण पत्र
	ग.	प्रयोक्ता अभिकरणका निमित्त यो आवेदन प्रस्तुत गर्ने व्यक्तिको समर्थनमा परियोजना प्रस्तावकद्वारा सम्यक् रूपमा हस्ताक्षरित प्राधिकार पत्रको प्रतिलिपि
	घ.	पूर्व ईआइए प्रतिवेदनको प्रतिलिपि, जसको आधारमा पूर्व परियोजना प्रस्तावकलाई पूर्व ईसी दिइएको थियो
	ङ	अतिरिक्त दस्तावेज, यदि भए
11	परिवचन	
	म एतद्वारा वचन दिँदछु, यस आवेदन र संलग्नमा दिइएका आँकडा अनि सूचना मेरो सर्वोत्तम ज्ञान तथा विश्वासमा सही छ र यदि यहाँ प्रस्तुत आँकडा र सूचनाको कुनै भाग कुनै स्थितिमा असत्य वा भ्रामक पाइए, परियोजना स्वीकार गरिने तथा परियोजनाको निमित्त दिइएको अनापत्ति, यदि भए, हाम्रो जोखिम र लागतमा निरस्त गरिने विषयमा पनि म अवगत छु। उपरोक्तबाहेक, म एतद्वारा यसपछि कुनै क्रियाकलाप, निर्माण, विस्तार शुरु गरिएको छैन भन्ने पनि वचन दिँदछु।	
	नाम; पदनाम; कम्पनी; ठेगाना	

परिशिष्ट - X

(खण्ड 13 हेर्नुहोस्)

पर्यावरणीय प्रभाव निर्धारण दस्तावेजको साधारण संरचना

क्र.स	ईआइए संरचना	अन्तरवस्तु
1	प्राक्कथन	<ul style="list-style-type: none"> ▪ प्रतिवेदनको प्रयोजन ▪ परियोजना प्रस्तावकको विवरण : परियोजनाको नाम; कम्पनी/ वा एकाइ वा फर्म वा सङ्गठन वा ट्रस्ट वा संयुक्त उद्यम वा विशेष प्रयोजन माध्यमको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए, आदि। ▪ परियोजनाको अवस्थान : भूखण्ड/ सर्वेक्षण/ खतियान सङ्ख्या; गाउँ; महकुमा; जिल्ला; राज्य; पिन कोड;

		<p>परियोजना/क्रियाकलाप स्थलको अक्षांश र देशान्तर; भारतीय सर्वेक्षण टोपो शीट सङ्ख्या; टोपो शीटको प्रतिलिपि; एमएसएलको अधिकम उँचाई; केएमएल मिसिल; अध्ययन क्षेत्रभित्र परियोजना सीमादेखि निकटतम बाढ स्तरको (एचएफएल) दूरी; भूकम्पीय क्षेत्र; नजिकको रेलवे स्टेशन; नजिकको रेलवे स्टेशनदेखि दूरी (किमि.); नजिकको हवाई अड्डा; नजिकको हवाई अड्डादेखि दूरी (किमि.); नजिकको शहर/जिल्ला मुख्यालयदेखि दूरी (किमि.); ग्राम पञ्चायत; जिल्ला पञ्चायत; नगर निगम; स्थानीय निकाय (पिन कोड र टेलिफोन नम्बरका साथ पूरा डाक ठेगाना) ; आदि।</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ सीमा परियोजनाको निर्देशांख (अधिमानत : प्रत्येक नोड) ■ सामान्य अवस्थान, विशिष्ट अवस्थान, परियोजना सीमा तथा परियोजना स्थल अभिन्यास दर्शाउने नक्सा। ■ परियोजना अवस्थानको पारिस्थितिक संवेदनशीलता : विवरण अनि दूरी, यदि वन्यजीव अभयारण्य वा राष्ट्रिय निकुञ्ज वा संरक्षित क्षेत्र वा जैव मण्डल रिजर्भ वा बाघ संरक्षित क्षेत्र वा हात्ती संरक्षित क्षेत्र वा गम्भीर रूपमा प्रदूषित क्षेत्र वा राज्य/ केन्द्र शासित प्रदेशको सीमा वा अन्तरराष्ट्रिय सीमा वा पाहाडी क्षेत्र वा अन्तरराष्ट्रिय अभिसमय/ राष्ट्रिय विधान/ स्थानीय कानून अन्तर्गत संरक्षित क्षेत्र वा सांस्कृतिक वा अन्य सम्बन्धित मान वा सिमसार भूमि वा जल निकाय वा तटीय क्षेत्र वा तीर्थ क्षेत्र वा पर्यटक क्षेत्र वा रक्षा प्रतिष्ठान, आदिबाट 10 किलोमिटरभित्र स्थित। ■ परियोजनाको प्रकृति, आकार, प्रवर्गको संक्षिप्त विवरण : अनुसूचीको विषय सङ्ख्या; प्रवर्ग (क/ख-1/ख-2); प्रस्तावको प्रकार (नयाँ/ विस्तार/ आधुनिकीकरण) ; आदि। ■ पर्यावरणीय, सामाजिक र वित्तीय दृष्टिले देश, क्षेत्रका लागि परियोजनाको महत्त्व। ■ विस्तार वा आधुनिकीकरणको स्थितिमा, पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति (हरू) तथा/ वा सहमति (हरू), अन्य अनापत्ति (हरू), जस्तै भूमिगत जल, सतही जल आबन्टन, वन भूमि अपयोजन, वन्य जीव अनापत्ति, खनन योजना अनुमोदन, भवन योजना अनुमोदन, आदि सहित परियोजनाको संक्षिप्त इतिहास। ■ अध्ययनको परिधि : गरिएको विनियामक स्कोपिङको विवरण (विचारार्थ विषय अनुसार); सारणीमा परियोजनाको निम्ति सामेल विचारार्थ विषयको अनुपालन।
--	--	---

2	परियोजना वर्णन	<ul style="list-style-type: none"> ■ उत्पाद, सह-उत्पाद, परियोजना आकृति (विस्तार वा आधुनिकीकरणको मामिलामा विद्यमान वा प्रस्तावित वा विस्तार वा आधुनिकीकरणपछि सञ्चयीसम्बन्धी विवरण), आदि ■ प्रविधि एवं प्रक्रियाको वर्णन, जसमा योजनाबद्ध आरेख/ प्रवाह चार्ट सामेल हुनुपर्नेछ, जसले परियोजना अभिन्यास, परियोजनाको घटकहरू दर्शाउँदछ। ■ अनुमानित मात्रा, सम्भावना स्रोत, स्रोतदेखि दूरी, परिवहनको प्रकार, सम्पर्क साधनको प्रकारका साथ आवश्यक काँचो सामग्री अनि इन्धन। ■ अन्तिम उत्पाद (हरू) वा सह-उत्पादको विपणन क्षेत्त्र, परिवहनको तरिका, दूरीको सम्पर्क साधन यदि भए, आदि। ■ पानीको आवश्यकताको वर्णन (निर्माण/ स्थापना/प्रवर्तन/ स्थापना चरण; परिचालन चरण; अतिरेक/ बन्द/ विघटन चरणको समय) : कूल पानीको आवश्यकता; स्रोत; स्रोतदेखि दूरी; निकासीको विधि; परिवहनको साधन; अनुमति/ एमओयु आदिको विवरण ■ विद्युत आवश्यकताको विवरण (निर्माण/ स्थापना/ प्रवर्तन/ स्थापना चरण; परिचालन चरण; अतिरेक/ बन्द/ विघटन चरणको समय) : कूल विद्युतको आवश्यकता; स्रोत; स्रोतदेखि दूरी; दोहनको विधि; अनुमति/ एमओयु आदिको विवरण, आपात अवस्था) आदि। ■ परियोजनामा परिकल्पित संसाधन अनुकूलन/पुनःचक्रण तथा अस्वीकार, यदि भए, संक्षिप्त रूपमा रेखाङ्कित गर्नुपर्नेछ। ■ विभिन्न क्रियाकलापको निम्ति भूमिको आवश्यकता, भूमिको स्वामित्व, भूमि अधिग्रहणको स्थिति, आदि। ■ यदि वनभूमि सामेल भए, वन अनापत्तिको स्थिति (सैद्धान्तिक (चरण-1) अनुमोदन प्राप्त/ अन्तिम (चरण-2) अनुमोदन प्राप्त/ वन अनापत्ति प्रक्रियाधीन (चरण-1)/ वन अनापत्ति प्रक्रियाधीन (चरण-2)/ वन अनापत्तिको निम्ति आवेदन हालसम्म दर्ता गरिएको छैन)। ■ रुख कटाई, यदि भए [परियोजनाको निम्ति काटिएका रुखको सङ्ख्या (यदि वनभूमि अन्तर्गत पर्दैन भने) तथा रुख काटेपछि बिरुवा रोपनको वर्णन।] ■ विद्यमान भूमि उपयोग स्वरूप : [कृषि, गैर कृषि, वन, जल निकाय (सीआरजेड वा आइसीआरजेड अन्तर्गत क्षेत्रसहित)],
---	----------------	--

		<p>परियोजना परिधिदेखि जङ्गलको परिधिसम्म न्यूनतम दूरी, परितन्त्रीय संवेदनशील क्षेत्र, जल निकाय (नदीको एचएफएलदेखि दूरी), सीआरजेड वा आइसीआरजेड अधिसूचित औद्योगिक क्षेत्र भए, राजपत्र अधिसूचनाको एउटा प्रतिलिपि बुझाउनुपर्नेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ जनबलको आवश्यकता : निर्माण/ स्थापना/ प्रतिष्ठापन/ स्थापना चरण; परिचालन चलन; व्यतिरिक्त/ समापन/विघटन चरणको समय स्थायी/ अस्थायी नियोजन, कूल जनबल ▪ परियोजना लागत : वर्तमानन मूल्य स्तरमा (रुपियाँ लाखमा) परियोजनाको कूल लागत। ▪ अनुमोदन एवं कार्यान्वयनका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम। ▪ सम्भाव्यता रेखाङ्कन योजनाबद्ध आवेदन, जसले ईआइएको निम्ति जानकारी प्रदान गर्दछ। ▪ प्रारूप-2 अनुसार क्षेत्र विशेष विवरण।
3	पर्यावरणको वर्णन	<ul style="list-style-type: none"> ▪ अध्ययन क्षेत्र, अवधि, घटक तथा पद्धतिसहित आधारभूत अध्ययनको सीमा। ▪ पूर्व परियोजना वा पूर्व विस्तार पर्यावरणीय परिदृश्यको वर्णन अर्थात् एकत्रित गरिएको आधारभूत तथ्याङ्कको वर्णन। ▪ आधारभूत तथ्याङ्कको सारांश। ▪ सबै पर्यावरणीय घटकको आधार मानचित्र।
4	अनुमानित पर्यावरणीय प्रभाव तथा न्यूनिकरण उपाय	<ul style="list-style-type: none"> ▪ परियोजना अवस्थान, सम्भावित दुर्घटना, परियोजनाको अभिकल्प, परियोजना निर्माण, नियमित परिचालन, पूरा गरिएको परियोजनालाई अन्तिम रूपमा बन्द गर्नु वा पुनर्स्थापना गर्नुको कारण, अन्वेषित पर्यावरणीय प्रभावको विवरण। ▪ अपशिष्ट जल प्रबन्धन (निर्माण/ संस्थापना/ प्रतिस्थापना/ स्थापना चरण; सञ्चालन चरण; व्यतिरिक्तता/ बन्द/ विघटन चरणको समय) : प्रकार वा स्रोत; अपशिष्ट जलको मात्रा; शोधन क्षमता; शोधन विधि; पुनःचक्रण वा पुनःउपयोगमा प्रयोग गरिने शोधित पानीको मात्रा; विसर्जन गरिने पानीको मात्रा; विसर्जनको तरिका; यदि प्रस्तावित भए शून्य तरल विसर्जनको प्राप्तिबारे विवरण। ▪ ठोस अपशिष्ट प्रबन्धन (निर्माण/ संस्थापना/ प्रतिस्थापना/ स्थापना चरण; सञ्चालन चरण; व्यतिरिक्तता/ बन्द/ विघटन चरणको समय) : प्रकार वा स्रोत; अपशिष्ट जलको मात्रा; शोधन क्षमता; शोधन विधि; पुनःचक्रण वा पुनःउपयोगमा

		<p>प्रयोग गरिने शोधित पानीको मात्रा; विसर्जन गरिने पानीको मात्रा; विसर्जनको तरिका;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ पहिचान गरिएको प्रतिकूल प्रभाव न्यूनिकरण र / वा समाप्त गर्ने उपाय। ▪ हरित पट्टी विकास योजना
5	विकल्पको विश्लेषण (प्राविधिक एवं स्थल)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ प्रविधि एवं स्थलका लागि विकल्प। ▪ नयाँ एवं अपरीक्षित प्रविधिको प्रौद्योगिकीय विफलताको निर्धारण। ▪ प्रत्येक विकल्पको विवरण। ▪ प्रत्येक विकल्पको प्रतिकूल प्रभावको सारांश। ▪ प्रत्येक विकल्पका लागि प्रस्तावित न्यूनिकरण उफाय। ▪ औचित्यसहित विकल्पको चयन।
6	पर्यावरण निगरानी कार्यक्रम	<ul style="list-style-type: none"> ▪ न्यूनिकरण उपायको प्रभावशीलताको निगरानी गर्न प्राविधिक पक्ष (जस अन्तर्गत माप, पद्धति, आवर्त, अवस्थान, आँकडा, विश्लेषण, सूचना प्रसार तालिका, आपात प्रक्रिया, विस्तृत बजेट तथा उपार्जन तालिका आदि।
7.	अतिरिक्त अध्ययन	<ul style="list-style-type: none"> ▪ लोक सुनुवाईको सूचनासहित लोक परामर्श, पर्यवेक्षण, सुनुवाईको अध्यक्षता, परियोजनाको पर्यावरणीय पक्षमा सारवान् सहभागिता जनाउने व्यक्तिहरूबाट लिखित प्रतिक्रिया, कार्वाही तथा सारणीबद्ध रूपमा समयबद्ध कार्य योजना र बजेट प्रावधानसहित त्यसताका उठाइएका मुद्दाहरूमा परियोजना प्रस्तावकको प्रतिबद्धताको विवरण। ▪ जोखिम तथा खतराको पहिचान, आपातकालिन तयारीको योजना एवं आपदा प्रबन्धन योजनाद्वारा समर्थित मूल्याङ्कन एवं प्रबन्धन। ▪ सामाजिक प्रभाव निर्धारण, सामाजिक आवश्यकता निर्धारण एवं प्रबन्धन। ▪ पुनर्वास एवं पुनर्स्थापना, यदि भए : गाउँको सङ्ख्या; परिवारको सङ्ख्या; परियोजनाद्वारा विस्थापित परिवारको सङ्ख्या; प्रभावित परिवारको सङ्ख्या; पुनर्वास एवं पुनर्स्थापनाका लागि छुट्याइएको धनराशि; पुनर्वास एवं पुनर्स्थापनाको स्थिति (पूर्ण/ प्रगतिमा/ शुरु गरिएको छैन); कार्ययोजना; कार्यान्वयन कार्यक्रम, बजेट प्रावधान आदि। ▪ सीआरजेड वा आइसीआरजेडमा स्थित परियोजना भए, प्रारूप-2 अन्तर्गत अपेक्षित विवरण।
8	परियोजनाको	<ul style="list-style-type: none"> ▪ भौतिक पूर्वाधारमा सुधार।

	फाइदा	<ul style="list-style-type: none"> ▪ सामाजिक पूर्वाधारमा सुधारा। ▪ करपोरेट पर्यावरण उत्तरदायित्व (सीईआर) – लोक सुनुवाई वा सामाजिक आवश्यकता निर्धारणको समय उठ्ने मुद्दाहरूको आधारमा सीईआर अन्तर्गत प्रस्तावित क्रियाकलाप, समयबद्ध कार्ययोजना, बजेट प्रावधान। ▪ नियोजन क्षमता : अर्ध कुशल एवं अकुशल। ▪ अन्य मूर्त फाइदाहरू।
9	पर्यावरण लागत फाइदा विश्लेषण	<ul style="list-style-type: none"> ▪ यदि विस्तारण प्रक्रियामा सिफारिश गरिए
10	ईएमपी	<ul style="list-style-type: none"> ▪ न्यूनिकरण सम्बन्धी उपाय कार्यान्वयन गरिएको र ईआइए अनुमोदनपछि त्यसको प्रभावी निगरानी गरिएको सुनिश्चित गर्न, प्रशासनिक पक्षको विवरण। ▪ शीर्ष प्रबन्धनद्वारा सम्यक् अनुमोदित कम्पनीको “पर्यावरण नीति” ▪ पर्यावरण प्रबन्धन विभाग/ प्रकोष्ठको सङ्गठनात्मक संरचना। ▪ अवज्ञा/ उल्लङ्घनबारे निर्देशक मण्डलीलाई अवगत गराउने तन्त्र, यदि भए, सूचित गर्ने मियाद, सूचित गरिएको अवज्ञा/ उल्लङ्घन बन्द गर्ने मानक सञ्चालन प्रक्रिया, यदि भए।
11	संक्षिप्त सार एवं निष्कर्ष (यो ईआइए प्रतिवेदनको संक्षिप्त सार हुनेछ र यसलाई कार्यकारी सारांशको निम्ति उपयोग गर्नसकिनेछ)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ परियोजनाको वर्णन। ▪ पूर्व परियोजना वा पूर्व विस्तार परिदृश्य (आधारभूत परिदृश्य) ▪ अनुमानित पर्यावरणीय प्रभाव ▪ न्यूनिकरण उपाय ▪ पर्यावरणीय निगरानी कार्यक्रम ▪ अतिरिक्त अध्ययन ▪ परियोजनाका फाइदा ▪ पर्यावरण प्रबन्धन योजना ▪ परियोजना कार्यान्वयनको समग्र औचित्य ▪ प्रतिकूल प्रभावलाई कसरी कम्ति गर्नसकिन्छ, त्यसबारे व्याख्या
12	नियोजित परामर्शीको प्रकटन	<ul style="list-style-type: none"> ▪ उनको संक्षिप्त कार्य तथा दिइएका परामर्शको प्रकृतिसहित नियोजित गरिएका प्रत्यायित ईआइए परामर्शी सङ्गठनको नाम। ▪ प्रत्यायनको विवरण। ▪ ईआइएको तयारीमा सामेल ईआइए समन्वयक एवं कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञहरूको विवरण ▪ परिशिष्ट XIII अनुसार ईआइएको तयारीमा सामेल ईआइए

	समन्वयक एवं कार्यात्मक विशेषज्ञहरूको घोषणा
--	--

टिप्पणी :

- 1) सबै दस्तावेज ठीकसँग अनुक्रमित गर्नुपर्नेछ, पृष्ठ क्रमाङ्कित।
- 2) तथ्याङ्क सङ्कलनको अवधि/ मिति स्पष्ट रूपमा दर्शाइएको हुनुपर्नेछ।
- 3) क्षेत्रीय भाषामा सबै सामग्रीको प्रामाणिक अङ्ग्रेजी अनुवाद प्रदान गर्नुपर्नेछ।

परिशिष्ट XI

(खण्ड 13 र 16 हेर्नुहोस्)

पर्यावरणीय प्रबन्धन प्रतिवेदनको साधारण संरचना

क्र.स	ईआइए संरचना	अन्तरवस्तु
1	प्राक्कथन	<ul style="list-style-type: none"> ▪ प्रतिवेदनको प्रयोजन ▪ परियोजना प्रस्तावकको विवरण : परियोजनाको नाम; कम्पनी/ वा एकाइ वा फर्म वा सङ्गठन वा ट्रस्ट वा संयुक्त उद्यम वा विशेष प्रयोजन माध्यमको नाम; पञ्जिकृत ठेगाना; कम्पनीको विधिक स्थिति; संयुक्त उद्यम, यदि भए, आदि। ▪ परियोजनाको अवस्थान : भूखण्ड/ सर्वेक्षण/ खतियान सङ्ख्या; गाउँ; महकुमा; जिल्ला; राज्य; पिन कोड; परियोजना/क्रियाकलाप स्थलको अक्षांश र देशान्तर; भारतीय सर्वेक्षण टोपो शीट सङ्ख्या; टोपो शीटको प्रतिलिपि; एमएसएलको अधिकतम उँचाई; केएमएल मिसिल; अध्ययन क्षेत्रभित्र परियोजना सीमादेखि निकटतम बाढ स्तरको (एचएफएल) दूरी; भूकम्पीय क्षेत्र; नजिकको रेलवे स्टेशन; नजिकको रेलवे स्टेशनदेखि दूरी (किमि.); नजिकको हवाई अड्डा; नजिकको हवाई अड्डादेखि दूरी (किमि.); नजिकको शहर/जिल्ला मुख्यालयदेखि दूरी (निर्दिष्ट गर्नुहोस्); ग्राम पञ्चायत; जिल्ला पञ्चायत; नगर निगम; स्थानीय निकाय (पिन कोड र टेलिफोन नम्बरका साथ पूरा डाक ठेगाना) ; आदि। ▪ सामान्य अवस्थान, विशिष्ट अवस्थान, परियोजना सीमा तथा परियोजना स्थल अभिन्यास दर्शाउने नक्सा। ▪ परियोजनाको प्रकृति, आकार, प्रवर्गको संक्षिप्त विवरण : अनुसूचीमा विषय सङ्ख्या

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ पर्यावरणीय, सामाजिक एवं वित्तीय दृष्टिले देश, क्षेत्रका लागि परियोजनाको महत्त्व। ▪ परियोजनाको संक्षिप्त इतिहास, जसमा पूर्व पर्यावरण अनापत्ति/सहमति सामेल छ।
2	परियोजनाको वर्णन	<ul style="list-style-type: none"> ▪ परियोजनाको प्रकार ▪ परियोजनाको आवश्यकता ▪ परियोजनाद्वारा तथा / वा त्यसका लागि अपेक्षित सम्बद्ध क्रियाकलापसहित परिचालनको आकार वा परिमाण ▪ परियोजनाको अभिन्यास दर्शाउने योजनाबद्ध आरेख/ प्रवाह चार्टसहित प्रौद्योगिकीको प्रक्रिया विवरण, परियोजनाका घटक आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ। ▪ अनुमानित मात्रासहित आवश्यक काँचो माल, सम्भावित स्रोत, वित्तीय उत्पाद/ उत्पादको विपणन क्षेत्र, काँचो सामग्री तथा तयार उत्पादको परिवहनको तरिका। ▪ परियोजनामा परिकल्पित संसाधन अनुकूलन/ पुनःचक्रण तथा अस्वीकार, यदि भए, त्यसलाई संक्षिप्त रूपमा रेखाङ्कित गर्नुपर्नेछ। ▪ जल स्रोतको उपलब्धता, ऊर्जा/ बिजुलीको आवश्यकता र स्रोत उल्लेख गर्नुपर्नेछ। ▪ विभिन्न क्रियाकलापका लागि भूमिको आवश्यकता, भूमिको स्वामित्व, भूमि अधिग्रहणको स्थिति। ▪ उत्पन्न हुने अपशिष्टको मात्रा (ठोस एवं तरल) तथा त्यसको प्रबन्धन एवं विसर्जनको योजना ▪ ईआइए प्रयोजनको जानकारी दिने सम्भाव्यता आरेखको योजनाबद्ध प्रस्तुति। ▪ अनुमोदन एवं कार्यान्वयनका लागि प्रस्तावित कार्यक्रम।
3	प्रस्तावित न्यूनिकरण उपाय	<ul style="list-style-type: none"> ▪ परियोजनाको कारण अनुमानित पर्यावरणीय प्रभावको विवरण। ▪ अन्य विषयका साथमा हरित पट्टी विकास योजना सहित न्यूनिकरण उपाय।
4	पर्यावरण निगरानी कार्यक्रम	<ul style="list-style-type: none"> ▪ न्यूनिकरण उपायको प्रभावशीलता निगरानी गर्न प्राविधिक पक्ष (जस अन्तर्गत माप, पद्धति, आवर्त, आँकडाको विश्लेषण, सूचना प्रेषित गर्ने अनुसूची, आपात प्रक्रिया, विस्तृत बजेट तथा उपार्जन अनुसूचीहरू पनि सामेल छन्।
5	परियोजनाको फाइदा	<ul style="list-style-type: none"> ▪ करपोरेट पर्यावरण उत्तरदायित्व - सीईआर अन्तर्गत प्रस्तावित क्रियाकलाप।

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ नियोजन क्षमता; कुशल, अर्ध कुशल तथा अकुशल। ▪ अन्य मूर्त लाभ।
--	--	--

परिशिष्ट – XII

(खण्ड 11 हेर्नुहोस्)

पूर्व सम्भाव्यता प्रतिवेदन दस्तावेजको साधारण संरचना

क्र.स	पीएफआर संरचना	अन्तरवस्तु
1	कार्यकारी सारांश	<ul style="list-style-type: none"> ▪ विस्तार/ आधुनिकीकरण/ उत्पाद मिश्रणमा परिवर्तन/ प्रक्रियामा परिवर्तनको स्थितिमा परियोजना प्रस्तावककोविवरणबारे संक्षिप्त सारांश, परियोजनाको अवस्थान, पूर्व पर्यावरणीय अनापत्ति/ सहमतिसहित परियोजनाको संक्षिप्त इतिहास; परिचालनको आकार परिमाण; प्रौद्योगिकी र प्रक्रियाको विवरण; काँचो सामग्रीको आवश्यकता; पानी र बिजुलीको आवश्यकता; परियोजना स्थलको पर्यावरण संवेदनशीलता; पर्यावरण प्रभाव निर्धारण; न्यूनिकरणको उपाय; निगरानी, आदि।
2	परियोजनाको प्राक्कथन/ पृष्ठभूमिको	<ul style="list-style-type: none"> ▪ परियोजना र परियोजना प्रस्तावकको परिचय। खनन परियोजना भए, खनन पट्टा/ आशय पत्रको प्रतिलिपि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ। ▪ परियोजनाको प्रकृतिको संक्षिप्त विवरण।

	जानकारी	<ul style="list-style-type: none"> ▪ देश वा क्षेत्रको निम्ति परियोजनाको आवश्यकता र यसको महत्त्व। ▪ माग-आपूर्ति अन्तराल। ▪ आयात बनाम स्वदेशी उत्पादन। ▪ निर्यात सम्भाव्यता। ▪ घरेलु/ निर्यात बजार। ▪ परियोजनाका कारण रोजगार सिर्जना (प्रत्यक्ष एवं परोक्ष)
3	परियोजनाको प्रकार	<ul style="list-style-type: none"> ▪ अन्तराबद्ध तथा अन्योन्याश्रित परियोजनासहित परियोजनाको प्रकार, यदि भए। ▪ निर्देशाङ्कका साथमा अवस्थान (साधारण अवस्थान, विशिष्ट अवस्थान तथा परियोजना सीमा र परियोजना स्थल अभिन्यास दर्शाउने मानचित्र।) ▪ वैकल्पिक स्थलको वर्णन र प्रस्तावित स्थलको चयनको आधार, विशेष रूपले पर्यावरणको सम्बन्धमा ध्यान दिइएका पक्ष रेखाङ्कित गर्नुपर्नेछ। ▪ परिचालनको आकार वा परिमाण। ▪ प्रक्रियाको विवरणका साथ परियोजनाको वर्णन (परियोजनाको अभिन्यास दर्शाउने योजनाबद्ध आरेख/ प्रवाह चार्ट, परियोजनाका घटक आदि उल्लेख गर्नुपर्नेछ।) ▪ अनुमानित मात्रासहित आवश्यक काँचो सामग्री, सम्भावित स्रोत, वित्तीय उत्पाद/ उत्पादको विपणन क्षेत्र, काँचो सामग्री र तयार उत्पादको परिवहनको तरिका। ▪ परियोजनामा परिकल्पित संसाधन अनुकूलन/ पुनः चक्रण तथा परित्यक्त, यदि भए, संक्षिप्त रूपमा रेखाङ्कित गर्नुपर्नेछ। ▪ जल स्रोतको उपलब्धता, ऊर्जा/बिजुलीको आवश्यकता र स्रोत उल्लेख गर्नुपर्नेछ। ▪ उत्पन्न हुने अपशिष्टको मात्रा (ठोस एवं तरल) तथा त्यसको प्रबन्धन एवं विसर्जनको योजना। ▪ ईआइए प्रयोजनको जानकारी दिने सम्भाव्यता आरेखको योजनाबद्ध प्रस्तुति।
4	स्थल विश्लेषण	<ul style="list-style-type: none"> ▪ संयोजकता। ▪ भूमि प्रारूप, भूमि उपयोग तथा भूमि स्वामित्व। ▪ स्थल आकृति (मानचित्रका साथ) ▪ विद्यमान भूमि उपयोग स्वरूप (कृषि, गैर कृषि, वन, जल निकाय (सीआरजेड वा आइसीआरजेड अन्तर्गत क्षेत्रसहित), परियोजनाको परिधिदेखि जङ्गलको परिधिसम्मको न्यूनतम दूरी, परिस्थितिकीय संवेदनशील क्षेत्र, जल निकाय (नदीको एचएफएलदेखि दूरी),

		<p>सीआरजेड वा आइसीआरजेड। अधिसूचित औद्योगिक क्षेत्र भए, राजपत्र अधिसूचनाको एउटा प्रतिलिपि उपलब्ध गराउनुपर्नेछ।</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ विद्यमान पूर्वाधार। ▪ माटोको वर्गिकरण। ▪ द्वितीयक स्रोतबाट जलवायु तथ्याङ्क। ▪ सामाजिक पूर्वाधारको उपलब्धता।
5	आयोजनाको संक्षिप्त विवरण	<ul style="list-style-type: none"> ▪ आयोजना अवधारणा नगर र ग्राम (उद्योग, सुविधा, परिवहन आदिको प्रकार) नगर एवं ग्राम। ▪ जनसङ्ख्या अनुमान। ▪ भूमि उपयोग आयोजना (हरित पट्टीका साथ अलग-अलग)। ▪ पूर्वाधार माग निर्धारण (भौतिक एवं सामाजिक) ▪ सुख-सुविधाहरू/ सुविधाहरू।
6	प्रस्तावित बुनियादी पूर्वाधार	<ul style="list-style-type: none"> ▪ औद्योगिक क्षेत्र (प्रसंस्करण क्षेत्र)। ▪ आवासीय क्षेत्र (गैर प्रसंस्करण क्षेत्र)। ▪ हरित पट्टी। ▪ सामाजिक पूर्वाधार। ▪ संयोजकता (यातायात एवं परिवहन सडक/ रेल/ मेट्रो/ जलमार्ग आदि)। ▪ पेयजल प्रबन्धन। ▪ औद्योगिक अपशिष्ट प्रबन्धन। ▪ ठोस अपशिष्ट प्रबन्धन। ▪ बिजुलीको आवश्यकता र प्रदाय/ स्रोत।
7	पुनर्वास एवं पुनर्स्थापना (आर एवं आर योजना)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ घरबाट बेदखल, भूमिबाट बेदखल तथा भूमिहीन श्रमिकहरू सहित यस परियोजनाबाट प्रभावित हुनेहरूको निम्ति नीति अङ्गीकरण (केन्द्र/ राज्य) गरिनुपर्नेछ। (संश्लिप्त रूपरेखा प्रस्तुत गरिनुपर्नेछ।)
8	परियोजना कार्यक्रम र लागत अनुमान	<ul style="list-style-type: none"> ▪ निर्माणको सम्भावित मिति र शुरुवात एवं पूरा हुने सम्भावित मिति (परियोजनाको निम्ति समय तालिका उपलब्ध गराउनुपर्नेछ)। ▪ परियोजनाको आर्थिक व्यावहारिकताको सन्दर्भमा विश्लेषणका साथमा अनुमानित परियोजना लागत।
9	प्रस्तावको विश्लेषण (अन्तिम सिफारिश)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ क्षेत्रमा आदिवासीको जनसङ्ख्या, यदि भए, साथमा स्थानीय मानिसहरूको फाइदामाथि विशेष जोड दिनका साथमा वित्तीय एवं सामाजिक फाइदा।

परिशिष्ट XIII

प्रत्यायित ईआइए परामर्शी सङ्गठनको प्रकटिकरणका लागि प्रारूप

1. मान्यताप्राप्त ईआइए परामर्शी सङ्गठनको नाम :
2. मान्यताप्राप्त ईआइए परामर्शी सङ्गठनको ठेगाना :
3. प्रत्यायन सङ्ख्या :
4. प्रत्यायनको क्षेत्र :
5. प्रत्यायनको प्रवर्ग (प्रवर्ग क-का लागि पात्र/ प्रत्यायन ख-का लागि पात्र)
6. प्रत्यायनको विधिमान्यता (जुन मितिसमम प्रत्यायन विधिमान्य छ) :
7. ईआइए समन्वयकको नाम :
8. ईआइए प्रतिवेदनको सहभागिताको अवधि :
9. ईआइए समन्वयकको हस्ताक्षर र मिति :
10. ईआइए प्रतिवेदनमा सामेल कार्यात्मक क्षेत्र विशेषज्ञहरूको विवरण :

क्र.स	कार्यक्षेत्र	एफएईको नाम	एफएईको सहभागिता प्रतिवेदनका सन्दर्भ)	प्रविष्टि/ (ईआइए साथ अन्तर	हस्ताक्षर एवं मिति
1	वायु प्रदूषण निगरानी, रोकथाम एवं नियन्त्रण				
2	मौसम विज्ञान, वायु गुणस्तर प्रतिरूपण एवं अनुमान				
3	जल प्रदूषणको निगरानी, रोकथाम एवं नियन्त्रण				
4	परिस्थितिकी एवं जैवविविधता				
5	ध्वनि एवं कम्पन				
6	सामाजिक –अर्थशास्त्र				

7	जल विज्ञान, भूमिगत जल एवं जल संरक्षण			
8	भूगर्भ शास्त्र			
9	माटोको संरक्षण			
10	भूमि उपयोग			
11	जोखिम मूल्याङ्कन एवं खतरा प्रबन्धन			
12	अन्य (उल्लेख गर्नुहोस्)			

प्रत्यायित ईआइए परामर्शी सङ्गठनका प्रमुखद्वारा घोषणा :

म..... एतद्वारा उपरोक्त विशेषज्ञहरूले मेसर्स..... को शीर्षक रहेको परियोजनाको ईआइए प्रतिवेदन तयार गरेको पुष्टि गर्दछु। यस कथनमा उल्लेखित कुनै पनि भ्रामक जानकारीका लागि म पूर्णरूपले जवाफदेय रहेको पनि पुष्टि गर्दछु।

हस्ताक्षर एवं मिति :

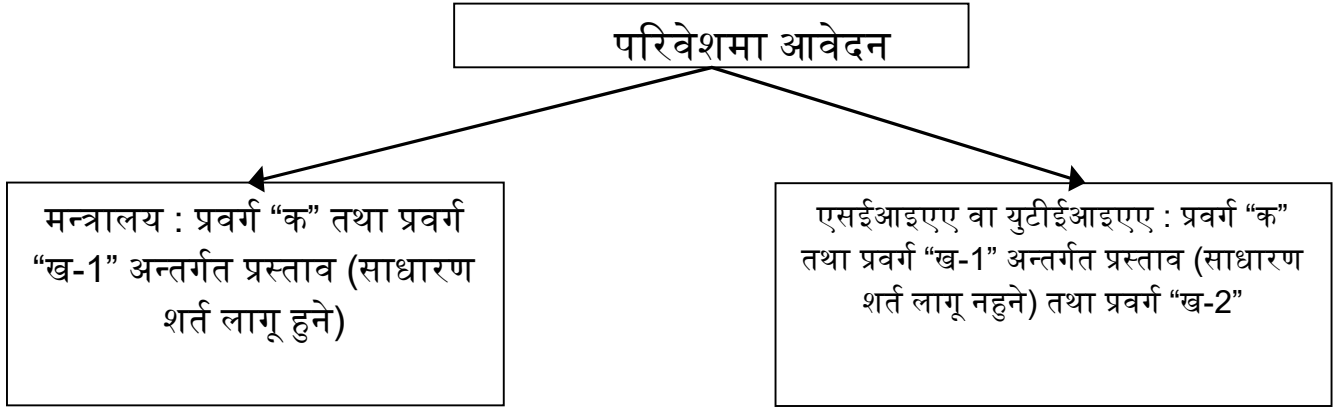
नाम :

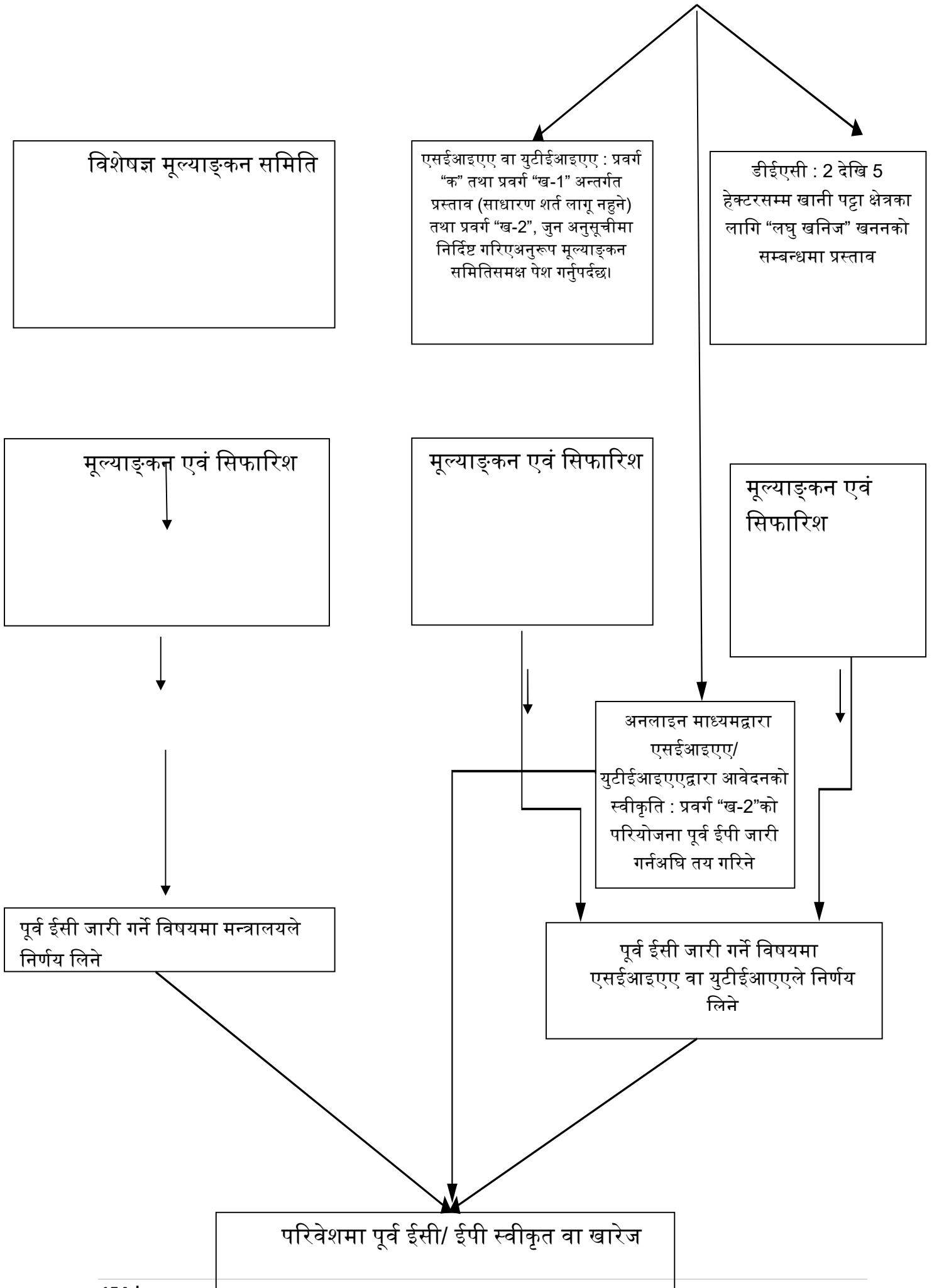
पदनाम :

मान्यताप्राप्त ईआइए परामर्शी सङ्गठनको नाम

परिशिष्ट XIV

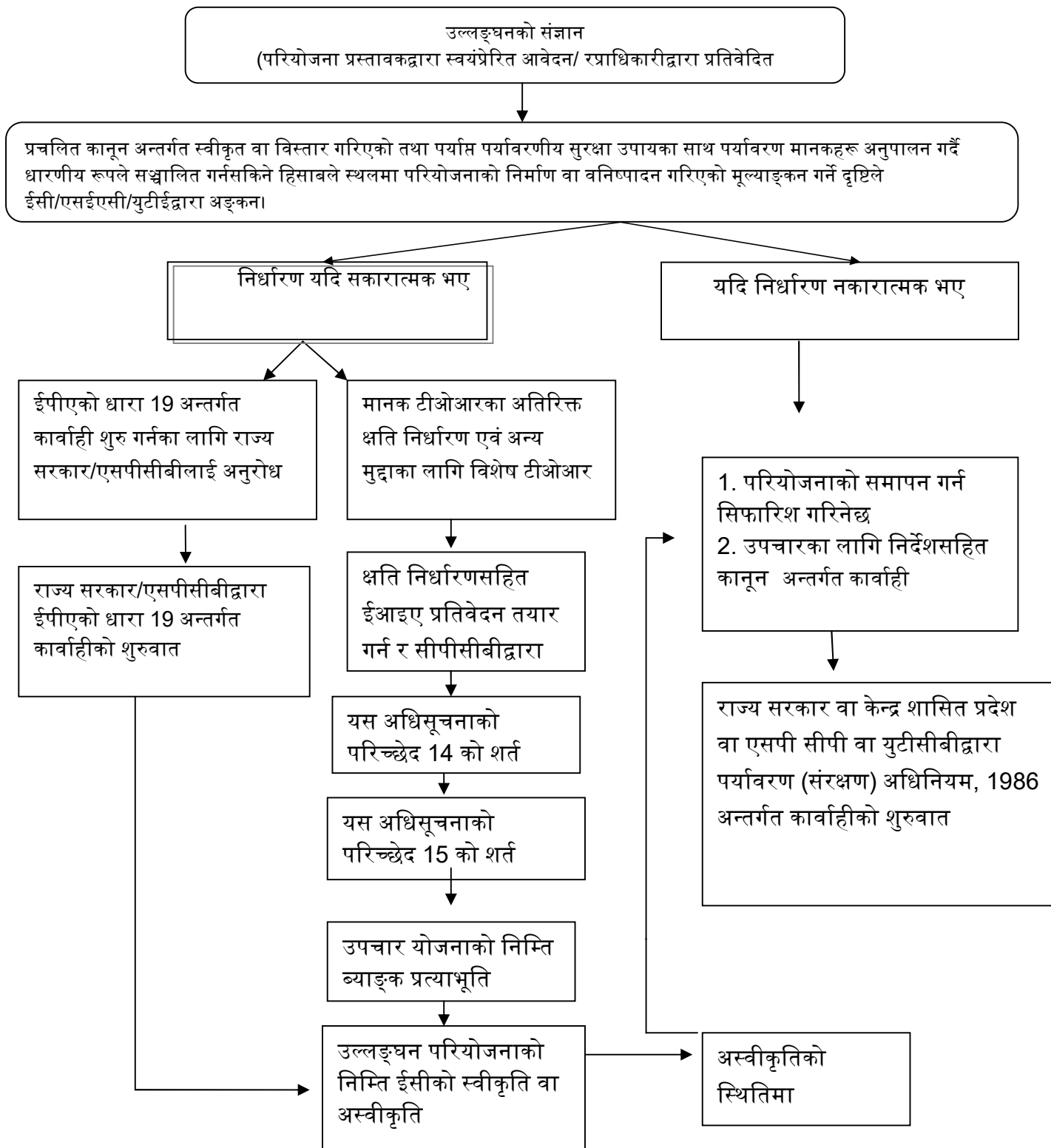
पूर्व पर्यावरण अनापत्ति वा पूर्व पर्यावरण अनुज्ञाका लागि आवेदनको
प्रसंस्करणका लागि आरेखीय प्रस्तुति

परिशिष्ट XV

अतिक्रमणको मामिलालाई सम्बोधित गर्न आरेखीय प्रस्तुति

यसका साथै, मस्यौदा ईआइए अधिसूचना, 2020 को प्रस्तुति र व्याख्यानमा कुनै प्रकारको अनुदित संस्करणमा, यदि कुनै प्रकारको विसङ्गति देखा परे, भारतको राजपत्रमा प्रकाशित अङ्ग्रेजी वा हिन्दी संस्करण नै मान्य ठहरिनेछ । ईआइए मस्यौदा अधिसूचना यहाँ संलग्न गरिएको छ। मस्यौदा अधिसूचना, 2020 को सम्बन्धमा कुनै प्रकारको टिप्पणी/ सुझाउ 11 अगस्त, 2020 सम्म ईमेल : eia2020-moefcc@gov.in मा पठाउनसकिनेछ।

सक्षम प्राधिकारीको अनुमोदनपछि जारी।